

LAT
90

BIULETYN PTA Nr 17

Grudzień 2015

Polskie Towarzystwo Antropologiczne

ul. Umultowska 89, 61-614 Poznań

tel. 61 8295713 fax. 61 8295730

<http://www.ptantropologiczne.pl>

e-mail: pta@amu.edu.pl

Skład Zarządu Głównego

PTA 2012 – 2015

Przewodnicząca PTA

prof. dr hab. Maria Kaczmarek

Zastępcy Przewodniczącej PTA

dr hab. Danuta Kornafel, prof. UW

prof. dr hab. Teresa Łaska-Mierzejewska

prof. dr hab. Joachim Cieślik

Członkowie Zarządu PTA

dr hab. Elżbieta Haduch, prof. UJ

dr hab. Halina Kołodziej, prof. nadzw.

dr hab. Sławomir Koziół, prof. nadzw.

dr hab. Barbara Kwiatkowska, prof. UP

prof. dr hab. Janusz Piontek

prof. dr hab. Anna Siniarska-Wolańska

prof. dr hab. Teresa Sławińska-Ochla

prof. dr hab. Krzysztof Szostek

prof. dr hab. Ryszard Żarów

Sekretarz PTA

dr hab. Anita Szwed

Skarbnik PTA

dr hab. Urszula Czerniak

Komisja Rewizyjna PTA

Przewodnicząca

dr hab. Ewa Ziółkowska-Łajp, prof. AWF

Członkowie

dr hab. Krystyna Cieślik, prof. AWF

prof. dr hab. Maciej Henneberg

prof. dr hab. Zofia Ignasiak

prof. dr hab. Elżbieta Żądzińska

Sąd Koleżeński PTA

Przewodnicząca

dr hab. Anna Burdukiewicz, prof. AWF

Członkowie stali

prof. dr hab. Stanisław Gołąb

prof. dr hab. Guido Kriesel

dr hab. Ewa Szczepanowska, prof. nadzw.

dr hab. Tomasz Kozłowski

Szanowni Członkowie Honorowi PTA,
Koleżanki i Koledzy,

wspaniałych świąt Bożego Narodzenia,
pomyślności w Nowym Roku,
w pracy zawodowej, życiu osobistym
oraz w działaniach na rzecz naszego
Towarzystwa.

w imieniu Zarządu Głównego
oraz swoim własnym
życzy

prof. dr hab. Maria Kaczmarek
Przewodnicząca
Zarządu Głównego PTA

**WALNE ZGROMADZENIE
POLSKIEGO TOWARZYSTWA ANTROPOLOGICZNEGO
POZNAŃ 17 września 2015**

**Protokół z Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia Członków
Polskiego Towarzystwa Antropologicznego z siedzibą w Poznaniu**

W dniu 17 września 2015 roku o godzinie 16:00 (drugi termin) w Poznaniu przy ul. Umultowskiej 89 (Aula im. Józefa Paczoskiego, Collegium Biologicum, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu) odbyło się Zwyczajne Walne Zgromadzenie Członków Polskiego Towarzystwa Antropologicznego z siedzibą w Poznaniu. W zebraniu udział wzięło 81 osób (załącznik nr 1 do niniejszego protokołu stanowi lista obecności).

Obrady otworzyła prof. dr hab. Maria Kaczmarek, Przewodnicząca Zarządu Głównego PTA przedstawiając proponowany następujący porządek zebrania:

1. Otwarcie obrad. Stwierdzenie prawidłowości zwołania zgromadzenia; przyjęcie porządku obrad.
2. Wybór: Przewodniczącego zgromadzenia; Protokolanta zgromadzenia; Komisji Skrutacyjnej.
3. Sprawozdanie z działalności Towarzystwa w latach 2011-2015 Przewodniczącej Zarządu Głównego i Skarbnika (sprawozdają: prof. dr hab. Maria Kaczmarek i dr hab. Urszula Czerniak); sprawozdanie Komisji Rewizyjnej PTA z działalności w latach 2011-2015 (sprawozdaje prof. AWF dr hab. Ewa Ziółkowska-Łajp, Przewodnicząca); sprawozdanie z działalności Sądu Koleżeńskiego w kadencji 2011-2015 (sprawozdaje prof. AWF dr hab. Anna Burdukiewicz, Przewodnicząca).
4. Dyskusja i zatwierdzenie sprawozdań oraz udzielenie absolutorium członkom Zarządu Głównego, Komisji Rewizyjnej i Sądu Koleżeńskiego z wykonania przez nich obowiązków w kadencji 2011-2015.
5. Przeprowadzenie wyborów:
 - przewodniczącego Zarządu Głównego;
 - członków Zarządu Głównego;
 - członków Komisji Rewizyjnej;
 - członków Sądu Koleżeńskiego.
6. Sprawy organizacyjne: wysokość opłaty członkowskiej, dane adresowe członków PTA, konferencja PTA w 2017 roku.
7. Sprawy różne, wolne głosy.
8. Zamknięcie obrad.

Przebieg zgromadzenia

Proponowany porządek zgromadzenia poddano głosowaniu. Głosowanie odbyło się jawnie. Porządek obrad został przyjęty jednogłośnie.

Na Przewodniczącego zgromadzenia zgłoszono prof. dr hab. Ryszarda Żarowa. Na Protokolanta zgłoszono dr Iwonę Rosset. W wyniku głosowania jawnego jednogłośnie wybrano Przewodniczącego zgromadzenia - prof. dr hab. Ryszarda Żarowa i Protokolanta – dr Iwonę Rosset.

Przewodniczący zgromadzenia poprosił o zgłaszanie kandydatur na członków Komisji Skrutacyjnej. Zgłoszono następujące kandydatury:

dr hab. Anna Demuth - na przewodniczącą; dr Joanna Nieczuja-Dwojacka; dr Agnieszka Przychodni; dr Iwona Teul; dr Jacek Szczurowski

Przewodniczący zarządził głosowanie. Głosowanie odbyło się jawnie. Przewodniczący stwierdził, że jednogłośnie wybrano Komisję Skrutacyjną w składzie:

dr hab. Anna Demuth - na przewodniczącą; dr Joanna Nieczuja-Dwojacka; dr Agnieszka Przychodni; dr Iwona Teul; dr Jacek Szczurowski

Następnie Przewodniczący ogłosił rozpoczęcie kolejnego punktu zatwierdzonego porządku obrad. Uczestnicy Walnego Zgromadzenia wysłuchali sprawozdań:

- Przewodniczącej PTA – prof. dr hab. Marii Kaczmarek z działalności Towarzystwa i jego Zarządu w latach 2011-2015 (tekst sprawozdania w załączniku nr 2);

- dr hab. Urszula Czerniak – Skarbnika Zarządu Głównego PTA (tekst sprawozdania oraz zestawienie dochodów i wydatków w załączniku nr 3);

- prof. AWF dr hab. Anny Burdukiewicz – Przewodniczącej Sądu Koleżeńskiego z działalności w kadencji 2011-2015 (tekst sprawozdania w załączniku nr 4).

- prof. AWF dr hab. Ewa Ziółkowska-Lajp – Przewodniczącej Komisji Rewizyjnej PTA z działalności w latach 2011-2015 (tekst sprawozdania w załączniku nr 5);

Podsumowując sprawozdania finansowe Zarządu Głównego z kadencji 2011-2015, Przewodnicząca Komisji Rewizyjnej zgłosiła wniosek o udzieleniu absolutorium ustępującemu Zarządowi Głównemu PTA.

Przewodniczący zgromadzenia zarządził głosowanie jawne nad udzieleniem absolutorium ustępującemu Zarządowi Głównemu PTA.

W głosowaniu jawnym uczestnicy Walnego Zgromadzenia jednomyślnie udzielili absolutorium Zarządowi Głównemu PTA kadencji 2011-2015. Dziękując zgromadzonym za jednomyślne udzielenie absolutorium, prof. dr hab. Maria Kaczmarek złożyła również podziękowania dr hab. Urszuli Czerniak (Skarbnik), dr Anicie Szwed (Sekretarz), V-ce

Przewodniczącym: prof. dr hab. Danucie Kornafel, prof. dr hab. Teresie Łaska-Mierzejewskiej i prof. dr hab. Joachimowi Cieślukowi oraz wymienionym w kolejności alfabetycznej Członkom Zarządu minionej kadencji za ofiarną pracę, inspirację i działalność na rzecz dobra wspólnego. Podziękowania były skierowane także do wymienionych wg sprawowanych funkcji Przewodniczących, Członków i Zastępców działających w minionej kadencji w Komisji Rewizyjnej oraz w Sądzie Koleżeńskim. Kolejne podziękowania skierowane były do dr hab. Urszuli Czerniak jako współredaktorki elektronicznego Biuletynu PTA oraz dr Joanny Nieczuja-Dwojackiej – jako Rzecznika PTA.

Przewodniczący zgromadzenia ogłosił rozpoczęcie części obrad związanej z wyborami do Zarządu Głównego PTA oraz poprosił o zgłaszanie kandydatów na stanowisko Przewodniczącego Zarządu Głównego PTA.

Zgłoszono jedyną kandydaturę: prof. dr hab. Krzysztofa Szostka, który wyraził zgodę na kandydowanie.

W związku z trybem tajnym głosowania Przewodniczący zgromadzenia zlecił Przewodniczącej Komisji Skrutacyjnej przygotowanie i druk kart do głosowania oraz wyjaśnił zgromadzonym prawidłowy sposób oddania ważnego głosu. Dr Anita Szwed przypomniała Zgromadzonym obowiązującą Walne Zgromadzenie PTA procedurę tajnego głosowania: rozdanie przez członków Komisji Skrutacyjnej kart do głosowania, zebranie przez Przewodniczącą Komisji Skrutacyjnej oddanych na kartach głosów (do skrzynki), podliczenie głosów przez Komisję Skrutacyjną (na sali obrad), następnie zabezpieczenie podliczonych kart do głosowania (umieszczenie w kopercie, która zostaje zaklejona i opieczętowana).

Po przeprowadzonym zgodnym z procedurą tajnym głosowaniu na Przewodniczącego Zarządu Głównego PTA, Przewodniczący zgromadzenia ogłosił uzyskane przez Komisję Skrutacyjną wyniki:

71 głosów za; 8 głosów przeciw; 0 głosów wstrzymujących się; 2 głosy nieważne

Przewodniczący zgromadzenia ogłosił, że Przewodniczącym Zarządu Głównego PTA został wybrany prof. dr hab. Krzysztof Szostek, co zostało przyjęte owacją zgromadzonych. Nowo wybrany Przewodniczący PTA podziękował zgromadzonym za wybór.

Następnie Przewodniczący zgromadzenia przeszedł do kolejnego punktu porządku wyborów i poprosił o zgłaszanie kandydatów na Członków Zarządu Głównego. Zgłoszono 13 osób, które jednocześnie wyraziły zgodę na kandydowanie (wg kolejności zgłaszania):

dr hab. Sławomir Kozieł, prof. nadzw.; dr Beata Cienkosz-Stepańczak; dr Marta Krenz-Niedbała; dr hab. Oskar Nowak; prof. dr hab. Teresa Sławińska-Ochla; prof. dr hab. Ryszard

Żarów; prof. dr hab. Elżbieta Żądzińska; dr hab. Jacek Tomczyk; dr hab. Tomasz Kozłowski; dr hab. Wioleta Umlawska; dr hab. Halina Kołodziej; dr hab. Krzysztof Boryślawski, prof. nadzw.; dr hab. Alicja Budnik, prof. UAM.

Przewodniczący zgromadzenia zlecił Przewodniczącej Komisji Skrutacyjnej przygotowanie i druk kart do głosowania nazwiskami zgłoszonych kandydatów. Poinformował zgromadzonych, że w czasie głosowania należy dokonać wyboru dziesięciu z listy trzynastu osób umieszczonych na karcie. Głosowanie tajne odbyło się zgodnie z procedurą. Przewodnicząca Komisji Skrutacyjnej ogłosiła wyniki podliczenia oddanych 71 ważnych głosów (w kolejności według liczby głosów za):

dr Marta Krenz-Niedbała (65); prof. dr hab. Ryszard Żarów (62); dr Beata Cienkosz-Stepańczyk; prof. dr hab. Elżbieta Żądzińska (56); dr hab. Jacek Tomczyk (56); dr hab. Sławomir Koziel, prof. nadzw. (54); dr hab. Alicja Budnik, prof. UAM (52); prof. dr hab. Teresa Sławińska-Ochla; dr hab. Oskar Nowak (47); dr hab. Tomasz Kozłowski (47); dr hab. Wioleta Umlawska (37); dr hab. Halina Kołodziej (34); dr hab. Krzysztof Boryślawski, prof. nadzw. (31)

Przewodniczący zgromadzenia pogratulował dziesięciu (w kolejności zebranych głosów za) kandydatom wyboru na Członków Zarządu Głównego PTA.

Zgodnie z kolejnym punktem wyborów Przewodniczący zgromadzenia poprosił o zgłaszanie kandydatów do Komisji Rewizyjnej i Sądu Koleżeńskiego. Przypomniał, że zgodnie ze statutem PTA, Komisja Rewizyjna składa się z 5 osób, podobnie jak Sąd Koleżeński. Do Komisji Rewizyjnej zgłoszono 5 kandydatów, którzy wyrazili zgodę na kandydowanie (według kolejności zgłaszania): dr hab. Krzysztof Boryślawski, prof. nadzw.; dr hab. Wiesław Lorkiewicz, prof. UŁ; dr Bożena Kurc-Darak; dr hab. Ewa Ziółkowska-Łajp, prof. AWF; dr Barbara Spring.

Do Sądu Koleżeńskiego zgłoszono także 5 osób, które wyraziły zgodę na kandydowanie (według kolejności zgłaszania): dr hab. Ewa Szczepanowska, prof. US; dr hab. Anna Burdukiewicz, prof. AWF; dr hab. Bohdan Gworys, prof. nadzw; dr Agnieszka Suder; dr Agnieszka Tomaszewska

Przewodniczący zgromadzenia zarządził przygotowanie i druk kart do równoczesnego głosowania wyboru kandydatów do Komisji Rewizyjnej oraz do Sądu Koleżeńskiego. Głosowanie tajne odbyło się zgodnie z procedurą. Oddano 77 ważnych głosów w wyborach do Komisji Rewizyjnej i 75 ważnych głosów w wyborach do Sądu Koleżeńskiego. Przewodnicząca Komisji Skrutacyjnej ogłosiła wyniki podliczenia oddanych na kandydatów na członków (w kolejności według liczby głosów za):

- Komisji Rewizyjnej: dr hab. Ewa Ziółkowska-Łajp, prof. AWF (74); dr hab. Krzysztof Boryślawski, prof. nadzw. (72); dr hab. Wiesław Lorkiewicz, prof. UŁ (72); dr Barbara Spring (72); dr Bożena Kurc-Darak (71)

- Sądu Koleżeńckiego: dr hab. Ewa Szczepanowska, prof. US (73); dr hab. Anna Burdukiewicz, prof. AWF (72); dr Agnieszka Suder (72); dr hab. Bohdan Gworys, prof. nadzw. (71); dr Agnieszka Tomaszewska (68).

Przewodniczący zgromadzenia pogratulował wybranym w głosowaniu tajnym członkom Komisji Rewizyjnej i Sądu Koleżeńckiemu PTA oraz ogłosił zakończenie sprawozdawczo-wyborczej części obrad Walnego Zgromadzenia.

Przechodząc do kolejnego punktu obrad, Przewodniczący zgromadzenia zaprosił uczestników Walnego Zgromadzenia do zabrania głosu w sprawach organizacyjnych oraz różnych. Ustępująca Przewodnicząca PTA, prof. dr hab. Maria Kaczmarek w imieniu Zarządu Głównego PTA poprosiła o wstrzymanie dyskusji nad wysokością składki członkowskiej do momentu zebrania się nowo wybranego Zarządu Głównego PTA. Prof. dr hab. Teresa Łaska-Mierzejewska zgłosiła uwagę dotyczącą konieczności dyskusji również nad obowiązującą zniżką składki członkowskiej dla pracowników emerytowanych, której wysokość powinna być dobrowolnie stanowiona przez indywidualne decyzje emerytowanych członków PTA. Dr Anita Szwed krótko omówiła postępy w uzyskiwaniu pisemnych zgód na udostępnianie na stronie internetowej PTA danych osobowych członków stowarzyszenia. Przewodnicząca PTA, prof. dr hab. Maria Kaczmarek poinformowała, że informacja o lokalizacji XLVI Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej PTA zostanie ogłoszona na uroczystości zakończenia bieżącej jubileuszowej Konferencji. Przy braku uwag zgromadzonych, Przewodnicząca PTA, prof. dr hab. Maria Kaczmarek podziękowała za poprowadzenie obrad Walnego Zgromadzenia członków PTA Przewodniczącemu zgromadzenia.

Na tym zebranie zakończono.

Załączniki do protokołu nadzwyczajnego zebrania członków:

1/ lista obecności

2/ sprawozdanie z działalności Zarządu Głównego PTA w latach 2011-2015

3/ sprawozdanie skarbnika z działalności finansowej PTA za okres 2011-2015

4/ sprawozdanie z działalności Sądu Koleżeńckiego w kadencji 2011-2015

5/ sprawozdanie Komisji Rewizyjnej PTA z działalności w latach 2011-2015

Przewodniczący zebrania

Protokolant

.....

.....

Sprawozdanie z działalności Zarządu Głównego PTA w latach 2011-2015

Zarząd Główny, wybrany przez Walne Zgromadzenie w dniu 7 września 2011 r. na lata 2011-2015, ukonstytuował się w następującym składzie:

przewodnicząca - prof. dr hab. Maria Kaczmarek,

zastępcy przewodniczącej - prof. dr hab. Danuta Kornafel, prof. dr hab. Joachim Cieślik i prof. dr hab. Teresa Łaska-Mierzejewska

członkowie - dr hab. Elżbieta Haduch, prof. UJ; dr hab. Halina Kołodziej, prof. nadzw.; dr hab. Sławomir Kozieł, prof. nadzw.; dr hab. Barbara Kwiatkowska, prof. UP; prof. dr hab. Janusz Piontek; prof. dr hab. Anna Siniarska-Wolańska; prof. dr hab. Teresa Sławińska-Ochła; prof. dr hab. Krzysztof Szostek; prof. dr hab. Ryszard Żarów

sekretarz - dr Anita Szwed,

skarbnik - dr Magdalena Skrzypczak, od 17 listopada 2011 r. dr hab. Urszula Czerniak

W kadencji 2011-2015, posiedzenia Zarządu Głównego, zwanego dalej Zarządem, odbywały się regularnie co pół roku, późną jesienią (listopad) i wiosną (maj). Łącznie w sprawozdawanym okresie, Zarząd zebrał się ośmiokrotnie. Dwa razy na zebraniach zorganizowanych w tradycyjny sposób (17 listopada 2011r. i 12 maja 2015r.) pozostałe 6 zebrań Zarządu przeprowadzono w trybie wideokonferencji.

Na swym pierwszym posiedzeniu, w dniu 17 listopada 2011 r. w Collegium Biologicum UAM w Poznaniu, Zarząd przyjął program działania, w którym za najważniejsze uznano: zwiększenie roli PTA w rozpowszechnianiu wyników badań naukowych poprzez organizowanie seminariów i warsztatów naukowych, w popularyzowaniu wiedzy antropologicznej, utrzymanie wysokiego poziomu publikacji w Anthropological Review, współpracę z krajowymi i zagranicznymi towarzystwami naukowymi, przede wszystkim z European Anthropological Association. Wśród priorytetów znalazły się również działania na rzecz zwiększenia liczby członków PTA i ich integracji w ramach Towarzystwa.

Porządek sprawozdania z działalności Zarządu Głównego:

1. Administracja i zarządzanie
2. Upowszechnianie wiedzy i wymiana myśli naukowej
3. Wydawnictwo
4. Uchwały podjęte przez Zarząd Główny
5. Inne sprawy

Ad. 1. Pierwszy rok działalności poświęcono rejestracji znowelizowanego statutu w KRS, zorganizowaniu pomieszczeń dla księgozbioru zgromadzonego w ramach wydawnictwa Anthropological Review, a zainicjowanego przez prof. Adama Wrzosa oraz zorganizowaniu warunków do sprawnego funkcjonowania Zarządu w nowej kadencji.

W okresie sprawozdawczym, dr hab. Urszula Czerniak i prof. Maria Kaczmarek przygotowały i złożyły łącznie 7 wniosków o dofinansowanie projektów działalności

statutowej PTA w ramach DUN MNiSW. Nie wszystkie zostały rozpatrzone pozytywnie. MNiSW dwukrotnie (2013, 2014) odmówiło dofinansowania wydawnictwa *Anthropological Review*, w związku z czym prof. Maria Kaczmarek rozpoczęła starania o dofinansowanie AR z innych źródeł. Odmownie został rozpatrzony wniosek o dofinansowanie jubileuszowej XLV konferencji w Poznaniu.

Dnia 23 września 2013r., dr Joanna Nieczuja-Dwojackska została powołana na rzeczniczkę PTA i od chwili powołania bardzo dobrze wypełnia swoje obowiązki. W 2013r. wstawiła Towarzystwo do portali społecznościowych Facebook i LinkedIn, zwiększając tym samym zakres jego oddziaływania.

W związku z rezygnacją dr hab. Krystyny Cieślík, prof. AWF z funkcji przewodniczącej Komisji Rewizyjnej, dnia 18 września 2013r. walne zgromadzenie członków PTA na tę funkcję wybrało dr hab. Ewę Ziółkowską-Łajp, prof. AWF.

W okresie sprawozdawczym ukazało się 8 numerów Biuletynu PTA, redagowanych przez prof. Marię Kaczmarek i dr hab. Urszulę Czerniak. Każdy biuletyn zawierał szczegółowe informacje na temat działalności Towarzystwa i jej członków.

Ad.2. W okresie sprawozdawczym, PTA współorganizowało 4 konferencje w ramach cyklu konferencji *Funeralia Lednickie* (2012, 2013, 2014 i 2015). Zorganizowano 2 ogólnopolskie konferencje naukowe: XLIV konferencję w Warszawie, w dniach 17-19 września 2013r. oraz XLV konferencję w Poznaniu, w dniach 16-18 września 2015r, w roku jubileuszu 90-lecia utworzenia PTA.

PTA objęło patronatem honorowym IX Ogólnopolską Konferencję Studencką Konferencję Antropologiczną, która odbyła się w dniach 4-6 kwietnia 2014r.

Prof. Maria Kaczmarek reprezentowała PTA na I Kongresie Towarzystw Naukowych zorganizowanym przez Federację Polskich Towarzystw Naukowych, w której PTA posiada status członka założyciela, w dniach 17-18 września 2013r. w Warszawie. Wygłosiła referat na temat: *Rola Polskiego Towarzystwa Antropologicznego w krzewieniu wiedzy o człowieku*. Został on opublikowany w monografii *Towarzystwa naukowe w Polsce: dziedzictwo, kultura, nauka, trwanie* pod redakcją Z. Kruszewskiego, Warszawa 2013: 216-229.

Z inicjatywy prof. Marii Kaczmarek zapoczątkowano cykl warsztatów naukowych pod ogólną nazwą Wiosna PTAntropologiczna, nawiązującą do zebrań naukowych organizowanych wiosną. Wiosenne warsztaty zostały zorganizowane dwukrotnie: I wiosenne warsztaty PTAntropologiczne odbyły się 23 maja 2012r. w Uniwersytecie Przyrodniczym we Wrocławiu a poświęcone były *Metodyce badań ergonomicznych*. Warsztaty zorganizowały PTA Oddział we Wrocławiu oraz Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu. Drugie warsztaty odbyły się 4 czerwca 2013r. w Poznaniu, staraniem PTA Oddział w Poznaniu i Zakładu Biologii Rozwoju Człowieka, Instytutu Antropologii, Wydziału Biologii UAM w Poznaniu. Tematyka warsztatów dotyczyła *Biomedical Perspectives on Food and Nutrition*.

PTA współorganizowało również II Krajową Konferencję Naukowo-Szkoleniową na temat: *Socjologia medycyny – promocja zdrowia – starzenie* konferencję, która odbyła się w Uniwersytecie Przyrodniczym w dniach 20-21 marca 2015r. Konferencja została włączona w program Wiosny PTAntropologicznej.

Oddziały Towarzystwa organizowały zebrania naukowe z różną częstotliwością. Sprawozdania z zebrań ukazywały się regularnie w kolejnych numerach Biuletynu.

Ad. 3. Anthropological Review jest wydawnictwem Towarzystwa od 1926 roku, z czego jesteśmy bardzo dumni. Dnia 17 listopada 2011r. Zarząd Główny powierzył prof. Marii Kaczmarek funkcję redaktor naczelnej czasopisma. W okresie sprawozdawczym opublikowano 4 tomy (75, 76, 77 i 78) w wersji online i papierowej. Dwa pierwsze tomy zawierały 2 zeszyty, począwszy od 2014r., tomu 77 wydawane są 3 zeszyty. Koniecznie należy zwiększyć liczbę zeszytów do czterech i przekształcić AR w kwartalnik.

Prof. Maria Kaczmarek, redaktor naczelna corocznie wypełnia ankietę ewaluacyjną do Index Copernicus oraz MNiSW, dzięki czemu AR znajduje się wśród czasopism rekomendowanych przez MNiSW na liście B, a punktacja w Index Copernicus wzrosła z ICV=5,14 w 2011 r. do ICV=7,41 w 2014r. W okresie sprawozdawczym prof. Maria Kaczmarek złożyła czterokrotnie ankietę do Index Copernicus oraz dwukrotnie do MNiSW. Dnia 5 lipca br. złożyła ankietę do MNiSW (nie ma jeszcze wyników ewaluacji). Ponadto, wspólnie z dr Sylwią Trambacz-Oleszak wstawiła wszystkie artykuły, które ukazały się w Anthropological Review od 2007r do chwili obecnej, do nowo utworzonej bazy cytowań POL-index. To było praco- i czasochłonne zajęcie. Sukcesem zakończyła się ewaluacja czasopisma przez bazę indeksującą czasopisma z dziedzin nauk biomedycznych i społecznych. Prof. Maria Kaczmarek złożyła ankietę ewaluacyjną 29 listopada 2014 r. Decyzją z dnia 5 czerwca 2015r., AR został włączony do bazy ERIH PLUS. Obecnie AR jest indeksowany w EBSCO, ERIH PLUS, Index Copernicus (CV=7,41), IC Journal Master Link, SCOPUS Elsevier, Ulrich's periodicals, Zoological Record.

Ad. 4.

Uchwały z dnia 17 listopada 2011r.: 1. Funkcję redaktora naczelnego Anthropological Review w kadencji 2012-2015 sprawować będzie Przewodnicząca Polskiego Towarzystwa Antropologicznego, prof. dr hab. Maria Kaczmarek. 2. W związku z wygaśnięciem mandatu po śp. dr Magdalenie Skrzypczak, funkcję Skarbnika Polskiego Towarzystwa Antropologicznego powierza się dr Urszuli Czerniak. 3. Zarządza się przeprowadzenie wyborów uzupełniających do Zarządu Głównego podczas Walnego Zgromadzenia, które odbędzie się w 2013 roku w Warszawie. 4. Członkowie Polskiego Towarzystwa Antropologicznego zobowiązani są do opłacania składki członkowskiej do końca pierwszego kwartału, tj. do 31 marca każdego roku.

Zarząd Główny pozytywnie zaopiniował wniosek o nadanie godności członka honorowego prof. dr hab. Barbarze Hulanickiej. Wniosek ten został poparty przez walne zgromadzenie członków PTA dnia 18 września 2013r. i prof. dr hab. Barbara Hulanicka została włączona w poczet członków honorowych PTA.

Uchwała z dnia 5 maja 2015r.: Zarząd proponuje podwyższenie składki członkowskiej do 120 zł. Uchwała z dnia 16 września 2015r.: Uchyła się uchwałę z 5 maja 2015r. w sprawie wysokości składki członkowskiej

Ad. 5.

Za największy sukces minionej kadencji uważam uratowanie Anthropological Review i wyprowadzenie do poziomu koniecznego aby pozostać na liście czasopism MNiSW. Mam nadzieję, że dzięki zaangażowaniu wszystkich członków Towarzystwa zdołamy nie tylko zachować dziedzictwo Towarzystwa ale je pomnożyć.

Podziękowania

W związku z zakończeniem kadencji składam serdeczne podziękowania moim zastępcom: prof. dr hab. Teresie Łasce-Mierzejewskiej, dr hab. Danucie Kornafel, prof. nadzw. i prof. dr hab. Joachimowi Cieślakowi za merytoryczne wsparcie; skarbnik PTA - dr hab. Urszuli Czerniak za przygotowywanie i monitorowanie wniosków o dofinansowanie działalności Towarzystwa składanych w MNiSW, oddzielne, szczególnie serdeczne podziękowania za prace w redakcji Biuletynu PTA; sekretarz PTA - dr Anicie Szwed za prowadzenie sekretariatu PTA.

Dziękuję członkom Zarządu: dr hab. Elżbiecie Haduch, prof. UJ; dr hab. Halinie Kołodziej, prof. nadzw.; dr hab. Sławomirowi Kozielewiczowi, prof. nadzw.; dr hab. Barbarze Kwiatkowskiej, prof. UP; prof. dr hab. Januszowi Piontkowi; prof. dr hab. Annie Siniarskiej-Wolańskiej; prof. dr hab. Teresie Sławińskiej-Ochli; prof. dr hab. Krzysztofowi Szostkowi i prof. dr hab. Ryszardowi Żarów za poświęcenie swojego czasu dla spraw Towarzystwa.

Serdeczne podziękowania kieruję pod adresem dr hab. Sławomira Kozielewicza, prof. nadzw. i prof. dr hab. Macieja Henneberga za wsparcie w redagowaniu Anthropological Review. Bardzo dziękuję dr Magdalenie Durdzie-Masnej i dr Sylwii Trambacz-Oleszak za prace w sekretariacie redakcji Anthropological Review.

Proszę dr Joannę Nieczuja-Dwojacką o przyjęcie moich podziękowań za to, że podjęła się obowiązków rzecznika PTA i fantastycznie prowadzi FB oraz LinkedIn naszego Towarzystwa.

Oddzielne podziękowania pragnę złożyć wszystkim członkom PTA, których zyczliwości i wsparcia wielokrotnie doświadczałam i dzięki którym wiele z moich pomysłów mogło przybrać realny kształt. Fakt, że nam się chce i nie jest nam wszystko jedno, napawa mnie optymizmem i dobrze rokuje dla przyszłości naszego Towarzystwa.

prof. dr hab. Maria Kaczmarek
Przewodnicząca Zarządu Głównego

**Sprawozdanie skarbnika
z działalności finansowej PTA za okres 2011-2015
stan na dzień 31.08.2015r.**

W Polskim Towarzystwie Antropologicznym skupionym w 10 oddziałach swoje członkostwo na dzień 31 sierpień br. deklarują 284 osoby. (Bydgoszcz, Gdańsk, Kielce, Kraków, Łódź, Poznań, Rzeszów, Szczecin, Warszawa, Wrocław). Pomimo poważnej redukcji liczby członków w roku 2012 poprzez wykreślenie osób niepłacących wiele lat składek i nie deklarujących pozostanie w Towarzystwie do liczby 260, to jednak, z drobnymi fluktuacjami, z roku na rok członków przybywa.

Wysokość składki obowiązującej w sprawozdawanych latach 2011 - 2015 była stała i wynosiła 50 zł, w tym 10 zł na Anthropological Review – co oczywiście jest kwotą symboliczną, bowiem jeden zeszyt to koszt 30 zł, a obecnie wydajemy kolejny rok 3 zeszyty; (nie otrzymują doktoranci i studenci, gdyż płacą składkę w wysokości 25 zł).

W związku z wyborem nowego Zarządu Głównego, którego siedziba pozostała w Poznaniu, konto PTA nie zostało zmienione (BZ WBK w Poznaniu). Stan konta PTA w dniu 1.09.2011 roku wynosił 16.318,06 zł. Stan konta PTA w dniu 31.08.2015 roku wynosił **49 831,54zł**.

WPLYWY

W tabeli zaprezentowano szczegółowe zestawienie wpływów i wydatków PTA w okresie od 01.01.2011 do 31.08.2015 roku (tab. 1).

Wpływy ze składek członkowskich pochodzą, średnio z 4 lat, od 150 członków rocznie, co stanowi niewiele ponad 50% wszystkich osób deklarujących przynależność do PTA. Kwota pochodząca ze składek nie jest wystarczająca na pokrycie kosztów wydawnictwa, dlatego też co roku Zarząd przygotowywał wniosek do Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego o współfinansowanie zadania wydawniczego z puli środków na dofinansowanie działalności upowszechniającej naukę.

Również:

w pierwszym i trzecim kwartale każdego roku kalendarzowego sporządzono i wysłano do Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego wnioski o dofinansowanie konferencji naukowych PTA 2011, 2013 i 2015 oraz Funeralia Lednickie 2011-2015. Otrzymane dofinansowanie w całości przekazano na ich organizację.

Wszystkie wnioski były przyjęte od strony formalnej, jednak nie zawsze otrzymywały wsparcie ze strony Ministerstwa.

WYDATKI

W sprawozdawanych latach poniesiono koszty związane m.in. z prowadzeniem konta, działalnością Zarządu Głównego (w 2011 obsługa prawna statutu ponad 5 tys. zł, a w roku 2013 koszty związane z przeniesieniem księgozbioru i powstaniem Biblioteki Towarzystwa m.in. szafy), inne koszty to prace księgowe, prowadzenie biblioteki i podatki od umów. Największe jednak wydatki dotyczą przygotowania, wydania, druku i elektronicznej publikacji *Anthropological Review*. Stąd budżet, którym dysponuje Towarzystwo, nie jest obecnie wystarczającym źródłem finansowania działalności wydawniczej. Dzięki zaradności Przewodniczącej Towarzystwa, prof. dr hab. Marii Kaczmarek, Jej umiejętnościom pozyskiwania dodatkowych środków finansowych, możliwe jest terminowe wydanie trzech zeszytów rocznie naszego czasopisma.

dr hab. Urszula Czerniak

Skarbnik Polskiego Towarzystwa Antropologicznego

Tabela 1. zestawienie wpływów i wydatków PTA w okresie od 01.01.2011 do 31.08.2015 roku.

Wpływy	2011	2012	2013	2014	2015
Składki członkowskie	8 470,00	9 368,50	8 120,35	6372,50	5 530,00
Sprzedaż <i>Anthropological Review</i>	1 835,63	1 534,50	1 641,34	4097,71	1 905,50
Dotacja Ministerstwa na wydanie <i>Anthropological Review</i>	6 000,00	10 000,00	9 600,00	0	0
Wpływy z konferencji PTA (na wydanie AR)	5 190,00	-	10 373,26	-	0
Przebieganie kwoty z likwidowanego konta konferencyjnego we Wrocławiu	2 494,03	-	-	-	-
Razem	22 989,66	20 903,00	29 734,95	10 470,21	7 435,50
Wydatki	2011	2012	2013	2014	2015
Utrzymanie konta bankowego (prowadzenie konta i przelewy)	528,66	433,70	514,50	399,40	274,20
Działalność ZG PTA (KRS, delegacje, Internet-domena, statut, noclegi, diety, wysyłka dokumentacji, kwiaty, koszty przeniesienia biblioteki itp.)	7 667,74 (statut)	1 848,89	5 864,76 (biblioteka)	254,85	854,18
Prace księgowe	3 600,00	3 600,00	3 600,00	3 600,00	1 800,00
Prowadzenie Biblioteki, wymiana <i>Anthropological Review</i>	1 848,00	1 590,84	2 854,40	2 085,05	956,80
Druk + publikacja elektroniczna <i>Anthropological Review</i>	20 626,37	12 903,40 (Versita: 25% PTA i 75% UAM)	24 161,01 (Versita 100% PTA)	8 707,40 (+sponsor)	4 600,20
Zwrot podatku do Urzędu Skarbowego	466,57	2 353,80	1 922,00	1 353,00	1 162,00
MNiSW – zwrot części dotacji – (kara za konf. PTA Kraków i „AR”)	10 275,00	-	2 180,16	-	-
Razem	45 012,34	22 730,63	41 096,83	16 399,70	11 793,60

Dofinansowanie MNiSzW ze środków na działalność upowszechniającą naukę: konferencje naukowe PTA 2011 i 2013 oraz Funeralia Lednickie 2011-2015 w całości przekazano na ich organizację.

**Sprawozdanie Komisji Rewizyjnej z działalności
Polskiego Towarzystwa Antropologicznego
za okres: 2011-2015**

Komisja Rewizyjna działała w składzie:

Przewodnicząca -dr hab. Ewa Ziółkowska-Łajp prof. AWF

Członkowie:

dr hab. prof. AWF Krystyna Cieślik

prof. dr hab. Zofia Ignasiak

prof. dr hab. Elżbieta Żądzińska

prof. dr hab. Maciej Hennebertg

W okresie sprawozdawczym Komisja przeprowadziła dwukrotnie szczegółową kontrolę dokumentacji finansowej: 1/ w czerwcu 2013 roku za okres 2011-2012 roku i 2/ we wrześniu 2015 roku za okres 2013-2015.

Kontrola, która objęła działalność merytoryczną i finansową Towarzystwa, wykazała zgodność bilansu wykonanego na koniec każdego okresu z przepisami U stawy o rachunkowości z dnia 29.09.1994 r. (Dz. U. Nr 121 poz. 591).

Ponadto, na podstawie zebranych dokumentów, Komisja stwierdza zgodność zapisów, stanu finansowego oraz celowość wydatków poczynionych w okresie kadencji przez Zarząd Główny PTA.

Komisja wyraziła niepokój w związku z dużą rozbieżnością pomiędzy liczbą członków PTA (284 osoby) a liczbą członków opłacających składki. W 2011 roku składki opłaciły 172 osoby, w 2012 - 180 osób, w 2013 roku - 134 osoby, w 2014 roku - 128 osób, a na dzień 31 sierpnia br. - 80 osób. Zaległości w opłatach członkowskich stanowią znaczną kwotę. W okresie objętym sprawozdaniem wysokość składki została utrzymana na tym samym poziomie i wynosiła 50 złotych (w tym 10 zł na Anthropological Review).

Sprawozdanie Skarbnika przedstawia dokładnie działalność finansową Zarządu Głównego PTA w okresie 2011-2015. Środki finansowe towarzystwa zdeponowane są w BZ WBK w Poznaniu. Stan konta na dzień 31.08.2015 roku wynosi 49.831,54 zł, przy czym większość tej kwoty stanowi wpisowe na Jubileuszową XLV Konferencję PTA.

W okresie sprawozdawczym koszty działalności Towarzystwa związane były z rejestracją statutu, prowadzeniem konta, opłatą podatków. Dużą część kosztów pochłonął druk czasopisma Anthropological Review, w tym adiustacja tekstu oraz elektroniczna publikacja czasopisma i jego wysyłka. Komisja pragnie podkreślić, że Redaktor oraz Sekretarz czasopisma pełnią funkcję całkowicie bezpłatnie. W latach 2011-2015 na

prorowadzenie biblioteki Towarzystwa oraz wymianę międzybiblioteczną wydatkowano łącznie 9.335,09 zł, a więc przeciętnie 1867 zł w skali roku. Roczny koszt prac księgowych kształtował się na poziomie 3.600 zł.

Na podstawie zebranych dokumentów Komisja stwierdza zgodność zapisów stanu finansowego oraz zasadność wydatków poczynionych przez Zarząd Główny PT A.

Komisja Rewizyjna po zapoznaniu się z całokształtem działalności finansowej i merytorycznej Towarzystwa stawia wniosek o udzielenie absolutorium ustępującemu Zarządowi PTA.

Ewa Ziółkowska-Lajp
Przewodnicząca Komisji Rewizyjnej

Sprawozdanie z działalności Sądu Koleżeńskiego za okres 2011-2015

Sąd koleżeński w składzie: prof. AWF dr hab. Anna Burdukiewicz przewodnicząca (AWF – Wrocław), członkowie: prof. dr hab. Stanisław Gołąb (Katedra Antropologii AWF – Kraków), prof. dr hab. Guido Kriesel (Zakład Antropologii UMK), prof. nadzw. dr hab. Ewa Szczepanowska (Katedra Rekreacji US) i dr hab. Tomasz Kozłowski (Zakład Antropologii UMK) ukonstytuował się na pierwszym posiedzeniu Zarządu Głównego PTA w dniu 7 września 2011 roku.

W czasie trwania kadencji w latach 2011–2015 nie wpłynął żaden wniosek o wszczęcie postępowania.

Przewodnicząca:

prof. AWF dr hab. Anna Burdukiewicz

Członkowie:

prof. dr hab. Stanisław Gołąb

prof. dr hab. Guido Kriesel

prof. US dr hab. Ewa Szczepanowska

dr hab. Tomasz Kozłowski

Kraków 3 listopada 2015 roku.

**Sprawozdanie z pierwszego posiedzenia nowo wybranego
Zarządu Głównego
Polskiego Towarzystwa Antropologicznego**

W dniu 29 października 2015 roku w Warszawie na Uniwersytecie im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego, odbyło się pierwsze posiedzenie Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Antropologicznego, w którym uczestniczyło 11 osób.

Zebranie otworzył Przewodnicząca PTA prof. dr hab. Krzysztof Szostek, po powitaniu uczestników, zaproponował kandydata na zastępcę przewodniczącego, sekretarza oraz skarbnika Zarządu Głównego PTA. Na zastępcę przewodniczącego Zarządu Głównego PTA powołany został prof. dr hab. Ryszard Żarów, na sekretarza Pani dr Beata Cienkosz-Stepańczak a na skarbnika Pani dr Marta Krenz-Niedbała. Członkowie Zarządu Głównego poparli kandydatury, kandydaci wyrazili zgodę na pełnienie powierzonych im funkcji.

Jednocześnie została ukonstytuowana komisja rewizyjna. Przewodniczącym został dr hab. Wiesław Lorkiewicz a Jego zastępcami dr hab. Krzysztof Borysławski i dr Barbara Spring. Pozostali członkowie to dr hab. Ewa Ziółkowska-Łajp oraz dr Bożena Kurc- Darak.

Po owocnych dyskusjach Przewodniczący Polskiego Towarzystwa Antropologicznego prof. dr hab. Krzysztof Szostek dziękując wszystkim uczestnikom zamknął pierwsze posiedzenie Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Antropologicznego.

Przewodniczący Zarządu Głównego PTA
prof. dr hab. Krzysztof Szostek

Nadanie Profesorowi Wiesławowi Osińskiemu tytułu Doktora Honoris Causa

Akademii Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie

Fot. Profesor Wiesław Osiński otrzymuje dyplom doktora honoris causa z rąk rektora AWF w Warszawie

W dniu 27 października 2015 roku Akademia Wychowania Fizycznego w Warszawie nadała profesorowi Wiesławowi Osińskiemu tytułu Doktora Honoris Causa.

Prof. Wiesław Osiński urodził się 13 grudnia 1948 roku w Poznaniu. Po ukończeniu studiów w Wyższej Szkole Wychowania Fizycznego w Poznaniu swoje życie zawodowe związał z macierzystą uczelnią, uzyskując kolejne poziomy awansu naukowego: doktora (1978), doktora habilitowanego (1988) i tytuł naukowy profesora nauk o kulturze fizycznej (1997).

W młodości Profesor Wiesław Osiński z dużą pasją i sukcesami uprawiał sport, głównie lekkoatletykę. Prace naukowe Profesora Wiesława Osińskiego ukazały się w licznych, cenionych czasopismach, takich jak: „The Aging Male”, „Przegląd Antropologiczny”, „Human Movement”, „Biology of Sport”, „Studies in Physical Culture and Tourism”, „Journal of Human Kinetics”, „Antropomotoryka”, „Polskie Archiwum Medycyny Wewnętrznej”, „Acta Kinesiologiae Universitatis Tartuensis”, „American Journal of Chinese Medicine”, „Medicina dello Sport”, „American Journal of Men’s Health”, „Archives of Gerontology and Geriatrics” i

innych. Profesor Wiesław Osiński pełnił z wyboru ważne funkcje organizacyjne. Był rektorem dwóch kadencji (1990-1996) Akademii Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu, która w tym okresie uzyskała pełne prawa akademickie. Pełnił funkcje przewodniczącego Kolegium Rektorów m. Poznania. Był inicjatorem i współzałożycielem Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Lesznie (1999-2008), którą kierował jako rektor przez dwie kadencje. W uznaniu zasług otrzymał godność „Honorowego Obywatela Miasta Leszna”.

Profesor Wiesław Osiński ma także osiągnięcia w kształceniu kadr naukowych. Był promotorem w kilkunastu przewodach doktorskich oraz opiekunem w kilku przewodach habilitacyjnych. Jest z wyboru członkiem International Council for Physical Activity and Research Fitness, członkiem Komitetu Rehabilitacji, Kultury Fizycznej i Integracji Społecznej PAN. Jest drugą kadencję członkiem Sekcji Nauk Medycznych Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów Naukowych. Od 2007 roku jest wiceprezydentem International Association of Sport Kinetics. Kilkakrotnie wygłaszał referaty plenarne na zagranicznych, międzynarodowych kongresach naukowych oraz prowadził wykłady na uniwersytetach w Bolonii, Magdeburgu, Thessalonikach, Kownie i w Ljublanie.

Współpracował z Uniwersytetem w Kristiansand (Norwegia) oraz Uniwersytetem Adama Mickiewicza i Uniwersytetem Medycznym w Poznaniu w projekcie „Zdrowie i jakość życia młodzieży w zróżnicowanym społeczeństwie i ekonomicznie środowisku” kierowanym przez prof. Marię Kaczmarek. Jest członkiem Editorial Board czasopisma „Anthropological Review”. **Gratulujemy!**

Janusz Maciaszek

Polskie Towarzystwo Antropologiczne

ul. Umultowska 89, 61-614 Poznań
tel. 61 8295713 fax. 61 8295730 e-mail: pta@amu.edu.pl
www.ptantropologiczne.pl

Poznań, 15 grudnia 2015 roku

List Gratulacyjny

prof. zw. dr hab. dr h.c. Wiesław Osiński

Wielce Szanowny Panie Profesorze,

z okazji nadania Panu Profesorowi tytułu doktora honoris causa Akademii Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie, pragniemy wyrazić najwyższe uznanie i serdecznie pogratulować tego zaszczytnego wyróżnienia.

Życzymy dalszych sukcesów w pracy naukowej i pomyślności w życiu osobistym.

W imieniu Zarządu Głównego

i członków Polskiego Towarzystwa Antropologicznego

prof. dr hab. Maria Kaczmarek
Przewodnicząca Zarządu Głównego
Polskiego Towarzystwa Antropologicznego

„Wszystkich rzeczy miarą jest człowiek”

Jubileusz 70-lecia urodzin Pana Profesora Janusza Piontka

Dnia 4. grudnia 2015 roku w Audytorium im. Józefa Paczoskiego Collegium Biologicum Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu odbyło się uroczyste seminarium pt. „Wszystkich rzeczy miarą jest człowiek” dedykowane Panu prof. zw. dr. hab. Januszowi Piontkowi z okazji 70-lecia Jego urodzin. Patronat Honorowy nad seminarium objął Jego Magnificencja Rektor prof. dr hab. Bronisław Marciniak, a z ramienia Wydziału Biologii Dziekan prof. dr hab. Bogdan Jackowiak.

Otwarcia seminarium dokonał Dziekan Wydziału Biologii prof. dr hab. Bogdan Jackowiak. Prorektor prof. dr hab. Andrzej Lesicki, w imieniu JM Rektora i własnym, złożył życzenia Jubilatowi oraz wyraził wdzięczność za Jego aktywność naukową i zaangażowanie organizacyjne dla dobra Uczelni. Osiągnięcia naukowe Profesora przedstawiła Prof. UAM dr hab. Blandyna Jerszyńska, a sylwetkę Jubilata jako kolegi, przyjaciela i przełożonego nakreślił Prof. dr hab. Joachim Cieślik. O Profesorze jako Mistrzu opowiedziała w imieniu Jego uczniów dr Marta Krenz-Niedbała. Szczególny wkład Jubilata w zbudowanie wspólnej płaszczyzny naukowej między antropologią i archeologią ujął w swoim wykładzie pt.: „Antropologia fizyczna i archeologia. Zawsze razem i osobno” Prof. dr hab. Arkadiusz Marciniak. W uroczystym seminarium wzięło udział blisko 90 gości, przedstawicieli różnych obszarów wiedzy, z wiodących polskich ośrodków naukowych. Wielu gości wygłosiło laudacje ku czci Jubilata, z wyrazami najwyższego uznania i szacunku dla Jego dokonań.

Seminarium zakończyło się wystąpieniem Jubilata, w którym Profesor odwołał się do swoich Mistrzów oraz dokonał osobistego podsumowania działalności jako Dyrektora Instytutu Antropologii i Kierownika Zakładu Biologii Ewolucyjnej Człowieka.

Wielce Dostojny Jubilacie,

***proszę przyjąć gratulacje i wyrazy uznania dla całokształtu
Pańskiego dorobku naukowego oraz podziękowania za
wieloletnią, pełną zaangażowania pracę naukową i
dydaktyczną oraz za wiedzę i doświadczenie przekazywane
przez Pana Profesora pokoleniom studentów i młodych
pracowników nauki***

Pracownicy Zakładu Biologii Ewolucyjnej Człowieka

Prorektor UAM, Prof. dr hab. Andrzej Lesicki oraz Dziekan Wydziału Biologii Prof. dr hab. Bogdan Jackowiak podczas otwarcia seminarium.

Wygłaszanie laudacji przez Prof. dr hab. Bogusława Gedigę.

Wystąpienie Jubilata Prof. dr. hab. Janusza Piontka.

Składanie życzeń przez Prof. dr hab. Marię Kaczmarek, Kierownik Zakładu Biologii Rozwoju.

Polskie Towarzystwo Antropologiczne
ul. Umultowska 89, 61-614 Poznań
tel. 61 8295713 fax. 61 8295730 e-mail: pta@amu.edu.pl
www.ptantropologiczne.pl

Poznań, 4 grudnia 2015 roku

List Gratulacyjny
z okazji Jubileuszu 70-lecia urodzin

Czcigodny Jubilat
prof. zw. dr hab. Janusz Piontek
Członek Zarządu Głównego PTA

Wielce Szanowny Panie Profesorze,

w imieniu Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Antropologicznego, któremu przewodniczę, oraz wszystkich członków PTA, przekazuję Panu Profesorowi najserdeczniejsze życzenia z okazji siedemdziesiątych urodzin.

Życzę dalszej intensywnej aktywności naukowej, dobrego zdrowia i pomyślności w życiu osobistym.

Z wyrazami głębokiego szacunku

prof. dr hab. Maria Kaczmarek
Przewodnicząca Zarządu Głównego
Polskiego Towarzystwa Antropologicznego

SPRAWOZDANIA Z KONFERENCJI I SPOTKAŃ NAUKOWYCH

XLV konferencja naukowa Polskiego Towarzystwa Antropologicznego *Człowiek wobec wyzwań środowiska życia...* zorganizowana dla uczczenia 90-lecia działalności Towarzystwa Poznań 16-18 września 2015

W dniach 16-18 września 2015 roku odbyła się XLV konferencja naukowa Polskiego Towarzystwa Antropologicznego (PTA). Konferencja miała szczególny charakter albowiem w roku 2015 PTA obchodzi jubileusz 90-lecia swojej działalności.

Konferencję współorganizowały dwie jednostki: Polskie Towarzystwo Antropologiczne i Wydział Biologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Konferencję zaszczylił swoją obecnością profesor C.G. Nicholas Mascie-Taylor z Cambridge University, przewodniczący European Anthropological Association (EAA).

Uroczysta sesja upamiętniająca 90-lecie działalności PTA odbyła się pierwszego dnia konferencji w dostojnych wnętrzach Collegium Minus, w sali im. Jana Lubrańskiego, Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Obecni byli prof. dr hab. Andrzej Lesicki, prorektor ds. kadry i rozwoju UAM, prof. dr hab. Bogdan Jackowiak, dziekan Wydziału Biologii UAM, profesor C.G. Nicholas Mascie-Taylor, przewodniczący EAA, prof. dr hab. Andrzej Malinowski, przewodniczący Zarządu Głównego PTA w 1984-1987, prof. dr hab. Danuta Kornafel, przewodnicząca Zarządu Głównego PTA w latach 1999-2007. Sesję prowadziła prof. dr hab. Maria Kaczmarek, obecna przewodnicząca Zarządu Głównego PTA. Sesję otworzył Rektor Lesicki, który w przemówieniu powitalnym nawiązał do historycznego momentu utworzenia PTA 9 listopada 1925 roku przez grupę inicjatywną poznańskich naukowców ówczesnego Uniwersytetu Poznańskiego z profesorem Adamem Wrzosem na czele. Wśród nich byli między innymi profesor Józef Kostrzewski, twórca polskiej szkoły archeologicznej, profesor Adam Wodziczko botanik, współtwórca nowoczesnej ochrony przyrody, profesor Michał Ćwirko-Godycki antropolog, twórca poznańskiej auksologii i wielu innych znamienitych naukowców.

Po okolicznościowych przemówieniach powitalnych, prof. dr hab. Maria Kaczmarek przedstawiła wykład zatytułowany *Dziewięćdziesiąt lat działalności Polskiego Towarzystwa Antropologicznego, 1925-2015*, w którym omówiła genezę, rozwój działalności i aktualny stan PTA, w szczególności wkład Towarzystwa w rozwój polskiej antropologii biologicznej, rolę w upowszechnianiu wyników badań naukowych w kraju i zagranicą oraz krzewienie wiedzy antropologicznej w społeczeństwie, znaczenie dla integracji środowiska naukowego skupionego wokół tematyki dotyczącej człowieka oraz plany działań na przyszłość - następna

dekada to stulecie Towarzystwa. Po części naukowej odbył się koncert w wykonaniu młodych artystów, Aleksandry Machaj (skrzypce) i Michała Zatora (harfa), który dostarczył głębokich emocji i niezapomnianych wrażeń. Całość wieczoru zwieńczyło przyjęcie powitalne w sali lustrzanej Collegium Minus.

Obrady naukowe odbywały się w bardzo dobrze wyposażonych w sprzęt multimedialny salach Collegium Biologicum. Wykłady plenarne wygłosili światowej rangi zaproszeni wykładowcy. Profesor C.G. Mascie-Taylor z University of Cambridge, w swoim wykładzie pt.: *Human-Environmental interactions – the double burden of malnutrition* omówił konsekwencje niedożywienia dla stanu biologicznego i zdrowia człowieka. Profesor Charlotte Roberts z Durham University wygłosiła wykład zatytułowany *Palaeopathology and its relevance to understanding health and disease today: the impact of the environment on health past and present*, w którym dogłębnie przeanalizowała kwestie związane z rozumieniem chorób człowieka współczesnego w paradygmacie ewolucyjnym i ekologicznym. Profesor Robert M. Malina, University of Texas, Tarleton State University, w wykładzie pt.: *Human Biology Research in Oaxaca, Southern Mexico: Historical Overview* przedstawił metodologię oraz wyniki wieloletnich, kompleksowych badań populacji lokalnej z południowego Meksyku. Profesor Napoleon Wolański, nestor polskiej antropologii, w niezwykle interesującym wykładzie pt.: *Zmiany biodemograficzne ludności Polski w ostatnich siedmiu dekadach a przemiany społeczno-polityczne* zwrócił uwagę na zmiany w strukturze biodemograficznej ludności Polski kształtujące się pod wpływem przemian społeczno-politycznych zachodzących w minionych dekadach.

Komunikaty naukowe wygłoszono w następujących sesjach tematycznych: Ontogeneza biomedyczna, Biologia dawnych populacji ludzkich, Biodemografia i techniki badań antropologicznych, Antropomotoryka, Odontologia, Trendy czasowe w biologii człowieka, Varia. Łącznie przedstawiono 56 komunikatów. Równocześnie z sesjami ustnymi odbyła się sesja plakatowa, w której przedstawiono 47 plakatów w sesjach tematycznych jak wyżej.

Tradycyjnie, ogłoszono konkurs na najlepszą prezentację naukową młodych naukowców (studentów i doktorantów) przedstawioną w formie plakatu. Jury konkursowe pod przewodnictwem prof. Ewy Ziółkowskiej-Lajp wyłoniło zwycięzcę, to mgr Joanna Mietlińska, doktorantka w Katedrze Antropologii UŁ, została nagrodzona za pracę *Struktura urazów w populacji użytkującej przykościelny i przyszpitalny cmentarz w Brześciu Kujawskim (XIV-XVIII w.)*.

Podniosły nastrój towarzyszący jubileuszowi 90-lecia istnienia PTA, w powiązaniu z bardzo dobrą atmosferą podczas dyskusji naukowych (często przenosiły się do kularów, gdzie okraszone były pyszną kawą i smakowitym ciastem) sprawiły, że godnie uczciliśmy jubileusz 90-lecia PTA.

Dla porządku należy dodać, że w konferencji wzięło udział 148 uczestników z Polski, Czech, Białorusi i Słowacji.

Następna konferencja PTA odbędzie się w Szczecinie w 2017 roku.

Maria Kaczmarek

Uczestnicy konferencji Collegium Biologicum UAM w Poznaniu środa, 16 września 2015

Foto: Maciej Męczyński

WIADOMOŚCI Z ODDZIAŁÓW

Wiadomości z Oddziału Krakowskiego PTA

Kraków

1.

Przeprowadzono wybory do Zarządu Krakowskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Antropologicznego, na kadencję 2016-2019. Skład nowego zarządu:

dr hab. Elżbieta Haduch, prof. UJ	- przewodnicząca
prof. dr hab. Ryszard Żarów	- zastępca przewodniczącego
dr Łukasz Kryst	- skarbnik
dr Bożena Rajchel-Chyla	- sekretarz

Skład nowego zarządu.

2.

Dnia 22 października 2015 roku w siedzibie Zakładu Antropologii Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie odbyło się spotkanie naukowe Krakowskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Antropologicznego. Na zebraniu wykład pt. „Kopalny DNA: analizy, zastosowania i projekty” wygłosiła Pani dr inż. Anna Juras. Celem wystąpienia było przekazanie podstawowych informacji na temat metod badań kopalnego DNA, w tym izolacji materiału genetycznego, przygotowywania bibliotek genomowego DNA oraz sekwencjonowania genomów jądrowych z wykorzystaniem Illuminy HiSeq2000, Illuminy HiSeq X oraz PGM Ion Torrent. Przedstawione zostały również metody analizy danych

genomicznych oraz sposoby weryfikacji autentyczności uzyskanych sekwencji DNA m. in. przy użyciu MapDamage. Na wykładzie zaprezentowano także projekty badawcze, które aktualnie realizowane są w Laboratorium Kopalnego DNA na Wydziale Biologii UAM oraz wstępne wyniki prowadzonych badań.

3.

W miesiącach lutym i marcu b.r. dwie doktorantki Zakładu Antropologii UJ, mgr Barbara Woźniak i mgr Katarzyna Mądryk, były członkami Polskiej Ekspedycji do Wschodniej Deltę Nilu. Prace wykopaliskowe pod nadzorem prof. Krzysztofa Ciałowicza oraz dr. Mariusza Juchy od blisko dwudziestu sezonów ujawniają ukrytą w nich historię z początku państwa Egipskiego, co czyni z tego miejsca jedno z najważniejszych stanowisk w kraju nad Nilem.

Wszystkie wyeksplorowane groby były pochówkami szkieletowymi. Cechą wspólną dla obydwu cmentarzysk jest północno-południowa orientacja grobów oraz sposób ułożenia ciała: na lewym boku z twarzą na wschód oraz zgiętymi w stawach kończynami górnymi i dolnymi (Fig.1). Innym elementem występującym w obydwu miejscach był zwyczaj układania ciał na matach organicznych oraz przykrywania ich nimi. W kilku przypadkach na stanowisku Tell el-Murra wystąpiły pochówki trumnowe.

Między obowiązkami związanymi z eksploracją i opracowaniem materiału z cmentarzysk, doktorantki miały okazję zapoznać się z najważniejszymi zabytkami kultury Egipskiej a także z życiem współczesnych mieszkańców egipskich wsi.

Mgr Barbara Woźniak na stanowisku Tell el Murra.

4.

Doktorantki i studenci Zakładu Antropologii Uniwersytetu Jagiellońskiego, pod opieką prof. dr. hab. Krzysztofa Szostka przy współpracy z archeologami z Krakowa, uczestniczyli w tegorocznych badaniach archeologicznych w Czaplach Wielkich. Prace prowadzone były na obiekcie grobowca neolitycznej fazy kultury pucharów lejkowatych (faza pucharowo-badeńska). Wśród konstrukcji gładów wapiennych otaczających jedyny takiego rodzaju obiekt w Polsce (jak zakłada archeolog Marcin Przybyła tzw. megaksylon czyli większe założenie drewniano-ziemnych bądź kamiennych grobowców) odnalezionych zostało kilkanaście grobów kultuwujących obrzędy sepulchralne, związane z kultem przodków. Badania te, jako ewenement w skali kraju finansowane były ze środków wojewódzkiego konserwatora zabytków w Krakowie.

Doktorantki i studenci Zakładu Antropologii Uniwersytetu Jagiellońskiego, pod opieką prof. dr. hab. Krzysztofa Szostka.

5.

W bieżącym roku pracownicy Zakładu Antropologii UJ otrzymali nagrody i wyróżnienia:

- Nagrodę zespołową za dorobek naukowy 2014 otrzymali: prof. dr hab. Krzysztof Szostek, dr hab. Elżbieta Haduch oraz dr Beata Cienkosz-Stepańczak
- Nagrodę za dorobek organizacyjny otrzymała dr hab. Iwona Wronka

6.

W dniu 10 grudnia 2015 roku w Muzeum Archeologicznym Arsenał w Warszawie odbyła się uroczysta promocja książki pt. "Opatów Fpl.1, Ein Graberfeld der Przeworsk-Kultur im nordwestlichen Klempolen – Naturwissenschaftliche Analysen" w której autorami rozdziałów są: prof. dr hab. Krzysztof Kaczanowski, prof. dr hab. Krzysztof Szostek, dr hab. Henryk Głęb, dr hab. Anita Szczepanek, dr Małgorzata Kołodziej, mgr Anna Kozłowska oraz mgr Elżbieta Niedźwiecka.

7.

W dniu 11 grudnia 2015 roku w Instytucie Etnologii i Antropologii Kulturowej UJ odbyło się międzynarodowe seminarium, w którym Pan prof. dr hab. Krzysztof Kaczanowski wraz z Panią dr Beatą Cienkosz-Stepańczak wygłosili referat pt. "Mieszkańcy Podhala w świetle niemieckich badań antropologicznych i medycznych – przykład Witowa i Szaflar".

Seminarium to było poświęcone promocji książki „Antropologia i Etnologia w Czasie Wojny”

8.

Dnia 14 grudnia 2015 roku odbyło się spotkanie Krakowskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Antropologicznego. Zostało ono zorganizowane w Zakładzie Antropologii Akademii Wychowania Fizycznego w Krakowie. Jak co roku, grudniowe zebranie poświęcone było podsumowaniu rocznej działalności Krakowskiego Oddziału PTA oraz dyskusji nad planami na kolejny rok. Tradycyjnie, spotkanie zakończyło się wspólnym składaniem życzeń świątecznych przy wigilijnym stole.

Wybrane publikacje pracowników Zakładu Antropologii UJ i AWF

Kołodziej Małgorzata, Haduch Elżbieta, Wrębiak Arkadiusz, Szczepanek Ania, Podsiadło-Kleinrok Beata, Mazur Anna i Mazur Krzysztof. 2015. *A Case of Extensive Inflammatory Changes (Osteomyelitis) in an Infant's Skeleton from the Medieval Burial Ground (11th-*

12thc) in Wawrzeńczyce (Near Kraków). Collegium Antropologicum 39 (2015) 1:171-176. A 20

Szostek Krzysztof, Mądrzyk Katarzyna, Cienkosz-Stepańczyk Beata. 2015. *Strontium isotopes as an indicator of human migration – easy question, difficult answers*. Anthropological Review. Vol. 78 (2), 133-156 (2015). B 7

Lorkiewicz Wiesław, Płoszaj Tomasz, Jędrychowska-Dańska Krystyna, Żądzińska Elżbieta, Strapagiel Dominik, Haduch Elżbieta, Szczepanek Anita, Grygiel Ryszard, Witas Henryk W. 2015. *Between the Baltic and Danubian Worlds: The Genetic Affinities of a Middle Neolithic Population from Central Poland*. PLOS ONE. S 1-17. 2015. A 40

Kliś Katarzyna, Jarzębak Krzysztof, Borowska-Strugińska Beata, Mulawa Agnieszka, Żurawiecka Martyna, Wronka Iwona. 2015. *Season of Birth Influence the Timing of First Menstruation*. Am J Hum Biol (2015). A 35

Haduch Elżbieta. 2015. *Bell Beakers and Corded Ware People in the Little Poland Upland – An Anthropological Point of View* [w:] *The Bell Beaker Transition In Europe. Mobility and local evolution during the 3rd millennium BC*. Red. Maria Pilar Prieto Martinez i Laure Salanova. Oxbow Books. 2015.

Kowal Małgorzata, Kryst Łukasz, Woronkiewicz Agnieszka, Brudecki Janusz, Sobiecki Jan. 2015. *Time trends in BMI, body fatness, and adiposity rebound among boys from Kraków (Poland) from 1983 to 2010*. Am J Hum Biol 27(5):646-653.

Kowal Małgorzata, Woronkiewicz Agnieszka, Kryst Łukasz, Sobiecki Jan, Pilecki Maciej. *Sex differences in prevalence of overweight and obesity, and in extent of overweight index, in children and adolescents (3-18 years) from Kraków, Poland in 1983, 2000 and 2010*. Public Health Nutr. 2015 Aug 4:1-12. [Epub ahead of print].

Suder A., Chrzanowska M. 2015. Risk factors of abdominal obesity in children and adolescents from Cracow, Poland (1983-2000). Journal of Biosocial Science, 47, 2, 203-219.

Suder A., Janusz M., Jagielski P., Głodzik J., Pałka T., Cisoń T., Pilch W. 2015. Prevalence and risk factors of abdominal obesity in Polish rural children. HOMO Journal of Comparative Human Biology, 66, 4, 357-368.

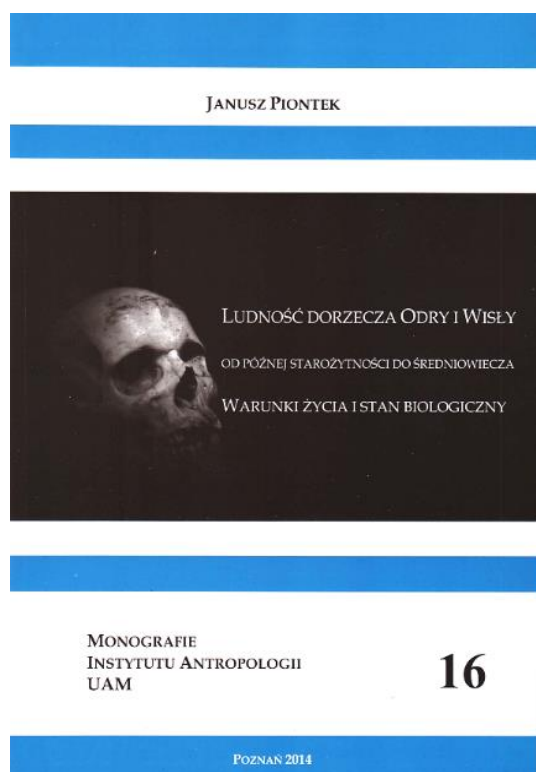
Suder A., Płonka M., Jagielski P., Piórecka B., Głodzik J. 2015. Physiological and environmental factors associated with central fat distribution in pubertal girls. Journal of Physiology and Pharmacology, 66, 3, 463-470.

Łukasz Kryst

Działalność Oddziału Poznańskiego PTA

Poznań

14 grudnia 2015 roku odbyło się zebranie sprawozdawczo-wyborcze Poznańskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Antropologicznego. W części otwartej prof. dr hab. Janusz Piontek, z Zakładu Biologii Ewolucyjnej Człowieka Instytutu Antropologii, UAM w Poznaniu, wygłosił referat pt.: „Ludność dorzecza Odry i Wisły od późnej starożytności do średniowiecza. Badania antropologiczne”. Wykład dotyczył tematyki badawczej realizowanej w ramach projektu SYMFONIA 2 pt.: *„Dynastia i społeczeństwo państwa Piastów w świetle zintegrowanych badań historycznych, antropologicznych i genomicznych”*. W ramach tego projektu zamierza się odpowiedzieć na pytania kluczowe dla nauk humanistycznych z zastosowaniem metod i technologii używanych w naukach biologicznych, przy wsparciu narzędzi informatycznych. Dla realizacji celów projektu powołano Poznańskie Centrum Archeogenomiki, które integruje naukowców z takich dziedzin jak: historia, archeologia, antropologia, genetyka, genomika i informatyka. Spotkanie połączone było z promocją książki pt. „Ludność dorzecza Odry i Wisły od późnej starożytności do średniowiecza. Warunki życia i stan biologiczny.”

W części sprawozdawczo-wyborczej wysłuchaliśmy sprawozdań ustępującego Zarządu:

- sprawozdanie z działalności Poznańskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Antropologicznego za lata 2012 – 2015 przedstawił przewodniczący Oddziału dr Zbigniew Czapla
- sprawozdanie z działalności finansowej Poznańskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Antropologicznego za lata 2012 – 2015 przedstawiła dr hab. Magdalena Krzykała – skarbnik Oddziału .

W wyniku przeprowadzonego głosowania udzielono absolutorium ustępującemu Zarządowi oraz dokonano wyboru nowych władz na kadencję 2016 - 2020:

Przewodnicząca - dr hab. Magdalena Kosińska prof. UAM z Zakładu Biologii Rozwoju Człowieka, Instytutu Antropologii Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu

Sekretarz – lic. Tomasz Hadada

Skarbnik – mgr Joanna Ratajczak

Uprzejmie informujemy, że w dniu 18. grudnia 2015 roku Rada Wydziału Biologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu podjęła uchwałę o nadaniu dr Anicie Szwed stopnia DOKTORA HABILITOWANEGO w dziedzinie nauk biologicznych, dyscyplinie - biologia.

Anna Demuth

Koleżanki i Koledzy z PTA gratulacją dr hab. Anicie Szwed uzyskania stopnia naukowego doktora habilitowanego i życzą dalszych sukcesów w pracy zawodowej i pomyślności w życiu osobistym.

Działalność Oddziału Szczecińskiego PTA

Szczecin

W październiku i listopadzie odbyły się dwa robocze posiedzenia członków oddziału związane z przygotowaniem do Konferencji PTA organizowanej w 2017 roku w Szczecinie.

Członkowie Oddziału Szczecińskiego: Andrzej Ossowski, Iwona Teul, Marta Kuś, Prof. dr hab. n med. Mirosław Parfaniuk w ramach projektu Polskiej Bazy Genetycznej Ofiar Totalitaryzmów (PBGOT) uczestniczyli w czerwcu, we wrześniu i listopadzie br w dalszych pracach Ekshumacyjnych i badaniach identyfikacyjnych szczątków pomordowanych osób na terenie aresztu śledczego w Białymstoku.

Na zaproszenie organizatorów: IPN, Oddział Białystok i PUM w Szczecinie na Międzynarodowej konferencji naukowej „Poszukiwanie i identyfikacja ofiar zbrodni systemów totalitarnych. Doświadczenia polskie w kontekście europejskim” – Białystok, 25–26 czerwca 2015, Andrzej Ossowski wygłosił referat pt: „*Identyfikacja ofiar zbrodni systemów totalitarnych w Polsce – doświadczenia własne*” i Iwona Teul referat pt: „*Antropolog i jego rola w procesie identyfikacji na wybranych przykładach*”

Miło nam poinformować, że 10 grudnia Kierownik zespołu PBGOT dr Andrzej Ossowski wystąpił w czeskim Senacie, gdzie przedstawił wyniki identyfikacji osobniczej ofiar totalitaryzmów zaginionych i zamordowanych na terenie Polski w latach 1939-1956.

W listopadzie dr Iwona Teul uczestniczyła na zlecenie Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa w pracach ekshumacyjnych w miejscowości Żagań (woj. lubuskie) żołnierzy francuskich z okresu wojen napoleońskich (z 1813 r.).

Na zaproszenie Muzeum Lubuskiego im. Jana Dekerta w Gorzowie Wielkopolskim 14 października 2015 roku Iwona Teul wygłosiła referat pt „Antropologiczne aspekty badań biologicznej kondycji (adaptacji do ówczesnych warunków życia) średniowiecznej populacji ze Strzelec Krajeńskich”, a na seminarium naukowym „Poznaj historię Strzelec Krajeńskich” 10 grudnia wykład pt „Średniowieczni mieszczanie strzeleccy w świetle badań antropologicznych”

Udział w ważniejszych konferencjach krajowych i zagranicznych:

XXXII Zjazd Polskiego Towarzystwa Anatomicznego, Warszawa, 25-27 czerwca 2015.
Maciej Mularczyk, Ewa Kotecka, Iwona Teul, Zbigniew Ziętek.: Ocena entezopatii rozciągnięta podszwowej i ścięgna Achillesa (ostróg piętowych) na przykładzie populacji historycznych.

Advances in Pneumology. 11 International Conference, Cologne, Germany
Aleksandra Gawlikowska-Sroka, Jacek Szczurowski, Barbara Kwiatkowska, P. Konczewski, Edyta Dzięciołowska-Baran, Maciej Donotek. Respiratory infections. Concha bullosa in paleoanthropological material.

Kinga Michnik, Edyta Dzięciołowska-Baran, Aleksandra Gawlikowska-Sroka, Maciej Mularczyk, Ewa Rębacz-Maron. Smoking and smoking cessation. Relationships between respiratory function tests and life habits of the university students in Poland.

26th Congress of the International Society for Forensic Genetics, Krakow, Poland, August 31- September 5, 2015.

Marta Kuś.: Examples of genetic identifications of victims of totalitarian regimes in Poland, Andrzej Ossowski; Polish Genetic Base of Totalitarianisms Victims- DVI Team- 3 years of experience

Wyjazdy zagraniczne:

dr Andrzej Ossowski, mgr Marta Kuś uczestniczyli w szkoleniu Human Identification Ion PGM™ Forensic School, Fokus: mitoDNA, 10-12 November 2015, Darmstadt, Germany

Studenci z Koła Naukowego antropologii klinicznej działającego przy Katedrze i Zakładzie Anatomii Prawidłowej i Klinicznej uczestniczyli w:

X Ogólnopolskiej Studenckiej Konferencji Antropologicznej : „Kości zostały rzucone - różne oblicza antropologii, która odbyła się w Krakowie, 27-29 marca 2015.

Sylwester Drożdżał, Kamil Cieplicki: Zmiany kostne na żebrach jako wyznaczniki chorób i urazów.

Anna Godycka-Ćwirko, Kacper Lechowicz: „Przypadki nieprawidłowości anatomicznych w obrębie pierwszego kręgu szyjnego oraz okolicy szczytowo-potylicznej”- nagroda KAPAN za wyróżniającą się pracę naukową

w konferencji naukowej Fundacja na rzecz promocji nauki i rozwoju: Interdyscyplinarność kluczem do rozwoju. VII Interdyscyplinarna Konferencja Naukowa Tygiel 2015, Lublin, 21-22 marca 2015 Ewa Kotecka, Maciej Mularczyk, Maja Lemiec: Cechy epigenetyczne kości piętowej a stabilność stawu skokowego dolnego- nagroda za najlepszy poster.

Publikacje członków Oddziału:

Edyta Dzięciołowska-Baran, Aleksandra Gawlikowska-Sroka.: Vertigo with a vestibular dysfunction in children during respiratory tract infections. Adv. Exp. Med. Biol. 2015 : vol. 858, s. 79-85.

Edyta Dzięciołowska-Baran, Aleksandra Gawlikowska-Sroka, Maciej Mularczyk.: Diseases of the upper respiratory tract in preschool and school age children in ambulatory ear nose throat practice. Adv. Exp. Med. Biol. 2015 : vol. 873, s. 35-41.

Marta Kuś, Andrzej Ossowski, Grażyna Zielińska. Example of genetic identifications of victims of totalitarian regimes in Poland. Forensic Sci. Int. Genet. Suppl. Series, 2015, [2] s.

Iwona Teul. Zmiany kostne w zatokach szczękowych i wyrostkach sutkowatych kości skroniowych jako wskaźniki przebytych zakażeń górnych dróg układu oddechowego oraz nieswoiste wyznaczniki stresu w ocenie kondycji zdrowia w populacjach pradziejowych i historycznych, Szczecin 2015, Wydawnictwo Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego w Szczecinie, ISBN 978-83-64906-01-5, ss. 279.

Iwona Teul

Wiadomości z Oddziału Warszawskiego PTA

Warszawa

Zebrania naukowe

W okresie od czerwca do grudnia 2015 odbyły się dwa spotkania naukowe Oddziału Warszawskiego PTA, podczas których przedmiotem prezentacji i dyskusji były trzy referaty przedstawione przez członków naszego Oddziału. Dwóch referatów wysłuchaliśmy na zebraniu w czerwcu. Dr Joanna Nieczuja-Dwojacka wygłosiła referat *„Budowa i proporcje ciała dziewcząt warszawskich w zależności od wieku dojrzewania, warunków bytowych i trybu życia”*, a dr Joanna Grzelak - referat *„Budowa i proporcje ciała chłopców warszawskich a status socjalno ekonomiczny rodziny i elementy trybu życia”*. Obie prelegentki są zatrudnione na Wydziale Biologii i Nauk o Środowisku Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. W listopadzie mgr Ewa Kalka z Instytutu Matki i Dziecka przedstawiła obszernie doniesienie naukowe pt.: *„Zmiany w budowie i proporcjach ciała młodych mężczyzn w ujęciu trendu sekularnego. 50 lat badań studentów Politechniki Warszawskiej i Akademii Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego”*.

Zebranie sprawozdawczo-wyborcze

W dniu **20.11.2015 r.** odbyło się zebranie sprawozdawczo-wyborcze członków Oddziału Warszawskiego PTA. Obecny, ustępujący Zarząd Oddziału Warszawskiego PTA, wybrany został 27.10.2011 roku na Ogólnym Zebraniu sprawozdawczo-wyborczym. W jego skład wchodziły następujące osoby:

- 1) przewodnicząca: prof. dr hab. Teresa Łaska - Mierzejewska
- 2) wiceprzewodnicząca: prof. dr hab. Anna Siniarska - Wolańska
- 3) sekretarz: dr Joanna Lewandowska
- 4) skarbnik: dr Henryk Piechaczek

Z powodu odejścia z naszego grona dr Henryka Piechaczka (29.01.2015) w dniu 27.03 2015 odbyły się wybory uzupełniające nowego skarbnika, w wyniku których funkcję tę do końca kadencji powierzono pani dr Joannie Grzelak.

Po przedstawieniu sprawozdania z działalności naukowej i finansowej Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Antropologicznego w okresie 4-letniej kadencji 2012 – 2015, ustępujący Zarząd uzyskał absolutorium, po czym wybrano członków Zarządu Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Antropologicznego na kolejną kadencję 2016-2019. W skład nowego Zarządu weszli:

- 1) przewodniczący **dr hab. Jacek Tomczyk,**

- 2) wiceprzewodnicząca: **dr Joanna Grzelak**,
- 3) sekretarz: **Patrycja Piłatowicz**.
- 4) skarbnik: **dr Anna Pastuszek**

Nowa siedziba i nowe miejsca spotkań Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Antropologicznego

Na zebraniu sprawozdawczo-wyborczym w dniu 20.11.2015 r. ustalono, że z rozpoczęciem kadencji nowego Zarządu (01.01.2016) siedzibą Oddziału będzie Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, miejsce pracy wybranego Przewodniczącego i Vice przewodniczącej. Będzie to także miejsce zebrań Członków Oddziału Warszawskiego.

Udział w XLV Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej Polskiego Towarzystwa Antropologicznego, Poznań 16-18 września 2015 roku

Kilka osób z Oddziału Warszawskiego PTA brało udział w XLV Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej Polskiego Towarzystwa Antropologicznego, która odbyła się w Poznaniu w dniach 16-18 września 2015 roku.

Teresa Łaska-Mierzejewska, Joanna Lewandowska

Antropolodzy zajmujący się antropologią kliniczną w Warszawie pracują w 3 ważnych ośrodkach pediatrycznych.

Pracownie antropologii znajdują się w:

- Instytucie Matki i Dziecka przy ulicy Kasprzaka 17a,
- Instytucie pomniku Centrum Zdrowia Dziecka przy ulicy Al. Dzieci Polskich 20,
- Szpitalu Pediatrycznym Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego przy ulicy Żwirki i Wigury 63a.

Przedstawiamy informacje z dwóch ośrodków:

W Instytucie „Pomnik - Centrum Zdrowia Dziecka” Pracownia Antropologii jest samodzielną jednostką w strukturze Pracowni Specjalistycznych IPCZD. Zespół Pracowni Antropologii składa się aktualnie z 4 osób: mgr Honoraty Kołodziejczyk, mgr Anny Świąder-

Leśniak, dr Anny Zielińskiej oraz kierownika Pracowni dr Agnieszki Różdżyńskiej-Świątkowskiej. Zarówno dr A. Różdżyńska-Świątkowska jak i mgr A. Świąder-Lesniak są pracownikami na stanowisku naukowym. Tematyka, którą zajmuje się Pracownia jest szeroka głównie badania dotyczą zagadnień z zakresu endokrynologii, genetyki, nefrologii, gastroenterologii, metabolizmu oraz żywienia. Rocznie w Pracowni mierzonych jest prawie 4000 pacjentów. Poza działalnością kliniczną w Pracowni prowadzona jest działalność naukowa, której efektem są prace naukowe w renomowanych czasopismach medycznych oraz wystąpienia konferencyjne w postaci wykładów i plakatów.

W 2014 roku łączna liczba punktów Impact Factor uzyskana przez pracownię wyniosła: 6,248

W 2015 roku zespół Pracowni Antropologii IPCZD prezentował wyniki swoich prac na:

- International Congress of Anthropological Science (Ankara, Turcja)
- XLV Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej Polskiego Towarzystwa Antropologicznego (Poznań)
- SSIEM Annual Symposium 2015 (Lyon, Francja)
- 44th European Muscle Conference (Warszawa)
- XIII Międzynarodowej Konferencji Chorób Rzadkich pt. Choroby Rzadkie – razem przekraczamy granice (Białobrzegi)
- Genzyme a sanoficompany 15 Warsztaty: Perspektywy terapeutyczne a 20 lat doświadczeń w leczeniu lizosomalnych chorób spichrzeniowych (Warszawa)

W 2015 roku pracownicy Pracowni Antropologii opublikowali jako autorzy lub współautorzy następujące artykuły naukowe:

1. **Anna Świąder-Leśniak**, Zbigniew Kułaga, Aneta Grajda, Beata Gurzkowska, Magdalena Gózdź, Małgorzata Wojtyło, **Agnieszka Różdżyńska-Świątkowska**, Mieczysław LitwinWartości referencyjne obwodu talii i bioder polskich dzieci i młodzieży w wieku 3-18 lat.Standardy Med. Pediatrics: 2015 : Vol. 12, Nr 1, s. 137-150.

2. **Agnieszka Różdżyńska-Świątkowska**, Agnieszka Jurecka, Joachim Cieślik, Anna Tyłki-Szymańska. Growth patterns in children with mucopolysaccharidosis I and II. World J.Pediatr. 2015 : Vol. 11, Nr 3, s. 226-231.
3. Anna Tyłki-Szymańska, Rocio Acuna-Hidalgo, MałgorzataKrajewska-Walasek, Agnieszka Lecka-Ambroziak, MarloesSteehouwer, Christian Gilissen, Han G. Brunner, Agnieszka Jurecka, **Agnieszka Różdżyńska-Świątkowska**, Alexander Hoischen, Krystyna Chrzanowska. Thyroid hormone resistance syndrome due to mutations in the thyroid hormone receptor alpha gene (THRA).J.Med.Genet. 2015: Vol. 52, Nr 5, s. 312-316.
4. Zbigniew Żuber, Agnieszka Jurecka, **Agnieszka Różdżyńska-Świątkowska**, Agata Migas-Majoch, Agnieszka Lembas, Beata Kieć-Wilk, Anna Tyłki-Szymańska. Ultrasonographic features of hip joints in mucopolysaccharidoses type I and II.PLoS One2015 : Vol. 10, Nr 4, s. e0123792.
5. Zbigniew Kułaga, Mieczysław Litwin, Aneta Grajda, Beata Gurzkowska, **Anna Świąder-Leśniak**, **Agnieszka Różdżyńska-Świątkowska**, Magdalena Góźdz, Małgorzata Wojtyło. Normy rozwojowe wysokości i masy ciała, wskaźnika masy ciała, obwodu talii i ciśnienia tętniczego dzieci i młodzieży w wieku 0-18 lat.Standardy Med. Pediaatria: 2015 : Vol. 12, Supl. 1, s. 3-44.
6. Zbigniew Kułaga, **Agnieszka Różdżyńska-Świątkowska**, Aneta Grajda, Beata Gurzkowska, Małgorzata Wojtyło, Magdalena Góźdz, **Anna Świąder-Leśniak**, Mieczysław Litwin. Siatki centylowe dla oceny wzrastania i stanu odżywienia polskich dzieci i młodzieży od urodzenia do 18 roku życia.Standardy Med. Pediaatria: 2015 : Vol. 12, Nr 1, s. 119-135.

W Klinice Pediatrii i Endokrynologii WUM pomiary antropologiczne prowadzi dr Anna Majcher, zajmująca stanowisko naukowo-techniczne. Najwięcej badań dotyczy dzieci z niedoborami wzrostu, otyłością, przedwczesnym dojrzewaniem, zespołem Turnera. Pracownicy Kliniki biorą udział w Programach Terapeutycznych NFZ i prowadzą pacjentów zakwalifikowanych do leczenia hormonem wzrostu i leczenia hamującego dojrzewanie. We współpracy z Kliniką Nefrologii antropolog obserwuje rozwój dzieci z przewlekłą i schyłkową niewydolnością nerek i zespołem nerczycowym. Prowadzone są także pomiary dzieci z chorobami nerek leczonych hormonem wzrostu z całego kraju. Miło nam poinformować, że w roku akademickim 2015/2016 studia doktoranckie w Warszawskim Uniwersytecie Medycznym uzyskała absolwentka Wydziału Biologii Człowieka Uniwersytetu Jagiellońskiego pani Monika Heród-Paluchowska. Doktorantka będzie realizowała temat badawczy: "Wpływ

niedoboru urodzeniowej masy ciała dzieci z SGA na odpowiedź wzrostową po 1 roku leczenia hormonem wzrostu”.

Rocznie w pracowni mierzonych jest ponad 2000 dzieci. W ostatnich dwóch latach uzyskano 95 punktów KBN i 5,982 punktów IF.

Ważniejsze publikacje z ostatnich 2 lat:

1. Czerwonogrodzka-Senczyna A., Kryńska P., **Majcher A.**, Rumińska M., Jeznach-Steinhagen A., Pyrżak B.: Wpływ czynników środowiskowych na występowania otyłości u dzieci do 7 roku życia. Endokrynol. Ped. 2014, tom 13, nr 2(47): 17-24.
2. **Majcher A.**, Czerwonogrodzka-Senczyna A., Woźniak E., Pyrżak B.: Effect of nutritional status on growth velocity in the first year of growth hormone treatment of children with Growth Hormone Deficiency. Postępy Nauk Medycznych, t. XXVII, nr 10, 2014, 688-692.
3. Rumińska R., **Majcher A.**, Pyrżak B., Czerwonogrodzka – Senczyna A., Witkowska-Sędek E., Janczarska D.: Relationship between adiponectin levels and metabolic syndrome components in obese children and adolescents. Postępy Nauk Medycznych, t. XXVII, nr 10, 2014, 672-677
4. Rumińska M., **Majcher A.**, Pyrżak B., Czerwonogrodzka-Senczyna A., Brzewski M., Demkow U.: Cardiovascular risk factors in obese children and adolescents. Adv.Exp.Med.Biol. 2015, Oct. 10.

Prezentacja plakatu autorów: Majcher A., Czerwonogrodzka-Senczyna A., Sapieha-Neffe D., Rumińska M., Paluchowska M., Pyrżak B.: Ocena wskaźnika masy ciała rodziców dzieci z Otyłością. V Zjazd Towarzystwa Badań nad Otyłością – Czy otyłość ma płęć? Białystok, 17-19.09.2015 r. **została wyróżniona w sesji plakatowej „Czynniki socjodemograficzne i psychologiczne wpływające na rozwój otyłości”.**

Anna Majcher, Agnieszka Różdżyńska

Działalność Oddziału Wrocławskiego PTA

Wrocław

Informacje ogólne

Dnia 22 października 2015 odbyło się Ogólne Zebranie Członków Oddziału Wrocławskiego Polskiego Towarzystwa Antropologicznego. Podczas zebrania przeprowadzono wybory nowego Zarządu Oddziału Wrocławskiego PTA na kadencję 2016-2020. W rezultacie głosowania w skład wybranego Zarządu weszli:

- Dr Paweł Dąbrowski – Przewodniczący (Katedra i Zakład Anatomii Prawidłowej, Uniwersytet Medyczny we Wrocławiu; pawel.dabrowski@umed.wroc.pl)
- Dr Agnieszka Tomaszewska - Zastępca Przewodniczącego (Zakład Antropologii, Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu; Agnieszka.Tomaszewska@up.wroc.pl)
- Dr Justyna Andrzejewska - Skarbnik (Zakład Antropologii Fizycznej, Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu; justyna.andrzejewska@awf.wroc.pl)
- Dr Aleksandra Stachoń – Sekretarz (Zakład Antropologii Fizycznej, Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu; aleksandra.stachon@awf.wroc.pl)

W 2015 roku pożegnaliśmy dwójkę Kolegów antropologów. Dnia 7 lipca odszedł od nas mgr Stanisław Gronkiewicz - wieloletni pracownik Zakładu Antropologii PAN we Wrocławiu. Dnia 9 listopada odeszła od nas dr Ewa Sokołowska - emerytowany, wieloletni pracownik Zakładu Antropologii Uniwersytetu Wrocławskiego. Pozostaną na długo w naszej pamięci.

Najważniejsze publikacje:

Krzyżanowska M., Mascie-Taylor C.G.N., Thalabard J-C. (2015). Biosocial correlates of age at menarche in a British cohort. ***Annals of Human Biology*** DOI: 10.3109/03014460.2015.1059890.

Umlawska W. (2015) Adipose tissue content and distribution in children and adolescents with bronchial asthma. ***Respiratory Medicine***, 109, 200-207.

Pawłowska K., Umlawska W., Iwańczak B. (2015) Prevalence of lactose malabsorption and lactose intolerance in pediatric patients with selected gastrointestinal diseases. ***Advances in Clinical and Experimental Medicine***, 24, 5, 863-871.

Sands D., Mielus M., Umlawska W., Lipowicz A., Oralewska B., Walkowiak J. (2015) Evaluation of factors related to bone disease in Polish children and adolescents with cystic fibrosis. ***Advances in Medical Sciences***, 60, 2, 315-320.

Boryśławski K., Chmielowiec K., Chmielewski P. & Chmielowiec J. (2015) Zmiany z wiekiem wybranych cech antropometrycznych, fizjologicznych i biochemicznych oraz ich związek z

długością życia mężczyzn i kobiet. **Monographs of Physical Anthropology**, ed. D. Nowakowski, vol. 2, DN Publisher, Wrocław.

Chmielewski P., Boryślawski K., Chmielowiec K. & Chmielowiec J. (2015) Height loss with advancing age in a hospitalized population of Polish men and women: magnitude, pattern and associations with mortality. **Anthropological Review**, 78, 157–168.

Chmielewski P., Boryślawski K., Chmielowiec K. & Chmielowiec J. (2015) Longitudinal and cross-sectional changes with age in selected anthropometric and physiological traits in hospitalized adults: an insight from the Polish Longitudinal Study of Aging (PLSA). **Anthropological Review**, 78, 317–336.

Chmielewski P., Boryślawski K., Chmielowiec K., Chmielowiec J. & Strzelec B. (2015) The association between total leukocyte count and longevity: Evidence from longitudinal and cross-sectional data. **Annals of Anatomy – Anatomischer Anzeiger**, 204, 1–10, doi: 10.1016/j.aanat.2015.09.002

Kilar E., Gworys B., Skiba T., Gburek J., Gołąb K., Janocha A., Siewiński M. (2015) Antipapain activity in the serum of patients with breast cancer. **Cancer Biomark**, 15/1, s.99-102.

Andrzejewski W. , Kassolik K., Kobierzycki Ch., Grzegorzówka J., Ratajczak-Wielgomas K., Jabłońska K., Halski T., Dzięgiel P., Gworys B., Podhorska-Okołów M. (2015) Increased skeletal muscle expression of VEGF induced by massage and exercise. **Folia Histochem. Cytobiol**, 53/2, s.145-151.

Dąbrowski P., Gronkiewicz S., Soliński D., Pers A., Lachowski L., Domagała Z. (2015) A case of elongated styloid process in a modern-age skull from Puerto Cabello, Venezuela. **Folia Morphol**, 74(4), 475-478, DOI: 10.5603/FM.2015.0110

Porwolik M., Porwolik K., Domagała Z.A., Woźniak S., Dąbrowski P., Kacała R., Kordecki H., Chmielewski P., Abu Faraj S., Gworys B. (2015) Typology of the antegonial notch in the human mandible. **Folia Morphol** , 74(3), 365-371, DOI: 10.5603/FM.2015.0055

Pokutta D. A., Baron J., Dąbrowski P. and Karlsson Ch. (2015) Bioarchaeology of social inequality in the Unetice culture: A case study, [in:] **Forging Identities. The Mobility**.

Pietraszewska J., Burdukiewicz A., Stachoń A., Andrzejewska J., Pietraszewski B. (2015). Anthropometric characteristics and lower limb power of professional female volleyball players. **South African Journal for Research in Sport, Physical Education and Recreation**, 37, 1, 99-112.

Skrzek A., Pridalova M., Sebastian A., Haraskova D., Fugiel J., Ignasiak Z., Sławińska T., Rożek K. (2015). Fine motor skills of the hands in Polish and Czech female senior citizens from different backgrounds. **Aging Clinical and Experimental Research**, 27, 4, 491-498.

Skrzek A., Ignasiak Z., Sławińska T., Domaradzki J., Fugiel J, Sebastian A, Rożek K. (2015). Structural and functional markers of health depending on lifestyle in elderly women from Poland. **Clinical Interventions in Aging**, 10, 781-793.

Nowakowski D., Stefaniak K. (2015) Pathological Changes of the Cranium of a Young Female Cave Bear (*Ursus spelaeus* R.) — A Case Study (the Sudety Mts, Poland). **International Journal of Osteoarchaeology**, Volume 25, Issue 1. pp.119-125

Tomaszewska A., Kwiatkowska B., Jankauskas R. (2015) Is the area of the orbital opening in humans related to climate? ***American Journal of Human Biology***, 27:6, 845-850.

Łopuszańska M., Lipowicz A., Kołodziej H., Szklarska A., Bielicki T. (2015) Self-reported versus measured body height and weight in Polish adult men: the risk of underestimating obesity rates. *Anthropologischer Anzeiger*, 72/3: 263-277.

Chmielewski P., Boryśławski K., Chmielowiec K., Chmielowiec J. Porwolik M., Domagała Z., Woźniak S., Kacała R., Gworys B., Kurc-Darak B., Dąbrowski P. (2015) The rate of decline in stature with age as a measure of health status and physical fitness of elderly people: a preliminary study. [in:] ***Wellness and society*** (red. R.Starz, H.Duda, H.Król). Wydawnictwo Naukowe Neuro Centrum.

Kurlej W., Staszak K., Nelke K., Zborowski J., Pawlik W., Boryśławski K., Mandzios N. (2015) Police personel health behaviors. [in:] ***Wellness and society*** (red. R.Starz, H.Duda, H.Król). Wydawnictwo Naukowe Neuro Centrum.

Kwiatkowska B., Boryśławski K., Zawiasa J., Staszak K., Mandzios N., Dąbrowski P. (2015). Dentition asymmetry in series of skulls from St. Mary Magdalene church in Wrocław. [in:] ***Wellness and Society*** (red. R.Starz, H.Duda, H.Król). Wydawnictwo Naukowe Neuro Centrum.

Staszak K., Kurlej W., Kwiatkowska B., Nelka K., Zborowski J., Maniek A., Mandzios N. (2015). Life style of a skydiver in range of physical recreation. [in:] ***Wellness and Society*** (red. R.Starz, H.Duda, H.Król). Wydawnictwo Naukowe Neuro Centrum.

Boryśławski K., Chmielowiec K., Chmielewski P., Chmielowiec J. (2015) Zmiany z wiekiem wybranych cech antropometrycznych, fizjologicznych i biochemicznych oraz ich związek z długością życia mężczyzn i kobiet, ***Monographs of Physical Anthropology***, vol. 2. DN Publisher.

Udział w konferencjach, abstrakty:

1) W dniach 24-25 czerwca br. dr Monika Krzyżanowska uczestniczyła w dwudniowej konferencji zatytułowanej **'Health & Biomarkers'** odbywającej się w *University of Essex* (Colchester) a zorganizowanej przez *Institute for Social and Economic Research* w Wielkiej Brytanii. Konferencja była częścią projektu 'Understanding Society - the UK Household Longitudinal Study' i dotyczyła biomarkerów jako wyznaczników zdrowia oraz ich zastosowania nie tylko w naukach biologicznych, ale również społecznych. Konferencja zgromadziła największych specjalistów w dziedzinie biomarkerów pracujących na brytyjskich materiałach longitudinalnych. Obrady odbywały się w kilku sesjach zatytułowanych: **Inflammation and stress, SES gradient in health, Aging II, Family dynamics and stress, Psychological wellbeing and health, Demographic differences and transitions**. Wykłady plenarne przedstawili profesorowie: John Hobcraft (University of York) oraz Meena Kumari (University of Essex).

Prof. John Hobcraft

Prof. Meena Kumari

(Zdjęcia pobrano z akademickiej strony internetowej wykładowców)

Wśród pozostałych prelegentów znaleźli się między innymi:

Tarani Chandola (University of Manchester) - Any job is better than no job? Transitioning from unemployment into a poor quality job is associated with bio-markers of work stress

Amanda Sacker (University College London) - Breastfeeding and inflammatory biomarkers in adulthood: social or biological mechanisms?

Giacomo Mason (University College London) - Dynamic complementarities in health production and the health-SES gradient: a life-cycle model for Whitehall II

Urszula Tymoszuik (University College London) - Associations of marital status and social support from the closest person with the cortisol diurnal rhythm: findings from the Whitehall II cohort study

Anne McMunn (University College London) - Work-family life courses and markers of inflammation, metabolic risk and cortisol in mid-life: Findings from the National Child Development Study

Noriko Cable (University College London) - The role of sleeping disturbances for depressive disorders among older adults living in England and Japan

Spotkanie w Colchester uświetnili swą obecnością również: prof. Mel Bartley (Professor Emerita of Medical Sociology, University College London) oraz prof. Michaela Benzeval (ISER oraz Director of Understanding Society).

Prof. Mel Bartley

Prof. Michaela Benzeval

(Zdjęcia pobrano z akademickiej strony internetowej wykładowców)

Na zakończenie konferencji odbyła się dyskusja panelowa 'Initiatives and lessons: social-biological transitions', którą poprowadził profesor David Blane (Imperial College London).

Prof. David Blane

(Zdjęcie pobrano ze strony: www.closer.ac.uk)

2) W dniach 11-12.06.2015 w Poznaniu odbyła się X Międzynarodowa Konferencja Naukowa **BIOSPOŁECZNE SKUTKI SŁUŻBY WOJSKOWEJ JAKO PODSTAWA DOSKONALENIA PRZYSZŁYCH PROGRAMÓW WYCHOWANIA FIZYCZNEGO I SPORTU**. Konferencja organizowana była pod honorowym patronatem Szefa Zarządu Szkolenia Sztabu Generalnego Wojska Polskiego kontradmirała MARKA KURZYKA. Organizatorem Konferencji był dr Marek Sokołowski z Katedry Sportów Indywidualnych, obrady odbyły się w gmachu głównym Akademii Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu. Uczestnikami zjazdu byli specjaliści z zakresu służb mundurowych z Polski, Czech, Niemiec i Ukrainy.

W konferencji czynny udział wzięły: dr hab. Anna Burdukiewicz, prof. AWF, temat wystąpienia: Budowa somatyczna i proporcje ciała studentów WSOWL i zawodników

strzelectwa sportowego; dr Justyna Andrzejewska, temat wystąpienia: Asymetria parametrów posturalnych i podometrycznych przedstawicieli służb mundurowych;

dr Aleksandra Stachoń, temat wystąpienia: Struktura morfologiczna i siła mięśni studentek WSOWL we Wrocławiu na tle rówieśniczek z uczelni sportowej.

Prace konferencyjne zostały opublikowane w recenzowanej Monografii Polskiego Towarzystwa Naukowego Kultury Fizycznej – Sekcja Kultury Fizycznej w Wojsku w Warszawie: *Behawioralne i środowiskowe uwarunkowania zdrowia funkcjonariuszy grup dyspozycyjnych* (red. A. Kaiser; Warszawa 2015), *Morfofunkcjonalne uwarunkowania służby wojskowej* (red. M. Sokołowski i A.Chodała; Warszawa 2015).

3) S.Woźniak, M. Woyton, M. Porwolik, B. Pula, B. Gworys.: Anatomy of sigmoid colon - clinical and endoscopical view, [in:] Anatomische Gesellschaft 110th Annual Meeting 31. Arbeitstagung. Würzburg, Germany, September 23-25, 2015. Posterabstracts , 31.

4) Z. A. Domagała, P. Dąbrowski, B. Kurc-Darak, K. Womperski, L. Rusiecki, E. Sylwina-Krauz, B. Gworys, D.Kałka.: Measured versus self-reported body mass index in patients after an acute coronary syndrome undergoing cardiac rehabilitation, Eur.J.Prev.Cardiol. 2015 Vol.22 suppl.1; s S49, EuroPREvent Congress. Lisbon (Portugal), 14-16 May 2015.

5) Z.Domagała, S.Woźniak, P. Dąbrowski, R. Kacała, M. Porwolik, A. Pona, B. Gworys.: Musculus extensor hallucis longus w okresie płodowym - wstępna analiza anatomiczna [w:]: XXXII Zjazd Polskiego Towarzystwa Anatomicznego. Warszawa, 25-27 czerwca 2015, Warszawa : Polskie Towarzystwo Anatomiczne, s.63, ISBN 978-83-934158-0-9.

6) Z. Domagała, N. Hunter, K. Stoj, M. Vega, M. Prodan, L. Rusiecki, B. Gworys.: Self-reported versus measured body mass and body height in foreign medicine students in Wrocław - the pilot study, [w:] XXXII Zjazd Polskiego Towarzystwa Anatomicznego. Warszawa, 25-27 czerwca 2015. Książka streszczeń; Warszawa : Polskie Towarzystwo Anatomiczne, s.126, ISBN 978-83-934158-0-9.

7) Członkowie Oddziału Wrocławskiego PTA uczestniczyli także w jubileuszowej konferencji Polskiego Towarzystwa Antropologicznego w Poznaniu w dniach 16-18 września 2015.

Aleksandra Stachoń

Dnia 23 listopada 2015 r. w siedzibie Wrocławskiego Oddziału PAN odbyła się jednodniowa konferencja archeologiczna „**Problemy badań materiałów kostnych z grobów ciałopalnych**”, zorganizowana przez Komisję Archeologiczną Wrocławskiego Oddziału PAN i jej Przewodniczącą Prof. zw. dr hab. Bogusławę Gedigę.

Obrady konferencji prowadził członek Komisji Archeologicznej Prof. zw. dr hab. Paweł Bergman.

Większość referatów dotyczyła antropologicznych badań szczątków ciałopalnych, połowę prelegentów stanowili antropolodzy.

Program konferencji:

Prof. dr hab. Janusz Piontek (*Instytut Antropologii UAM, Poznań*): Kości z grobów ciałopalnych jako przedmiot badań antropologicznych.

Doc. Dr Jaroslava Pavelková (*Fakulta socialnych vied, Uniwersyta sv. Cyryla i Metodego v Trnave, Słowacja*) i Prof. dr dr h.c. Václav Furmanek (*Archeologický ústav SAV, Nitra*): Demografická analýza kultur popolnicových poli na Slovensku.

Dr Jacek Szczurowski (*Instytut Biologii, Katedra Antropologii, Uniwersytet Przyrodniczy, Wrocław*): Możliwości i ograniczenia analiz antropologicznych przepalonych szczątków kostnych na przykładzie cmentarzysk kultury łużyckiej z południowo-zachodniej Polski.

Mgr Agata Hałuszko (*Instytut Archeologii, Uniwersytet Wrocławski*): Potencjał informacyjny badań tomograficznych w rekonstrukcji ciałopalnego obrządku pogrzebowego.

Dr Dagmara Łaciak (*Instytut Prahistorii UAM, Poznań*) i mgr Anna Józefowska (*Instytut Archeologii i Etnologii PAN, Wrocław*): Oczekiwania archeologów wobec badań antropologicznych. Kilka uwag na marginesie opracowania materiałów kostnych pochodzących z ciałopalnego cmentarzyska w Domasławiu, pow. wrocławski.

Dr Paweł Dąbrowski (*Katedra i Zakład Anatomii Prawidłowej, Uniwersytet Medyczny, Wrocław*) i mgr Anna Józefowska (*Instytut Archeologii i Etnologii PAN, Wrocław*): Problematyka badań pochówków kultury łużyckiej z wczesnej epoki żelaza odkrytych w Domasławiu k. Wrocławia, Polska.

Paweł Bergman

Dnia 2 grudnia 2015 r. Prof. zw. dr hab. Paweł Bergman obchodził pięćdziesiątą rocznicę obrony doktoratu na Wydziale Nauk Przyrodniczych Uniwersytetu Wrocławskiego.

Serdecznie gratulujemy!

Z Zakładu Antropologii Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu

ZAKŁAD ANTROPOLOGII UP ZMIENIŁ SIEDZIBĘ.

W 2015 roku oddany został do użytku wyremontowany budynek przy ul. Kozuchowskiej 5 znajdujący się na terenie Kampusu „Biskupin” Uniwersytetu Przyrodniczego, który będzie nową siedzibą Zakładu Antropologii UP.

W dniu 1 października 2015 r. do zespołu pracowników Zakładu Antropologii Uniwersytetu Przyrodniczego dołączyła pani dr hab. Anna Lipowicz. Swoją działalność naukowo-badawczą w naszym Zakładzie rozpoczęła referatem pt „Marital status and health” wygłoszonym na zaproszenie niemieckiej uczelni Technische Universität Ilmenau, będącej wiodącą placówką w dyscyplinie „biomedical engineering”.

W ramach współpracy naukowej Naszej Jednostki i Wydziału Inżynierii Biomedycznej Politechniki Śląskiej w Gliwicach, reprezentowanej przez pana prof. dra hab. inż. Andrzeja W. Mitasa podjęto kilka bardzo interesujących tematów badawczych. Jednym z ważniejszych jest multimodalne podejście do analizy behawioralnej z uwzględnieniem biomedycznego monitorowania głosu ludzkiego oraz zmian psychofizycznej kondycji człowieka, pod wpływem uporządkowanych pobudzeń dźwiękowych, w szczególności muzyki. Wymiernym efektem tej współpracy był czynny udział dr hab. Anny Lipowicz w Konferencji Naukowej „Muzyka. Edukacja. Kultura”.

Zakład Antropologii UP jest jednym z członków Komitetu Programowego Międzynarodowej Konferencji Naukowej ITIB (<http://itib.polsl.pl/2016/>), cytowanej na Web of Science. W programie Konferencji znalazła się sesja specjalna zatytułowana „Behavioural Biometrics & Antropology”. Wszystkich zainteresowanych serdecznie zapraszamy do wzięcia aktywnego udziału w Konferencji.

Prof. dr hab. Barbara Kwiatkowska i dr Agnieszka Tomaszewska w dniach 9.11-2015-9.12.2015 przebywały na stażu naukowym w Biological Anthropology and Comparative Anatomy Unit Medical School na University of Adelaide w Australii. Staż został sfinansowany w ramach przyznanej dotacji projakościowej KNOW na lata 2014-2018 dla Wydziału Biologii i Hodowli Zwierząt, wchodzącego w skład Konsorcjum Wrocławskie Centrum Biotechnologii. W związku z realizacją stażu prof. dr hab. Barbara Kwiatkowska i dr Agnieszka Tomaszewska uzyskały również status pracowników naukowych University of Adelaide, który, w ramach podjętej współpracy, został im przedłużony na kolejne 3 lata.

W trakcie stażu, prof. dr hab. Barbara Kwiatkowska i dr Agnieszka Tomaszewska uczestniczyły w międzynarodowej konferencji naukowej Australasian Society for Human Biology 29th Annual Conference, która organizowana była w dniach 2-4.12.2015 r. w Brisbane w Australii. Przedstawiono tam plakat pt. „Anterior orbital surface measurements in populations from different climate conditions”.

Celem stażu było nabycie praktycznych umiejętności i zastosowanie wiedzy zdobytej na szkoleniu organizowanym przez Transmitting Science i Institut Català de Paleontologia Miquel Crusafont (ICP) w Sabadell, Barcelona (Hiszpania), pt. „Integration and modularity with geometric morphometry”, w którym prof. dr hab. B. Kwiatkowska i dr A. Tomaszewska uczestniczyły w dniach 7-10.04.2015r. Biological Anthropology and Comparative Anatomy Unit na University of Adelaide jest jednostką prowadzącą wiele badań z zastosowaniem najnowszych technik trójwymiarowej analizy obrazu. Jest ponadto jedną z niewielu jednostek, które posiadają na wyposażeniu specjalistyczny sprzęt do zbierania trójwymiarowych danych pomiarowych z obiektów biologicznych, które nie są inwazyjne. Wśród urządzeń, które będą do dyspozycji stażystki będzie m.in. skaner kontaktowy MicroScribe G2L.

Niewątpliwym atutem wybranej do odbycia stażu jednostki jest doświadczenie kierownika, prof. Macieja Henneberga, a także dostępność specjalistycznego sprzętu pomiarowego i oprogramowania. Współpraca ze specjalistą z dziedziny antropologii i medycyny sądowej, prof. Maciejem Hennebergiem, jego doświadczenie w badaniach dotyczących bioróżnorodności i genetyki człowieka a także doświadczenie związane z wykorzystaniem skanerów kontaktowych i programów do analizy trójwymiarowej obrazu przyczynią się do zwiększenia walorów naukowych prowadzonych badań.

UDZIAŁ W KONFERENCJACH NAUKOWYCH

Pracownicy Zakładu Antropologii UP wzięli czynny udział w XLV Konferencji PTA w Poznaniu podczas, której wygłosili referaty i zaprezentowali wyniki swoich badań na plakatach.

W dniach 23-24 października w Warszawie odbyła się konferencja naukowa organizowana przez Instytut Archeologii UKSW i Państwowe Muzeum Archeologiczne p.t. „Konserwacja zapobiegawcza środowiska 5. Dziedzictwo militarne”. W ramach konferencji zespół autorów w składzie: Paweł Konczewski, Jacek Szczurowski, Paweł Zawadzki i Janusz Kobielski zaprezentował referat **„Krajobrazy wojenne Puszczy Zgorzeleckiej”**.

W dniach 6-7 listopada w Kolonii odbyła się 11 międzynarodowa konferencja naukowa Advances in Pneumology. W ramach konferencji zespół autorów w składzie: Aleksandra Gawlikowska-Sroka, Jacek Szczurowski, Barbara Kwiatkowska, Paweł Konczewski, Edyta Dzięciołowska-Baran, Marcin Donotek zaprezentował referat **„Concha bullosa in paleoanthropological material”**.

W dniu 23 listopada we Wrocławiu odbyła się konferencja naukowa organizowana przez Komisję Archeologiczną Oddziału Polskiej Akademii Nauk p.t. „Problemy badań materiałów kostnych z grobów ciała palnych”. W ramach konferencji Jacek Szczurowski zaprezentował referat **„Możliwości i ograniczenia analiz antropologicznych przepalonych szczątków kostnych na przykładzie cmentarzysk kultury łużyckiej z południowo-zachodniej Polski”**.

NAJWAŻNIEJSZE PUBLIKACJE PRACOWNIKÓW ZAKŁADU ANTROPOLOGII UP.

Chmielewski P., Boryśławski K., Chmielowiec K., Chmielowiec J., Strzelec B. 2015, The association between total leukocyte count and longevity: evidence from longitudinal and cross-sectional data, *Annals of Anatomy*, doi:10.1016/j.aanat.2015.09.002 <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S094096021500117X>

Nowakowski D., Stefaniak K. 2015, Pathological Changes of the Cranium of a Young Female Cave Bear (*Ursus spelaeus* R.) — A Case Study (the Sudety Mts, Poland), *International Journal of Osteoarchaeology*, 5(1): 119-125

Tomaszewska A., Kwiatkowska B., Jankauskas R. 2015, Is the area of the orbital opening in humans related to climate? *American Journal of Human Biology*, 27(6): 845-850

Łopuszańska M, Lipowicz A, Kołodziej H, Szklarska A, Bielicki T. 2015, Self-reported versus measured body height and weight in Polish adult men: the risk of underestimating obesity rates, *Anthropologischer Anzeiger*, 72/3: 263-277

Chmielewski P., Boryśławski K., Chmielowiec K., Chmielowiec J. 2015, Height loss with advancing age in a hospitalized population of Polish men and women: magnitude, pattern and associations with mortality, *Anthropological Review*, 78(2): 157-168

W roku 2015 ukaże się kolejny tom monografii **Monographs of Physical Anthropology**.

Halina Kołodziej

Działalność Oddziału Świętokrzyskiego PTA

Kielce

W dniu 3 grudnia 2015 r. odbyło się zebranie sprawozdawczo-wyborcze Świętokrzyskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Antropologicznego, na którym dokonano podsumowania działalności oddziału w ostatniej kadencji. W dyskusji zwrócono uwagę na dużą aktywność członków oddziału, widoczną w postaci realizacji wielu projektów badań statutowych. Uczestnicy zebrania przyjęli sprawozdanie i jednocześnie dokonali wyboru nowych władz. Na przewodniczącego oddziału ponownie wybrano prof. dr hab. Andrzeja Jopkiewicza. Natomiast v-ce przewodniczącą została dr Małgorzata Markowska, sekretarzem dr Agnieszka Przychodni, a na skarbnika wybrano dr Roberta Dutkiewicza.

Ważniejsze publikacje

1. Cieśla E, Mleczko E, Bergier J, Markowska M, Nowak-Starz G., Health-Related Physical Fitness, BMI, physical activity and time spent at a computer screen in 6 and 7-year-old children from rural areas in Poland, *Annals of Agricultural and Environmental Medicine* 2014, Vol 21, No 3, 617-621. IF 1.126
2. Cieśla E., Dutkiewicz R., Mgłosiek M., Nowak-Starz G., Markowska M., Jasiński P., Dudek J., Sports injuries in Plus League volleyball players, *The Journal of Sports Medicine and Physical Fitness*, 2015, 55(6): 628-638. IF 0.972
3. Suliga E., Nutritional behaviours of pregnant women in rural and urban environments, *Annals of Agricultural and Environmental Medicine*, 2015; 22(3): 513-517. IF 1.126
4. Suliga E. Eating habits and nutritional status of pregnant women and course and outcomes of pregnancy. *Med Stud*, 2015; 31 (1): 60–65.
5. Suliga E, Adamczyk-Gruszka O., Health behaviours of pregnant women and gestational weight gains – a pilot study, *Med Stud*, 2015; 31(3): 161–167.
6. Suliga E. Kozieł D, Cieśla E, Głuszek S., Association between dietary patterns and metabolic syndrome in individuals with normal weight: a cross-sectional study, *Nutr J*, 2015; 14:55.
7. Jopkiewicz A., Gawron J., An attempt of assessment of physical activity of adults residing in the Świętokrzyskie Voivodeship, *Polish Journal of Sport and Tourism*, 2015; Vol.22,No.2: 84-93.

Andrzej Jopkiewicz, Agnieszka Przychodni

Działalność Oddziału Gdańskiego PTA

Gdańsk

Na XXXII Zjeździe Polskiego Towarzystwa Anatomicznego, który odbył się 25-27 czerwca w Warszawie dokonano wyboru nowych władz. Prezesem Polskiego Towarzystwa Anatomicznego został **prof. dr hab. n med. Marek Grzybiak**, Kierownik Zakładu Anatomii Klinicznej Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego.

Działalność Oddziału Bydgoskiego PTA

Bydgoszcz

Nowe władze na kadencję 2016 – 2020

Przewodniczący

- dr Lewandowski Andrzej

Vice-przewodniczący

- dr Kostencka Alicja

Sekretarz

- dr Jerzy Eksterowicz

Skarbnik

- dr Sarwińska Jadwiga

Siedziba oddziału

Instytut Kultury Fizycznej

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

tel. 52 32 31 706

ul. Sportowa 2, 85-091 Bydgoszcz

Jerzy Eksterowicz

DYSKUSJE, POLEMIKI

Antropologia poznańska XX wieku

Andrzej Malinowski

Poznań jako ośrodek akademicki nie miał tak długiej i bogatej tradycji jak Kraków, Wilno, Warszawa czy Lwów. Wynikało to w znacznej mierze ze specyfiki politycznej stosowanej przez Prusy względem ludności polskiej. Przełamywanie tej polityki, budzenie i krzewienie kultury narodowej, życia umysłowego było bardzo trudne. Mimo tego już w 1857 roku powstało Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk (PTPN), szczególnie zasłużone dla rozwoju ruchu umysłowego w Wielkopolsce. Z tych powodów również antropologia nie znajdowała odpowiedniego gruntu dla rozwoju. Prowadzone z inspiracji Berlina, konkretnie Rudolfa Virchowa badania barwy oczu, włosów i skóry wśród dzieci szkolnych, stanowiły fragment badań ogólnoniemieckich, których wyniki ogłoszono w 1886r. Samodzielne badania poznańskie prowadził jedynie dr Landsberger w latach 1880-86, obserwując co roku te same dzieci (chłopcy) w liczbie 104, w zakresie 25 pomiarów głowy i cech somatometrycznych, ogłoszonych drukiem w 1888r.

Faktyczny rozwój antropologii wiąże się z powstaniem Uniwersytetu Poznańskiego (UP), którego otwarcie nastąpiło w maju 1919r. Już wtedy planowano powołanie katedry antropologii i zaproponowano ją do objęcia prof. Janowi Czekanowskiemu. Nie chciał on jednak opuścić Lwowa to też od roku akademickiego 1919/20 kierował nią zoolog prof. Jan Grochmalicki jako kurator, co trwało do roku akademickiego 1935/36 – do jego śmierci. Była to katedra ulokowana na Wydziale Filozoficznym, na którym realizowane były studia biologiczne. W 1920r. na Wydziale lekarskim powołano Zakład Antropologii organizowany przez prof. Adama Wrzoska, który tworzył Wydział lekarski i był jego pierwszym dziekanem. Pierwsze wykłady z antropologii rozpoczęto w roku akad. 1921/22 i objęto nimi wszystkich studentów medycyny. Po wydzieleniu z Wydziału Filozoficznego Wydziału matematyczno-Przyrodniczego w 1936r. katedra antropologii znalazła się na tym ostatnim. Kuratorem tej katedry był zoolog prof. Kazimierz Simm, a zajęcia z antropologii dla studentów biologii prowadził on wraz z asystentką Teresą Daleszyńską. Trwało to do września 1939 r. katedra posiadała skromny księgozbiór i instrumentarium, a poza dydaktyką nie prowadziła badań z zakresu antropologii. Kluczową rolę w rozwoju poznańskiej antropologii odgrywał Zakład na Wydziale lekarskim. Stopniowo uzyskał bogate instrumentarium, bibliotekę, a tuż przed

wojną oddano na jego potrzeby Collegium Izydora Kopernickiego przy ul. Święcickiego 6. Mieścić się tam miały pracownie: antropometrii, higieny szkolnej, rentgenologii oraz muzeum człowieka, bowiem zgromadzono bogate zbiory kostne, eksponaty etnologiczne (dr Henryk Gordziałkowski przywiózł je z Afryki). Przy Zakładzie mieścił się zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Antropologicznego założonego w 1925 r. i Redakcja Przeglądu Antropologicznego, który od 1926r. stał się organem tego towarzystwa i wszystkich placówek antropologicznych w Polsce. Liczni studenci medycyny i lekarze początki swej kariery zawodowej wiązali z antropologią. Sam A. Wrzosek działając w Poznaniu skoncentrował się na rozwoju antropologii i historii medycyny zaprzestając działalności jako patolog. Ogromne zasługi poniósł w zakresie organizacji nauki, zwłaszcza medycyny w Polsce. Rozwijał badania z zakresu ontogenezy, antropologii historycznej (badania cmentarzyska ciałopalnego ludności kultury łużyckiej w Laskach k. Kępna, ponad 1500 popielnic pozyskanych w latach 1925-29; cmentarzyska szkieletowego na Ostrowie Lednickim, badania w latach 1932-35, z którego pozyskano ponad 1400 szkieletów). Ostrów Lednicki z punktu widzenia początków Państwa Polskiego posiada znaczenie fundamentalne, a szkielety ludności wczesnopiastowskiej stanowią najcenniejszą kolekcję szkieletową w Polsce. Szkielety te już przed wojną zostały oznaczone, powiązane (czaszki z żuchwami, kręgosłupy oraz miednice) i odpowiednio przechowywane. Rozpoczęto też opracowanie szkieletów w aspekcie morfologii (dymorfizm płciowy, asymetria kończyn), a już po wojnie w innych aspektach biologiczno-medycznych. Osoba która dawała Wrzoskowi największe wsparcie w organizacji Zakładu, w badaniach terenowych, w działalności naukowej i dydaktycznej był prof. Michał Ćwirko-Godycki, który został zatrudniony w Zakładzie w 1932r. Poza wymienionymi badaniami cmentarzysk podjęto obserwacje rozwoju fizycznego dzieci kaszubskich, poznańskich, badania z zakresu asymetrii i lateralizacji u człowieka, kształtowania się z wiekiem ciepłoty ciała, tętna, ciśnienia tętniczego, badania ciągłe rozwoju dzieci poznańskich. Wraz z Godyckim Wrzosek opracował charakterystyki Serbów i Macedończyków, obaj pisali znakomite biografie wybitnych przedstawicieli antropologii i medycyny – Jędrzej Śniadecki, Izydor Kopernicki, Julian Talko-Hryniewicz, Aleksander Meciesza, Benedykt Dybowski, Teofil Chudziński, Ludwik Krzywicki, Henryk Hoyer i in. Godycki wyjeżdżał na staże i stypendia zagraniczne głównie do Paryża. Prowadził badania wpływu mięśni żwaczowych na czaszkę, przedstawił charakterystykę antropologiczną narodów bałkańskich oraz był autorem pierwszego w Polsce podręcznika antropometrii (1933).

Z antropologią związani byli zasłużeni dla Poznania lekarze: Henryk Gordziałkowski badaniami w Kongo Belgijskim, Franciszek Witaszek – dermatoglify, czy późniejsi profesorowie medycyny: Edward Howorka – badania kraniometryczne i pierwsze w Polsce opracowanie choroby próchnicowej zębów ludności wczesnopiastowskiej z Ostrowa Lednickiego; Tadeusz Ziółkiewicz – badania asymetrii kości długich, wysokości ciała u ludności piastowskiej, badania paleostomatologiczne i goniometryczne narządu żucia. Z antropologią związany był też prof. Wiktor Dega badający miednice i stawy biodrowe w rozwoju płodowym (1932-33). Z lekarzy pediatrów warto tu przypomnieć badaczy, którzy zajmowali się w latach 20-tych i 30-tych rozwojem dzieci: M. Stabrowski, W. Sinecki, I. Marchwicki, B. Skokowski. Badania antropometryczne płodów prowadzili w latach 1928-33 O. Follak i J. Gerstenberg. Wiktor Tomaszewski, późniejszy profesor laryngologii, prowadził badania kształtów głów, relacji typów konstytucjonalnych do rasowych. Licznych innych przytacza M. Godycki (1958), w tym G. Madziarską-Langerową, I. Ostrowską, które były związane z Zakładem Antropologii Wydz. Lekarskiego UP.

Trzecią placówką antropologiczną działającą w Poznaniu w okresie międzywojennym było Studium Wychowania Fizycznego, którym kierował prof. Eugeniusz Piasecki, który utworzył i kierował laboratorium antropologii i fizjologii (później antropometrii stosowanej) i wyposażył je w sprzęt. Zajmował się on rozwojem fizycznym i motorycznym dzieci i młodzieży, teorią WF. Dla studentów wychowania fizycznego UP oraz centralnej Szkoły Wojskowej Gimnastyki i Sportów czy na Państwowych Kursach Wychowania Fizycznego wykładał antropometrię. Zatrudniał też i współpracował z Karolem Stojanowskim. Studium WF UP dało podwaliny pod powstałą po II Wojnie Światowej Wyższej Szkoły Wychowania Fizycznego.

Czwartą międzywojenną placówką antropologiczną był Oddział Antropologii katedry Prehistorii UP. Kierownik Katedry prof. Józef Kostrzewski powierzył kierownictwo placówki (1934r.) doc. Karolowi Stojanowskiemu. W ramach tej działalności prowadzono badania materiałów kraniologicznych pozyskiwanych głównie na obszarze Wielkopolski, badanie typologiczne i opracowanie problemów etnogenezy.

Piątą placówką, w której dominowała problematyka antropologiczna związana z anatomią była katedra Anatomii Prawidłowej Wydz. Lekarskiego UP, kierowana przez prof. Stefana Różyckiego. Cały dorobek naukowy Różyckiego odnosił się do antropologii części miękkich, w tym układu mięśniowego szympanśów. Jego zasługą było też zorganizowanie Muzeum anatomicznego z bogatym działem anatomii porównawczej, prymatologii, anatomii rozwojowej i antropologii. To największe w skali Polski muzeum (oczko w głowie profesora)

zostało fizycznie zlikwidowane w latach 1965-69. Karol Stojanowski pracował w Katedrze Anatomii od 1926r.

Szóstą placówką naukowo-dydaktyczną związaną z antropologią była Katedra Pedagogiki UP, kierowana przez prof. Ludwika Jaxa-Bykowskiego, pedagoga-przyrodnika i antropologa, twórcę antropologii pedagogicznej w Polsce (antropologii pedagogiki i wychowania). Doprowadził on do powołania Instytutu Pedagogiki UP. Prowadził zakrojone na szeroką skalę badania antropometryczne, psychometryczne, seksuologiczne, nikotynizmu, alkoholizmu, zaangażowania społecznego, kulturowego i politycznego młodzieży. Z jego inicjatywy jego współpracownik dr J. Schwarz opracował i wydał „Atlas rozwoju fizycznego i psychicznego” 1934, 1937. Był to pierwszy akademicki podręcznik auksologii w Polsce. Był on przeznaczony dla studentów i specjalistów pedagogów, dla lekarzy i higienistów szkolnych. Propagował on genetykę, ewolucjonizm, antropologię i auksologię. Badania L.Jaxa-Bykowskiego odnosiły się do młodzieży narodowości polskiej, żydowskiej, ukraińskiej, ukazywał on kulturowe podłoże ksenofobii. Był też jednym z pierwszych propagatorów zastosowań statystyki w naukach pedagogicznych i biologicznych. Duża część dorobku naukowego, w postaci rękopisów przygotowanych do druku oraz niemal całość materiałów uległa zniszczeniu w czasie wojny, a ocalałe resztki i prace napisane już po wojnie i nie opublikowane zostały rozproszone.

Straty wojenne antropologii poznańskiej były ogromne. Rozproszone i częściowo zniszczone były zbiory osteologiczne, jednak największe spustoszenia dotknęły materiały archiwalne, w tym ankiety pomiarowe 3000 dzieci badanych w odstępach rocznych od 1932 do 1938 r. (1500 chłopców, 1500 dziewcząt). Materiałów tych prof. Godycki nie zdążył już opracować. Zaginęły instrumenty antropometryczne, pomoce dydaktyczne. Hitlerowcy zniszczyli również 150 tys. ankiet odnoszących się do cech barwnikowych i ostrości wzroku. Z inicjatywy Godyckiego po wojnie w latach 1947-53 przeprowadzono masowe badania dzieci szkolnych woj.poznańskiego, w zakresie 7 cech odnoszące się do 180 tys. dzieci. Materiał posłużył do wykonania licznych prac magisterskich z wychowania fizycznego i został podsumowany w „Dziecku poznańskim” 1986, ukazując wpływ wojny i okresu powojennego na rozwój fizyczny dzieci.

Okres powojenny

Po wojnie reaktywowano 14 marca 1945 roku Zespołowa katedrę Antropologii na Wydziale Lekarskim UP. Jej kierownikiem został prof. Wrzosek. Po roku przeniesiony na emeryturę, a od maja 1946 kierownikiem został, przybyły do Poznania, prof. Jan Czekanowski. W Katedrze pracowali prof. Godycki, dr Franciszek Wokroj, dr Krystyna Modrzewska (1945-50)

oraz 13 asystentów, w tym 6 doktorów. Wykładów z antropologii słuchali studenci medycyny, stomatologii, biologii, psychologii, pedagogiki a nawet prawa, zaś Wydziału Rolniczo-Leśnego biometrii. Niechęć lekarzy względem statystyki matematycznej, którą lansował na Wydz. Lekarskim Czekanowski, niezrozumienie jej możliwości w medycynie skłoniły go do przeniesienia Katedry na Wydział Matematyczno-Przyrodniczy, co nastąpiło w 1947 roku. Działo się to wbrew opinii Wrzoska, a zwłaszcza Godyckiego, którzy pragnęli pozostawienia antropologii na Wydziale lekarskim. Uzasadniali oni, że przeniesienie nie jest celowe, bowiem była możliwość reaktywowania antropologii na Wydz. Matematyczno-Przyrodniczym i tam mógł przejść Czekanowski z Wokrojem. Wydział Mat.-Przyr. zyskał Katedrę Antropologii z całym majątkiem i personelem. Zlikwidowano zatem antropologię na Wydz. Lekarskim, co w konsekwencji z czasem zaowocowało zaniechaniem wykładania jej dla medyków.

Gdy w 1950 r. min. Sztachelski zwrócił się do Komitetu Antropologii PAN o zatrudnienie antropologów na wszystkich ówczesnych Wydziałach Lekarskich w Polsce uzyskał odmowę środowiska antropologicznego, co wynikało ze strat wojennych w stanie liczbowym antropologów. W Poznaniu na zaproszenie prof. S. Różyckiego antropologię dla medyków wykladał do 1953 r. Godycki. Były to wykłady w ramach anatomii prawidłowej. Dla pedagogów antropologię psychologiczną i pedagogiczną wykladał do dnia aresztowania (15.10.1947) Jaxa-Bykowski. Po wojnie nie restytuowano Oddziału Antropologii w katedrze Prehistorii, bowiem Stojanowski podjął pracę na Uniwersytecie we Wrocławiu. Laboratorium Antropologii Stosowanej Studium Wych. Fizycznego UP przekształciło się w 1956r. w Zakład Antropologii Wyższej Szkoły Wychowania Fizycznego (WSWF), który rozwijał się pod kierunkiem prof. Godyckiego.

Czekanowski opublikował w okresie pracy w Poznaniu swe podstawowe dzieła z zakresu antropologii ogólnej, afrykanistyki i etnogenezy Słowian. W latach 50-tych stan kadrowy zmniejszono do 3 samodzielnych pracowników i jednego asystenta. Antropologię w dobie „Łysenkizmu” ledwie tolerowano, a do biometrii jeszcze w tym okresie pracownicy naukowcy Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi odnosili się niechętnie. Stan taki rzutował na redukcję liczby godzin z anatomii, antropologii i biometrii dla biologów.

W 1960 r. Czekanowski przeszedł na emeryturę i od 1.09.1960 r. kierownikiem katedry został prof. Franciszek Wokroj. W latach 1958-1962 Godycki i Wokroj brali udział w badaniach dzieci i młodzieży w Egipcie. Z trzech wypraw w 1958 – 59 - 62 zgromadzono materiał ogłoszony w 6 tomach „Anthropological Measurements of Population in the Arab Republic

Egipt” 1961 - 1971. Po przeniesieniu katedry z Collegium Kopernickiego do Collegium Maius organizowano Muzeum Człowieka, które z wielu przyczyn organizacyjnych i finansowych praktycznie nigdy nie funkcjonowało. Za czasów kierownictwa Katedrą przez Wokroja organizowano liczne badania wykopaliskowe – Wolin-Młynówka, Łowyn k. Międzychodu, Góra Chełmska k. Koszalina, Kołobrzeg – Kolegiata i wiele pomniejszych, badania ciągle licealistów Wielkopolskich (1961-64). Duża część pozyskanych materiałów uległa zniszczeniu, rozproszeniu, co po części można przypisać specyficznej pomysłowości Wokroja odnośnie metod przechowywania materiałów. Również okres ten charakteryzował się dużą rotacją asystentów, którzy odchodzili z pracy lub byli zmuszeni do odejścia. Doprowadziło to do jego ustąpienia z funkcji kierownika 1.03.1965r. Kuratorem Katedry została Maria Czekańska – geograf, a 1.07.1966 kierownictwo objął Godycki. Jego staraniem w Katedrze utworzono dwa Zakłady: Antropologii Ogólnej kierowany przez Godyckiego z czterema asystentami oraz Antropologii Etnicznej i Regionalnej kierowany przez Wokroja z dwoma asystentami. 1.10.1965 r. powołano w Katedrze Anatomii Prawidłowej Akademii Medycznej w Poznaniu pracownię antropologii w jednoosobowym składzie – dr Andrzej Malinowski, przeniesiony z Uniwersytetu. Pracownia w ramach ćwiczeń z anatomii prowadziła zajęcia z antropologii i podjęła badania rozwoju wewnątrzłonowego, zwłaszcza głowy i mięśni żwaczowych płodów. Po przejściu Godyckiego i Wokroja na emeryturę zlikwidowano Katedrę i oba Zakłady, powołując w ich miejsce Sekcję Antropologii, która była tworem dydaktycznym. Kuratorem Sekcji został prof. Wacław Skuratowicz – zoolog, funkcję tę pełnił do maja 1970r., następnie prof. Alicja Szweykowska – botanik do lutego 1972r., kiedy to kierownictwo powierzono przeniesionemu z Akademii Medycznej doc. Malinowskiemu, który habilitował się na UAM w Poznaniu z antropologii 5.11.1970, a stanowisko docenta uzyskał 1.12.1971 r. W czasie od 1972 r. miał miejsce szybki rozwój naukowy i organizacyjny antropologii na UAM. Reaktywowano zakład 1.01.1973r. przekształcony w Katedrę, a 30.06.1987 w Instytut Antropologii. W latach 1984-87 kierownikiem Katedry Antropologii był doc. Jan Strzałko – wcześniej Malinowski, który ponownie kierował utworzonym Instytutem Antropologii do 30.10.1990r., kiedy na stanowisko dyrektora wybrano prof. Janusza Piontka. Wicedyrektorem Instytutu była doc. Maria Danuta Kaliszewska-Drozdowska.

W składzie Instytutu powołano następnie Zakłady:

1. Biologii Rozwoju Człowieka – kier. doc. Joachim Cieślik,
2. Ekologii Populacyjnej Człowieka – kier. prof. Jan Strzałko,
3. Biologii Ewolucyjnej Człowieka – kier. prof. Janusz Piontek

4. Ergonomii i Antropologii Stosowanej – kier. prof. Andrzej Malinowski,
5. Muzeum Człowieka i Pracownia Osteologiczna – kier. prof. Janusz Piontek

W roku 1981 zlikwidowano Międzywydziałowy Instytut Ochrony Pracy i Ergonomii włączając pracowników do Zakładu Ergonomii i Antropologii IA UAM. Zakład ten zlikwidowano w 1990 r. z momentem przejścia Malinowskiego do pracy na Uniwersytecie Łódzkim. Od lat siedemdziesiątych uniwersytecka antropologia podejmowała liczne badania naukowe z zakresu auksologii, paleobiologii człowieka, ekologii, ergonomii.

Pod koniec XX w. Instytut zatrudniał 27 pracowników nauki, w jego ramach funkcjonuje redakcja „Przeglądu Antropologicznego” – red. J. Strzałko i „Variability and Evolution” – red. J. Piontek

W okresie ostatniego dwudziestolecia zorganizowano w Poznaniu liczne ogólnopolskie konferencje naukowe w tym:

1. Antropologia polska w 25-leciu PRL – 1969 r. – publikacja 1971 r.
2. Metody, wyniki i konsekwencje badań kości z grobów ciałopalnych – 1972 – publikacja 1974 r.
3. Badania populacji ludzkich na materiałach współczesnych i historycznych – Jubileuszowy Zjazd PT Antropologicznego 1975 – publikacja 1976 r.
4. Sympozjum dydaktyczne – na temat „Nauczanie Antropologii i Elementów Biologii Człowieka w Wyższych Uczelniach w Polsce – 1978 r.
5. Teoria i empiria w Polskiej Szkole Antropologicznej – w 100-lecie urodzin J. Czekanowskiego – 1982 – publikacja 1985 r.
6. Ogólnopolski Zjazd Antropologów z okazji 60-lecia PT Antropologicznego – 1985 – publikacja 1990 r.
7. Wydziałowa konferencja na temat „Pojęcie cechy w biologii” – 1988 r.

Oprócz tego organizowane były, wspólnie z archeologami czy filozofami, pomniejsze sympozja naukowe.

Bogaty jest również dorobek Instytutu w dziedzinie monografii naukowych, ze wymienię:

1. Dziecko poznańskie /red./ A. Malinowski 1976 r.
2. Dziecko Wielkopolskie /red./ A. Malinowski 1978 r.
3. Procesy mikroewolucyjne w europejskich populacjach ludzkich – J. Piontek 1979 r.
4. Stan biologiczny i akceleracja rozwoju noworodków – M.D. Drozdowska 1980 r.
5. Wielopoziomowy rozwój fenotypowy populacji i osobnika w ontogenezie – J. Cieślík 1980 r.
6. Szkice z antropologii ogólnej /red./ J. Piontek 1988 r.

7. Dziecko poznańskie '90 – J. Cieślik, M. Kaczmarek, M.D. Kaliszewska-Drozdowska 1994 r.
8. Środowisko człowieka w pradziejach - J. Strzałko, J. Ostojka-Zagórski 1995 r.
9. Biologia populacji pradziejowych – J. Piontek 1996r.
10. Kompendium wiedzy o ekologii – J. Strzałko, T. Mossor-Pietraszewska 1999 r.

W połowie lat 90-tych rozpoczęto wydawać Monografie Instytutu Antropologii. Do roku 2000 ukazało się 8 tytułów.

Szczególnie duże uznanie uzyskała wśród biologów i lekarzy książka J. Strzałki, M. Henneberga i J. Piontki pt. „Populacje ludzkie jako systemy biologiczne” (1980) oraz popularna książka A. Malinowskiego pt. „Norma biologiczna a rozwój somatyczny człowieka” (1987r.)

Szczególnie dużo opracowano w Zakładzie i następnie w Katedrze oraz w Instytucie Antropologii skryptów i podręczników akademickich. W 1975 r. ukazał się skrypt pod red. A. Malinowskiego pt. „Zarys biologii człowieka”, w 1980r. „Antropologia Fizyczna” i w 1985 podręcznik pod red. A. Malinowskiego i J. Strzałki „Antropologia”. J. Strzałko, M. Henneberg i J. Piontek ogłosili skrypt pt. „Wstęp do ekologii populacyjnej człowieka (1976), J. Piontek „Biologia populacji pradziejowych” (1985) oraz A. Malinowski i N. Wolański „Metody badań w biologii człowieka (1988) – drugi polski podręcznik antropometrii.

Myślę, że ten skrótowy przegląd rozwoju antropologii związanej ze środowiskiem biologicznym Uniwersytetu ukazuje dynamiczne przemiany rozwojowe tej gałęzi wiedzy. Do przeglądu tego można by jedynie dorzucić liczne kontakty zagraniczne, w tym badania w Egipcie czy w Sudanie w 1988-89 r., w Jugosławii, Bułgarii, Rosji, Litwie, Ukrainie, Czechach, Hiszpanii, RPA, USA i Francji.

Lata osiemdziesiąte tylko przejściowo skomplikowały nieco rozwój naukowy antropologii. Czołowy przedstawiciel młodego pokolenia dr hab. Maciej Henneberg po okresie internowania wyemigrował z Polski, opuściło też Instytut i kraj kilku dobrze zapowiadających się asystentów.

Henneberg osiągnął znaczące sukcesy na polu antropologii w USA – Austin, następnie w RPA – Kapstad i Johannesburg, a ostatnio w Australii – Adelajda. Uzyskał uznanie międzynarodowe m.in. badaniami w Pompei. Z antropologią związany jest prof. Krzysztof Łastowski, mgr antr. 1969, dr fil. 1976, hab. 1986. jest on filozofem biologii ewolucyjnej teoretycznej i antropologii.

Stan Instytutu Antropologii wg informatora z 1998 r.

Zakład Biologii Ewolucyjnej Człowieka: kierownik prof. dr hab. Janusz Piontek

Zajmuje się:

- badaniami procesów mikroewolucyjnych w cechach morfologicznych;
- ewolucją biokulturową człowieka ze szczególnym uwzględnieniem wpływu czynników społeczno-ekonomicznych na strukturę biologiczną populacji;
- wpływem warunków życia w populacjach pradziejowych i historycznych na strukturę morfologiczną układu kostnego, a więc na stan biologiczny osobnika i populacji;
- prowadzeniem badań teoretycznych i modelowych zmierzających do poznania osobliwości natury gatunkowej człowieka.

Zakład Biologii Rozwoju Człowieka: kierownik prof. dr hab. Joachim Cieślik

Zakład Biologii Rozwoju Człowieka zajmuje się badaniami rozwoju człowieka w aspekcie metodologicznym i aplikacyjnym:

- wzrastanie cech ilościowych w ontogenezie człowieka (monitorowanie rozwoju człowieka);
- dojrzałość biologiczna: kryteria oceny, aspekt aplikacyjny;
- czynniki środowiskowe regulujące i kontrolujące wzrastanie;
- biologia starzenia się człowieka współczesnego;
- antropologia kliniczna.

Zakład Ekologii Populacyjnej Człowieka. Kierownik: prof. dr hab. Jan Strzałko

Zakład Ekologii Populacyjnej Człowieka zajmuje się trzema aspektami ekologii człowieka: socjobiologicznym, genetyczno-populacyjnym oraz paleoantropologicznym. Badania związane z pierwszym z nich dotyczą głównie mechanizmów regulujących powstawanie i zanik więzi społecznych (atrakcyjność, agresja, ksenofobia, preferencje w kojarzeniach). Kierunek drugi to przede wszystkim badania kulturowych uwarunkowań stanu i zmian w puli genów lokalnych populacji. Aspekt paleoantropologiczny reprezentują badania nad zróżnicowaniem plioplejstoczeńskich hominidów – australopiteków.

AWF Poznań

Drugą placówką antropologiczną w Poznaniu była po wojnie Katedra Antropologii i Biometrii AWF w Poznaniu. Po usamodzielnieniu się poznańskiej Uczelni Wychowania Fizycznego w 1955r. – WSWF w 1955 r. utworzono Zakład Biologii i Antropologii, którym kierował do 1968 prof. Michał Ćwirko-Godycki, następnie od 1968 do 2001 prof. Zbigniew Drozdowski. Zakład – Katedra realizowały badania antropometryczne dzieci podejmujących

ukierunkowaną aktywność ruchową. Badania umożliwiły ocenę wpływu poszerzonego programu WF na organizm dziecka. W pierwszych latach powojennej działalności tego środowiska antropologicznego popularyzowano stosowanie antropometrii do potrzeb naukowych Zakładów Sportowych Uczelni. Pracownicy naukowcy zakładów Lekkiej Atletyki, Pływania, Piłki Nożnej itd. stosowali metody antropometryczne w swej działalności naukowej oraz jeszcze w latach sześćdziesiątych uczestniczyli w seminariach naukowych Uczelni, których współorganizatorem był prof. Godycki. Godycki był inspiratorem i autorem podręcznika akademickiego „Antropologia dla studiujących wychowanie fizyczne” (1955), oraz z Z. Drozdowskim „Antropologia w zakresie studiów wychowania fizycznego” (1976). Z. Drozdowski wydał liczne podręczniki antropologii, adresowane do różnych specjalności kultury fizycznej oraz podręczniki antropometrii. Faktycznie jako „prawa ręka” prof. Godyckiego inspirował badawczo licznych pracowników naukowych Uczelni, głównie inspiracje odnosiły się do charakterystyk morfologicznych przedstawicieli różnych dyscyplin sportowych, następnie w latach sześćdziesiątych podjął on badanie grup zawodowych. W relacji do wyniku sportowego dało to podstawy do określenia optymalnych wskaźników budowy ciała do poszczególnych dyscyplin sportowych oraz przesłanki do trafnego doboru i selekcji w procesie kształtowania typu sportowego. Badano również dymorfizm płciowy wyników sportowych i przemiany międzypokoleniowe sprawności fizycznej i wyników sportowych. Corocznie badano kandydatów na studia wychowania fizycznego. Duże osiągnięcia osiągnął Drozdowski i kierowany przez niego zespół w badaniach rytmów biologicznych. Kolejnym kierunkiem poszukiwań naukowych Katedry inspirowanych przez Drozdowskiego było określenie związku między markerami genetycznymi a wartościami motorycznymi człowieka (grupy krwi, dermatoglify, cechy cheiloskopowe, formuły palców itp.). Ideą badań było pragnienie stworzenia „morfologicznego markera” wyznaczającego predyspozycje motoryczne i sportowe. Pod koniec lat 80-tych badano kobiety z chorobą nowotworową piersi. Prowadzono badania składu ciała metodami antropometrycznymi i następnie metodą impedancji bioelektrycznej, tak grup sportowych, jak i w przypadku niektórych chorób. W ostatnich latach XX w. zajęto się problemami ewolucji motoryczności człowieka.

Z działalnością naukową Katedry związana była także organizacja i inicjowanie wielu cyklicznie odbywających się konferencji naukowych środowiskowych i o zasięgu krajowym, w tym konferencji pt.: 1/ „Rola rytmów biologicznych w wychowaniu fizycznym i sporcie” (9 konferencji w latach 1965-1983), 2/ „Morfologia w wychowaniu fizycznym i sporcie” (4

konferencje w latach 1978-1984), 3/ Seminarium „Teoria wyniku sportowego” (10 konferencji w latach 1965-1977), 4/ „Rozwój fizyczny i sprawność fizyczna młodzieży akademickiej Poznania” (4 konferencje w latach 1974-1980), 5/ „Rozwój fizyczny i sprawność fizyczna dzieci ziem północno-zachodnich Polski” (2 konferencje w latach 1975-1982), 6/ „Biospołeczne skutki mastektomii” (3 konferencje w latach 1997, 2001, 2004).

Odbływały się jednorazowe konferencje poświęcone następującym problemom: 1/ „Morfologiczna asymetria człowieka (1975), 2/ „Wartość biologiczna młodzieży akademickiej Polski” (1977), 3/ „Dymorfizm płciowy i jego przejawy w sporcie” (1979), 4/ „Cechy alternatywne w selekcji sportowej – W poszukiwaniu obiektywnych kryteriów selekcji w sporcie” (1979), 5/ „Budowa ciała a wynik sportowy” (1980), 6/ „Tendencje rozwoju sportu” (1983), 7/ „Michał Ćwirko-Godycki (1901-1980) – Uczony – Nauczyciel – Organizator” (1991), 8/ „Ontogeneza dziecka polskiego” – II Seminarium im. Michała Ćwirko-Godyckiego (1994), 9/ „Methodological aspects of researches in the field of EMN (Electrophoretical Mobility of Nuclei)” (1998)

Katedra Antropologii i Biometrii od początku istnienia prowadziła systematycznie seminaria naukowe, skupiające liczne rzesze pracowników naukowych i doktorantów. Do najbardziej zasłużonych pracowników katedry należy Ewa Maria Ziółkowska-Łajp mgr WF 1975, biologii 1979, doktorat 1985, dr hab. 1999, prof. nadzwyczajny AWF 2000, zatrudniona w Katedrze w 1971r. Ponadto do pracowników Katedry należą:

Dariusz Wielński mgr biologii 1988r., 1993 doktorat, 2002 habilitacja.

Małgorzata Arska-Kotlińska, mgr 1971, doktorat 1980

Urszula Czerniak, mgr 1996, doktorat 2002

Anna Demuth, mgr 1996, doktorat 2005

Marek Drozdowski, mgr 1996, doktorat 2006

Magdalena Krzykała, mgr 1998, doktorat 2002

W dorobku katedry do 2000 r. znajduje się ponad 1800 publikacji, nie licząc pozycji zwartych i podręczników.

Zakład Anatomii Funkcjonalnej AWF

W 1961 r. kierownictwo Zakładu objął prof. Zdzisław Kołaczkowski, który będąc uczniem prof. S. Różyckiego i M. Godyckiego w zakresie anatomii i morfologii części miękkich podjął

tę problematykę w odniesieniu do ontogenezy płodowej, co nawiązywało do kierunku badawczego Edwarda Lotha. Kołaczkowski zgromadził wokół siebie współpracowników, którzy szybko włączyli się w nurt tej problematyki – Bogusław Marecki i Krystyna Cieślik stanowili filary tego zespołu.

Badania rozwoju cech somatycznych i narządów wewnętrznych u płodów stanowiły rozwinięcie tej problematyki, które K. Cieślik poszerzyła o badania wpływu czynników pozagenetycznych w okresie ontogenezy płodowej.

W 1974 r. B.Marecki doktoryzował się na UAM z antropologii, habilitował się w 1982 r., a tytuł profesora uzyskał w 1991 r., od 1983 r. kieruje tą Katedrą.

Katedra podejmowała też badania w zakresie antropomorfologii mięśni człowieka żywego, ontogenetyczne badania zmienności zakresów ruchów w stawach, zwłaszcza możliwości ruchowe kręgosłupa.

Zespół prof. Mareckiego zorganizował kilka konferencji (3) poświęconych E.Lothrowi (w 1969r. pierwsza).

Krystyna Cieślik doktoryzowała się w 1980 r. na UAM w Poznaniu z antropologii, habilitowała się w 1999 r.

Pracownicy Katedry Anatomii AWF

Małgorzata Waszak, mgr 1986, doktorat 1995

Jacek Lewandowski, mgr 1984, doktorat 1993, habilitacja 2007

Paweł Szulc, mgr 1989, doktorat 1998

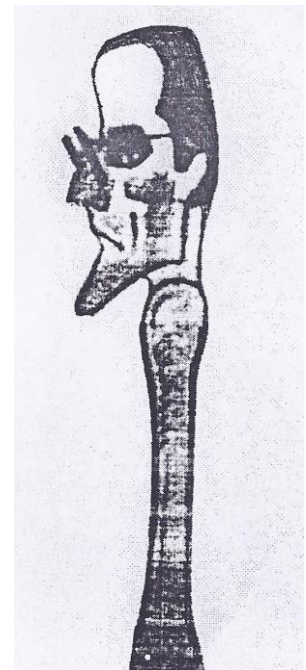
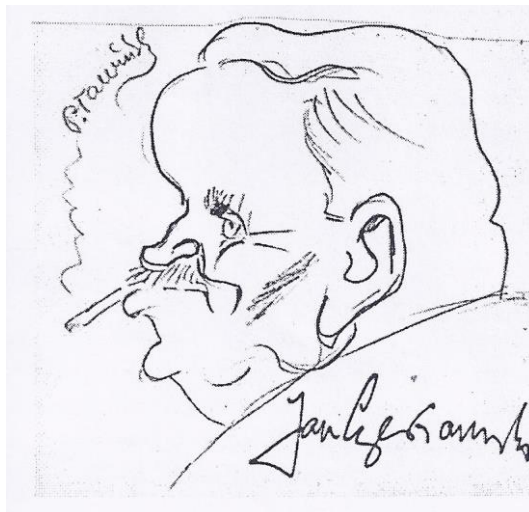
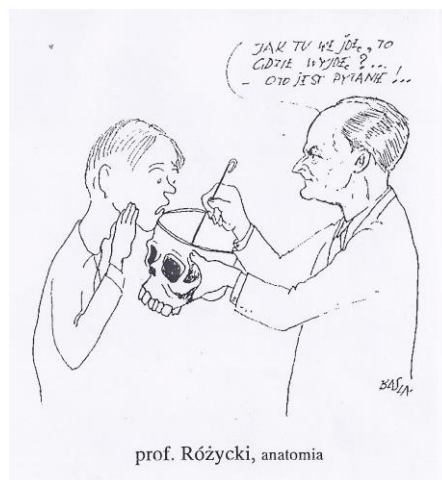
Piotr Bartkowiak, mgr 1992, doktorat 2001

Joanna Boch-Kmiecik, mgr 2001, doktorat 2007

Piśmiennictwo:

- 1) T. Bielicki, T. Krupiński, J. Strzałko, Historia antropologii w Polsce, Przegl.Antr. t.53, 1989, 3-8,
- 2) J. Czekanowski, Ośrodek lwowski PAN, Mat. i Pr.Antr nr 34, 1956,
- 3) M. Ćwirko-Godycki, Antropologia, Nauka w Wielkopolsce, Wyd.Poznańskie, 1973, 763-769,
- 4) M. Godycki, Ośrodek poznański PAN, Mat. i Pr.Antr. nr 39 1958,

- 5) Z. Kołaczkowski, B. Marecki, Zakład Anatomii Funkcjonalnej w 60-leciu akademickiego nauczania wychowania fizycznego, Monogr. Podz. Skrypty AWF Poznań, nr 167, 1979,
- 6) Księga Pamiątkowa dla uczczenia 60 lat pracy naukowej Jana Czekanowskiego PAN, Mat. i Pr.Antr. nr 70, 1964,
- 7) A. Malinowski, N. Wolański, Anthropology in Poland w: Teoria i empiria w polskiej szkole antropologicznej UAM, ser. Antrpologie, nr 11, 1985, 35-69,
- 8) E. Pelka-Pelińska, J. Grabowska, Szkice o szkołach w Antropologii, W: Szkoły w nauce 1981, 137-158,
- 9) J. Piontek, A. Malinowski, red. Teoria i empiria w Polskiej Szkole Antropologicznej, UAM Poznań, Ser. Antrop., nr II, 1985

Wybór tekstów z antropologii społecznej z Zarysu Antropologii Polski

Jana Czekanowskiego – Lwów 1930

Andrzej Malinowski

Gdy ponad pół wieku temu stawałem w szranki naukowe z antropologii, podstawową lekturą był „Zarys Antropologii Polski”. Jego lektura obowiązywała w Poznaniu i we Wrocławiu oraz w Toruniu. Zarys zawiera dwanaście szkiców pisanych w latach 1914 – 1929, a więc około 100 lat temu. Podstawą dla opracowania tego szkicu były wykłady Rudolfa Martina w Zurichu. W Zarysie przedstawione są rozdziały z perspektywy prehistorycznej, lingwistycznej, etnograficznej, z zastosowań antropologii. Wewnętrzna niejednorodność dzieła pokazuje różny poziom traktowania badanych zagadnień. Jak pisał Czekanowski całość stanowi w znacznym stopniu dziennik z wyprawy badawczej w nieznane dziedziny antropologii. Czekanowski rozpoczął badania antropologiczne Polski jako student w 1903 r. w Zurichu, ale do pracy wciągnął go Aleksander Maciesza. Dzieło powstało przy współpracy i pomocy uczniów Czekanowskiego. Monografia dzieli się na rozdziały: Wstęp; 1 – główne kierunki w antropologii Polski; 2 – Terytoria antropologiczne Polski i krajów sąsiednich; 3 – Wzrost i oddziaływanie środowiska społecznego; 4 – Zagadnienie mapy antropologicznej; 5 – Syntetyczna mapa antropologiczna Polski Środkowej; 6 – Z badań nad pigmentacją; 7 – Syntetyczna mapa antropologiczna Polski Zachodniej i Południowej; 8 – Z badań nad strukturą populacji; 9 – Główne wyniki badań antropologicznych; 10 – Zróżnicowanie fizjologiczne i psychiczne a zagadnienia konstytucji; 11 – Z zagadnień antropologii dynamicznej; 12 – Z badań nad uwarstwieniem etniczno-społecznym; 13 – Zakończenie – podstawy, wyniki, badania. Mój egzemplarz „Zarysu” uzyskałem od profesora Czekanowskiego w ostatnich tygodniach jego życia. Jest on cenny, bowiem Profesor nanosił do tekstu uzupełnienia, poprawki, tabele z nowymi przeliczeniami składników antropologicznych, stąd sądzę, że stanowi on wartość muzealną, tak jak Jego maszyna do pisania zdobiąca gabinet jednego z profesorów. Tekst książki liczy 592 strony, zawiera 6 tablic i liczne 39 tabele z wynikami oraz mapy.

Pisząc o antropologii społecznej „Zarysu” zdają sobie sprawę z niedoskonałości moich poczynań, ale sądzę, że wobec mody na tę problematykę – badania, studentów, poborowych, księgi poborowych, wybór choćby niedoskonały, jest koniecznością. W końcu modne są kompendia i repetytoria i taką właśnie formę chcę zaprezentować.

Podstawą badań antropologicznych Polski była ankieta Komisji Antropologicznej Akademii Umiejętności, która uzyskała poparcie władz, która uzyskała poparcie władz byłej Galicji w

kwestii badań poborowych w 1875-76 roku, uzyskując dane 5451 poborowych, które ogłosił Józef Majer i Izydor Kopernicki w wydawnictwie pt. „Zbiór wiadomości do Antropologii Krajowej”, wydawany corocznie.

W pierwszym tomie w 1871 roku ogłoszono wyniki tej ankiety. Majer ogłosił uzupełnienia podając dane o dorastaniu pomiędzy 20 a 23 rokiem życia. Powolniej zbierano dane o ludności cywilnej, a wyniki ogłoszono w dziewiątym tomie tego wydawnictwa w 1885 roku – 1778 mężczyzn i 372 kobiety. J. Matiegha 1915 w książeczce pt. „Cieleśne właściwości ludu czeskiego” stwierdzał, że w okresie przechodzenia do epoki brązu wysokość ciała mężczyzn wynosiła ok. 164 cm, między brązem a wczesnym żelazem 167 cm, w okresie lateńskim i rzymskim 171 cm, w późnym średniowieczu 166,5 cm, a współcześnie 168-169. W krajach północnych wzrost jest wysoki, ale w dużej części Francji, Hiszpanii i Portugalii, w południowych Włoszech i niektórych regionach Bałkanów występuje niskorosłość. Małą wysokość ciała mają Polacy, Rusini. Wysokorośli są Jugosłowianie, zwłaszcza w Słowenii. Piszząc o masie ciała przytacza, że Czesi w 1895 r. między 40-50 rokiem życia mieli ok. 72-73 kg, a w wieku 26 lat ok. 69 kg. Co do urody Giovanni Botero (zakonnik) zwany Beniciusem, charakteryzował Czechów jako wysokorosłych, o pięknym wyglądzie w stosunku do ludzi innych narodów. Stratz w dziele o urodzie kobiet przytaczał pewną liczbę Czeszek. Szereg publikacji w zaborze rosyjskim zawiera dane o wzroście poborowych i rekrutów. W 1875 r. Snigierw ogłosił w 1886 r. wiadomości o rekrutach z okresu 1874-83. Wiadomości o poborowych z terenu b.Kongresówki w okresie 1874-89 i 1890-98 ogłosił w 1906 r. Warszawskiej Statystycznej Komitet a w Austro-Węgrzech „Militär – Statistisches Jahrbuch” ukazujący się od 1872 r., stopniowo prace nad antropologią Polski przenoszą się do zaboru rosyjskiego i jest prowadzona głównie przez lekarzy. Wybitnymi badaczami tego okresu byli Władysław Wścieklica, Julian Talko-Hryniewicz, Władysław Olechowicz, Leon Rutkowski, A. Zakrzewski, K. Daniłowicz-Strzelbicki, Adam Bochenek, W. Tołwiński, K. Kosieradzki, Aleksander Maciesza, Ludwik Krzywicki i in. Główny typ prac tego okresu stanowią opisy monograficzne ludności poszczególnych terytoriów uwzględniający zróżnicowanie społeczne. Różnice antropologiczne między szlachtą a ludem opisał W. Olechowicz, które krytycznie oceniał Rutkowski. Ludwik Krzywicki wyłożył kurs antropologii przetłumaczony na rosyjski przez Romanowskiego i wydany w Moskwie w 1897 roku. W 1905 Kazimierz Stołyhwo utworzył pracownię Antropologiczną przy Muzeum Przemysłu i Rolnictwa, która przekształciła się w Instytut Nauk Antropologicznych Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. W 1908 r. prof. J. Talko –Hryniewicz objął katedrę antropologii i etnologii. Prof. Stanisław Lencewicz – geograf, rozwijał ożywioną działalność antropologiczną, ale

liczba badaczy stale wzrasta, a wśród nich wymienia też Romana Poplewskiego i Adama Wrzosa i jego badania jeńców wojennych Serbów i Macedończyków, którzy doczekali się monografii. Natomiast karty z badaniami antropometrycznymi jeńców rosyjskich podzieliły los księgozbioru Wrzosa – powędrowały na makulaturę.

Kopernicki w 1877 r. zauważał, że w górach zachowała się pierwotna ludność i oddalanie się od gór ku północy i ku wschodowi zmienia kształt głowy - wydłuża się. Natomiast J. Majer (1877) sądził, że Słowianie mieli cerę białą, oczy błękitne i włosy żółto-czerwone.

Władysław Olechnowicz (1893) pisał: 1 – tylko niewielka liczba ras zamieszkuje Europę i trwają one od czasów prehistorycznych do dziś; 2 – Rasy czyste nie istnieją; 3 – Nawet najbardziej jednolite narody są mieszaniną ras; 4 - Góry stanowią teren lepszego zachowania się ludności pierwotnej. Zdaniem Olechnowicza na Podhalu zachowały się cechy typu Słowian. Zaslugą Olechnowicza jest wykazanie różnic antropologicznych pomiędzy przedstawicielami warstw społecznych. Szlachta odchyła się od włościan zbliżając się do górali (1893). Dotyczy to wzrostu, kształtu i proporcji głowy. Szlachta ma też ciemniejszą pigmentację.

Karol Podkański nawiązywał Słowian pierwotnych do typu nordycznego (1902) a ich ewolucja ku krótkogłowości zaznaczająca się na południu stanowi efekt mieszania się z jakąś rasą krótkogłową być może z Celtami. Nie wykluczał też wpływu na Mazowszan Litwinów czy Finów. Uważał że Słowianie nie są rasowo jednolici że nazwa Słowian nie bierze się z jednolitości antropologicznej lecz językowej i kulturowej. L. Rutkowski zaważył że Polacy są najbardziej antropologicznie bliscy plemionom połabskim. Ośrodki krótkogłowości są na Karpatach i na Polesiu a na północy dominuje długogłowość. Rutkowski (1906) widział odmienne ideały piękna u ludu i szlachty. Wedle szkoły krakowskiej wzrost jest cechą rasową i stanowi też efekt oddziaływania środowiska geograficznego i społecznego. Bolesław Prus 1887 przyczynę niskorosłości i słabej pracowitości polskiego chłopą upatruje w niedoborach diety ubogiej w produkty mięsne, nabiał opartej na spożyciu produktów prostych. Porównał on spożycie ludności Anglii i Polski co daje w efekcie małą wartość (niskorosłość) polskich poborowych którzy w CK Austro-Węgrzech wykazywali najniższe wartości wzrostu. Cały szereg uwag czyni w stosunku do potencjału intelektualnego inteligencji Polskiej, niskiej wydolności naszej nauki. Postuluje konieczność badań populacji mających na celu określenie potrzeb i ich realizacji. Jego zdaniem człowiek głodny jest nie tylko leniwy, ale również brzydki. Bardzo podobne stwierdzenie zawarł w 1888 r. Władysław Wścieklica pisząc o możliwości wyjałowienia ludności polskiej w procesie historycznym. Wścieklica stwierdził u Polaków niski wzrost i słaby rozwój fizyczny. Opóźnienie rozwoju wiązał z niekorzystnymi

warunkami ekonomicznymi. Stwierdził jednak tendencję do polepszania się stanu biologicznego Polaków przeciwstawiając się pesymizmowi publicystów mówiących o zwyrodnieniu. Adam Zakrzewski (1891) dostrzegł to, że rekruci Żydzi zaniżają wzrost, a rekruci Niemcy podnoszą go. Ogólnie uświadamia sobie wpływ momentów ekonomicznych na wzrost. Praca Tołwińskiego z 1902 r., poświęcona powiatowi lubartowskiemu, zwraca uwagę na różnice wzrostu Polaków, Niemców i Żydów oraz na proces dorastania po 21 roku życia. Znajomość tych problemów pogłębia opracowanie K. Kosieradzkiego (1905) w stosunku do poborowych powiatu miechowskiego z lat 1874, 1903, czy L. Dudrewicza (1882). Wielce zasłużony dla ontogenezy był I. Miklaszewski (1912) wiążący rozwój dzieci i młodzieży z dobrostanem i rasą. W. Tołwiński zauważył niższy wzrost pierwotnych w pow. Lubartowskim. Był on skłonny uznania odmiennego pochodzenia rasowego szlachty. Obwód klatki piersiowej przy wdechu jest największy u szlachty, później u mieszczan, w końcu u proletariatu, dalej Żydów. Miklaszewski różnice rozwojowe młodych generacji wiąże z przywilejami, rodzajem pracy i warunków bytu, a nie rasy. Miklaszewski u Żydów stwierdzał większą zapadalność na gruźlicę. Ludwikowi Krzywickiemu zawdzięczamy twierdzenie, że lud i szlachta wykazują niejednakowe różnice wzrostu w poszczególnych kombinacjach pigmentacyjnych.

Czekanowski sądził, że w paleolicie było intensywne oddziaływanie na ludność Europy ludności afrykańskiej, a w epipaleolicie infiltracja elementów azjatyckich, trwająca do neolitu. Przy doborze płciowym zaznacza się tendencja do homogamii, do kojarzenia się osobników podobnych tego samego typu. Pisząc o rozwoju fizycznym Czekanowski stwierdza, że zależy on co prawda od oddziaływania czynników natury fizycznej, jak odżywianie, ciepło, światło, jednakowoż forma oddziaływania tych czynników jest najczęściej uwarunkowana stanowiskiem społecznym jednostki. Dlatego też badania nad wzrostem popisowych i rekrutów pozwalają na sformułowanie szeregu ogólniejszych wniosków co do oddziaływania środowiska społecznego. Wzrost popisowych różni się znacznie od wzrostu ludności dorosłej, zmniejszania się wzrostu w ciągu dnia stwarza konieczność badań w tych samych godzinach. Niewątpliwie należy się liczyć z procesami kolonizacji z XIII i XIV w. Niemieckiej w Małopolsce, osadnictwem np. Holendrów, czy Szkotów w Lublinie, Mazurów, Skandynawów skierowanej ku górnemu biegowi Dniepru, szczepów bałtyckich Łotysze, Litwini. Od Zatoki Ryskiej w głąb kontynentu, przez Kurlandię, od końca VII w. prowadził szlak na Dniepr i Morze Czarne i do Bizancjum. Wisła przestała być arterią umożliwiającą Germanom dostęp do Morza czarnego. Dla ruchów ludności przeszkodą było bagniste Polesie. Czekanowski dostrzegał rolę osadniczą, brańcy

uprowadzani przed Chrztem Litwy przez Litwinów z Polski. Brańcy byli osadzani głównie na pograniczu litewsko-białoruskim. Brańcy pochodzili głównie z Mazowsza, ale również z bardziej centralnych obszarów Polski. Typ dynarski na naszym Zadniestrzu wiąże się zapewne z starszą fazą ekspansji rumuńskiej w Karpatach. Przymieszkę typu dynarskiego potęgowała na Ukrainie kolonizacja Katarzyny II, kresów Ukrainy ludnością serbską (Zadniestrze). Typ dynarski widziany był nie tylko w stosunkach ludności Ukrainy, ale nawet całej Słowiańszczyzny. Czekanowski podkreślał pierwotnie nordyczny charakter Słowińców, tak jak typ śródziemnomorski wiązał z Besarabią, Rumunią oraz Bułgarią. Typ ten u górali karpackich – Wałachów, dotarł do Śląska i Moraw.

Wzrost i oddziaływanie środowiska społecznego to trzeci rozdział książki liczący 48 stron. Czekanowski raz jeszcze pisze: „Wzrost osobnika, poza momentami natury rasowej, jest uwarunkowany oddziaływaniem czynników fizycznych, jak oddziaływanie światła, ciepła i itd. Składają się one na środowisko, w którym przebiega proces rozwoju. Sposób oddziaływania tych czynników w postaci mniej lub więcej obfitego odżywiania, przy większym lub mniejszym wysiłku fizycznym, lepszego lub gorszego mieszkania jest uwarunkowany stanowiskiem społecznym jednostki. Nawet i oddziaływanie zjawisk chorobowych nie jest od niego niezależne. Całokształt środowiska oddziałującego na kształtowanie się wzrostu jednostki ujmujemy jako oddziaływanie środowiska.

Badania nad wahaniami wzrostu młodzieży wojskowej otwierają nam perspektywy sięgające daleko poza granice antropologii – różnice etniczne, kulturowe, wyznaniowe, polityczne. Badania te nawiązują do podstawowych zagadnień socjologii. To samo odnosi się do badań młodzieży szkolnej, dających szereg wskazań praktycznych pediatrze i pedagogowi. Rośnięcie wykazuje pewne dobrze poznane prawidłowości. Jest ono intensywne w wieku niemowlęcym, zwalnia się jeszcze po 5-6 roku życia i wykazuje dużą dynamikę około 10 roku życia u dziewcząt i nieco później u chłopców. Narasta wówczas dymorfizm. Maksimum rozwojowe dziewcząt to wiek między 14 – 15 rokiem życia, u chłopców pomiędzy 16 a 18. Powoduje to, że między 11 – 14 rokiem życia dziewczęta są wyższe od chłopców. Od sierpnia do grudnia (do połowy miesiąca) dzieci rosną wolniej, od końca kwietnia do końca lipca najszybciej. Wolniejszemu wzrostowi towarzyszy zyskiwanie masy ciała. Istnieje tendencja do wyrównywania zapóźnieni rozwojowych przez dłuższy czas dorastania między 21 a 23 rokiem życia, mogące przekraczać wartość 2,5 cm. Wzrost 23-letnich stanowi oczekiwaną wartość osób dorosłych. Wzrost 21-letnich pozwala lepiej oceniać wpływ zamożności. Różnice stanowe i religijne czy narodowościowe wykazują z wiekiem tendencje do wyrównywania się. Różnice wzrostu miasto-wieś nie ulegają pełnemu wyrównaniu.

Szlachta różni się pod względem wzrostu znacznie bardziej od mieszczan, niż od włościan. Różnica między wzrostem mieszczan i szlachty wykazuje tendencje wyrównawczą, ale z wiekiem różnica wzrostu mieszczan i włościan zwiększa się. Różnice wzrostu chrześcijan i Żydów zwiększają się z wiekiem. Żydówki rozwijają się szybciej, wcześniej mają menarche, ale wcześniej menopauzę. Elementy antropologiczne różnią się przebiegiem rozwoju – wolniejsze dojrzewanie typu nordycznego, szybsze alpejskiego, śródziemnomorskiego. W przebiegu rozwoju zaznaczają się bardzo wyraźnie różnice rasowe.

Badania S. Wituńskiego (1903) nad wzrostem młodzieży wojskowej powiatu kiryłowskiego, guberni nowogrodzkiej w Rosji północnej już dawno wskazywały na niekorzystny rozwój stosunków społecznych w tym kraju i sygnalizowały zbliżającą się katastrofę. Nie zdawano sobie sprawy z tego, że antropologia dostarcza bardzo czułego barometru społecznego.

Czekanowski bardzo szczegółowo ukazuje średnie wzrostu popisowych w powiatach Kongresówki w postaci map czy tabel, które pomijam.” Porównuje wyniki Syngriewa z 1875 r., spostrzeżenie Warszawskiego Komitetu Statystycznego D. Anunina i A. Zakrzewskiego stwierdzając, że pomiędzy wynikami zachodzą poważne rozbieżności. Odpowiedni układ danych pozwala na stwierdzenie istnienia pewnego ciągłego procesu podnoszenia się wzrostu popisowych i ludności. W stosunku do ogółu ludności żołnierze są bardziej krótkogłowi, naczelne miejsce ma u nich typ subnordyczny. Czekanowski podnosił to, że od służby wojskowej uwalniano Rusinów (Ukraińców), a represjonowano drobną szlachtę (odnodworców) na Kresach wschodnich po 1831 roku, co powodowało osłabienie żywiołu polskiego. Do wojska brano na 25 lat i człowiek oddany w rekruty był bezpowrotnie stracony. Później skrócono służbę do 5-7 lat. Bardzo dużo Polaków żołnierzy wymierało w Turkiestanie i na Kaukazie (malaria, dezynteria). Rosyjskie komisje poborowe modyfikowały skład antropologiczny, selekcjonując element nordyczny. Mamy tu do czynienia z antropologicznym przejawem polityki rosyjskiej, faworyzującej żywioł Ruski.

Pomijam opisy etniczno-antropologiczne nad ludnością obszarów byłej I Rzeczypospolitej, przegląd badań nad pigmentacją, ciemnienie barwy włosów obserwowane wraz z wiekiem m.in. przez L. Dudrewicza (1882), L. Krzywickiego (1897). Barwa włosów ustala się ok. 30 roku życia.

Spostrzeżenia nad barwą oczu. Na istnienie smugi ludności ciemnopigmentowanej, ciągnącej się wzdłuż grzbietu Karpat wskazuje jednak na to, że na Morawach okręg szkolny Uherskie Hradyszcze, obejmujący zbocza Karpat, zamieszkane przez morawskich Walachów, posiada wprost wyjątkowo ciemną pigmentację ludności.

Czekanowski odnosi się do wzrostu popisowych zaboru austriackiego. Potwierdza on spostrzeżenia B. Prusa (1887), czy J. Matiegki odnoszące się do wyjątkowego zabiedzenia ludności, największego na terytorium zaboru austriackiego. Przeludnione wsie, powiaty. Wysokość ciała 22-letnich mężczyzn wynosił u Polaków 166,5 cm, u Rusinów 167,2 cm i u Żydów 163,3 cm. Brak jest danych dla ludności Śląska. Według Matiegki, na Śląsku bardzo dużo jest ludzi niskorosłych, podobnie jak na Słowacji.

Wiele uwagi poświęca Czekanowski problemom elementów rasowych i mieszańców, co wychodzi poza zakres treści, które chciałem zaprezentować. B. Rosiński (1928) zbadał 633 małżeństwa włościan, drobnej szlachty z okolic Nasielska.

W antropologii polskiej wcześniej zwrócono uwagę na długość trwania życia. J. Majer (1881) i J. Buszek (1882) w Krzeszowicach, jak też A. Janiszewski, czy J. Bogdanik. Żydzi wykazywali gorsze wyniki długowieczności od chrześcijan. Pomijam problemy antroposerologii – zróżnicowanie uzdolnień oparte na wynikach badań L. Jaxa-Bykowskiego. Pisząc o typach konstytucjonalnych uważa, że są to zespoły morfologiczne, nawiązujące do kategorii klinicznych i karnych. Przytaczano podział Kretschmera, który nie posiada żadnych powiązań z typami antropologicznymi. Sporo miejsca poświęca też dysharmonii pigmentacyjnej, sprawności fizycznej, wyczynowi sportowemu, ale są to dywagacje o znaczeniu historycznym. Rozważania nad homogamią, różnicami płodności przenosi nas do omówienia momentu estetycznego, warunkowanego przez dobór płciowy. W doborze płciowym bardzo dużą rolę odgrywa czynnik estetyczny, decydujący nie tylko o kojarzeniu się par, ale też o ich płodności. Stajemy wobec zagadnienia czy istnieje pewien ściśle określony ideał piękna ludzkiego, czy też mamy większą ich ilość i pozostają one w łączności ze składnikami rasowymi. Istnieją autonomiczne ideały piękna właściwe różnym składnikom naszej ludności. Brzydzy wg B. Rosińskiego (1929) kojarzą się między sobą, a piękni między sobą. L. Rutkowski (1906) podnosi istnienie odrębnych ideałów piękna u szlachty i u ludu w Północy. Uważa on, iż miano pięknych „szlachta przyznaje wysmukłym, o śniadej twarzy, orlim nosie, o ognistych piwnych oczach, wysokim brunetom lub też białolicym o aksamitnych czarnych oczach, a wysokim wzroście i prostym, wąskim nosie, wiotkim, kruczoczarnym brunetkom.” Pozostaje to w dziwnej zgodzie z charakterystyczną dla szlachty słabą budową klatki piersiowej. Wprost przeciwną jest pojęcie piękności prawdziwego, nie skażonego wpływem dworu, naszego chłopca lub dziewczynki. Ładnym na wsi gospodarskiej (na tak zwanych królewsczyznach) nazywa się niebieskookiego, rumianego na twarzy, o jasnych włosach, wysokim wzroście, szerokiego w piersiach i w plecach, ładną zaś białą, rumianą, jędrną, dobrze zbudowaną blondynkę o modrych oczach.

I u szlachty rosyjskiej na terenie północnego Petersburga, mimo tak liczego nordyzmu panował południowy ideał piękna, powodujący infiltrowanie krwi kaukaskiej drogą licznych mezaliansów. Również i w Warszawie czarnowłosi i bladolicy kaukascy oficerowie uchodzili powszechnie za bardzo pięknych, jakkolwiek mundur rosyjski budził zupełnie zrozumiałą odrazę. Kult Kaukazu w rosyjskiej literaturze ma swój odpowiednik kultu Wschodu w Polsce w literaturze romantycznej. Ideał piękna kształtował u nas przypuszczalnie wpływ włoski. Ekskluzywizm cechuje typ nordyczny, czy subnordyczny, zaś typ laponoidalny ma niską ocenę estetyczną. Czekanowski widział też większe podobieństwo chłopców do matek, aniżeli dziewcząt. Pewną odmienność typologiczną grup męskich i żeńskich danej populacji Czekanowski objaśnia procesami selekcji naturalnej – większej śmiertelności chłopców, niż dziewcząt. Stąd skład serii kobiecych jest na ogół bardziej archaiczny. Sądzę, że bardzo trafnie opisuje B. Prus w „Lalce” zróżnicowanie warstwy szlacheckiej w końcu XIX w. w Polsce. Rutkowski widział to (1901-1906) wykazując, że w powiecie plockim szlachta jest długogłowa, a bliżej granic Nowego Mazowsza jest wybitnie krótkogłowa, zaś powiat płoński ma pozycję przejściową. Różna jest geneza drobnej szlachty, co stanowi podstawę lokalnych różnic wewnątrz warstwy szlacheckiej. Nie mamy danych o właściwościach szlachty wielkopolskiej, niekompletne są dane o szlachcie małopolskiej, a szlachta lubelska posiada charakter bliski szlachcie powiatów mazowieckich, związanej z ekspansją drobnej szlachty mazowiecko-podlaskiej. Istnieją zasadnicze różnice między szlachtą pierwotnej Piastowskiej Polski i późniejszej Rzeczypospolitej. Szlachta, później wcielonych ziem wschodnich, zachowała swe dawne oblicze.

W badaniach antropologicznych należy zwrócić uwagę na nierównowartościowość wewnętrzną warstwy szlacheckiej. Zauważalna ona jest między nową arystokracją z zaboru austriackiego a starymi rodzinami. Generalnie szlachta w stosunku do ludu ma liczniejszy udział typu subnordycznego. Szlachta polska różni się od szlachty Europy Zachodniej, która ma wyższy udział elementu nordycznego. Polskie szlachcianki i chłopki różnią się nieznacznie składem rasowym, nasi szlachcice mężczyźni z grupy szaraczków mają nieco wyższy odsetek elementu nordycznego. W porównaniu z chłopami, szlachta szaraczkowa ulega dużo intensywniejszej selekcji. Z tego co napisano, Czekanowski dowodzi, że różnice między szlachtą i ludem nasuwają liczne niewyświetlone zagadnienia. Na kresach wschodnich różnice między drobną szlachtą i ruskim ludem są duże – szlachta jest bardziej długogłowa. Małe jest podobieństwo szlachty wołyńsko-podolskiej i z Rusi Czerwonej. Na Ukrainie mamy do czynienia z dwiema grupami etniczno-społecznymi: polską szlachtą i ruskimi chłopami. Szlachta chodackowa jest wyznania grekokatolickiego, ale

antropologicznie wykazuje duże podobieństwo do bogatej szlachty (ziemian) poprzez liczny udział elementu nordycznego i domieszkami laponoidalnymi – typ subnordyczny. Jest pewna łączność szlachty podolskiej i mazowieckiej, wywołaną zapewne ekspansją mazowiecką. Ukraina ma ludność bardziej krótkogłową, wywołaną ponownym zasiedlaniem jej obszarów po wielkiej ruinie wojen kozackich. Przewartościowania społeczne stały u podstaw kształtowania się w Polsce warstwy inteligenckiej. Szkoły różnych typów i poziomów wchłaniały głównie młodzież szlachecką. Inteligencja decyduje o kulturze miejskiej. Mieszczan w Polsce badał W. Olechnowicz (1893) wykazując, że mieszczenie lubelscy antropologicznie zajmują miejsce pośrednie pomiędzy szlachtą i ludem. Lud daje podstawy tworzenia się proletariatu miejskiego. W małych miastach osiedlali się tzw. „łyczkowie”, stanowiąc formację podobną do szaraczków. Różnice między miastem a wsią kształtują się w Polsce w sposób niejednolity. Panuje tu wielka różnorodność stosunków – różnorodność dzielnicowa.

Czekanowski uważał, że w powstaniu naszej ludności miejskiej bardzo dużą rolę odegrali osadnicy niemieccy. Ich potomkowie wchodzi obecnie w skład najważniejszych warstw polskiego potencjału (np. rodzina Fukierów). We Lwowie, obok Niemców, odegrali rolę Ormianie, Żydzi w pewnej ilości wsiakali w szlachtę bardziej niż w mieszczaństwo. Nadawano szlachectwo neofitom na Litwie, a w XIX w. przenikali oni do pewnych warstw inteligencji miejskiej, przy czym pozbawiali się oni często swych podstaw religijnych. W skład ludności Poznania weszło dużo „Bambrów”, do Łodzi ściągali tkacze sascy. Strefą osadniczą Niemców były tereny nad Notecią z czasów Fryderyka Wielkiego, koloniści bydgoscy. Studenci Żydzi we Lwowie wykazywali przepełnienie krwią ludności Niemiec Południowych. Tworzona przez szkoły „nowa inteligencja”, podobna jest antropologicznie do warstwy szlacheckiej.

Kończąc krótkie omówienie zagadnień społecznych „zarysu Antropologii Polski” Czekanowskiego warto poddać dyskusji zasadność podziału ówczesnego społeczeństwa Polski XVII – XIX w. opartego na propozycji Z. Kuchowicza. Grupy te w liczbie pięciu są następujące: 1 – bezwolni chłopci, biedota wiejska i miejska – ludzie „luźni”; 2 – średniozamożni chłopci, drobna szlachta – gołota, szaraczkowie, personel folwarczny, ludność małych miast (łyczkowie), część ludzi „luźnych” pracujących dorywczo; 3 – pospólstwo dużych miast – rzemieślnicy, handlowcy; 4 – średniozamożna szlachta, zamożne grupy miejskie, służba dworska; 5 – ziemiaństwo oraz magnateria.

Ta ostatnia o bardzo liberalnej obyczajowości była ociężała fizycznie przez nadwagę – polowanie z karet, niemożność dosiadania konia. Po zwycięstwie Jana Sobieskiego pod Wiedniem delegacja polska posłana do Paryża budziła zdziwienie swą tuszą.

Nieco o kraniologii

Materiały kraniologiczne z byłego Zakładu Antropologii i Etnologii Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie przewieziono do Instytutu Antropologii Uniwersytetu Łomonosowa w Moskwie. Udostępnił mi je prof. W.P. Jakimow i mogłem tam zmierzyć czaszki m.in. z mogiły kozackiej, które wydobyl i opracował uprzednio Rościsław Jendyk (1929). W mogile tej zostali pochowani napastnicy, polegli podczas szturm przypuszczonego na Lwów w 1649 roku. Pochowano ich w pobliżu nie istniejącej cerkwi. Materiał został uratowany podczas prac kanalizacyjnych. Według źródeł historycznych, szturmujący składali się z podlwowskich chłopów i Tatarów mających nadzieję rabunku bogatego miasta. Kozaków bowiem Chmielnicki oszczędzał. A więc polegli należeli do dwu bardzo różnych grup ludzkich. Według R. Jendyka skład antropologiczny był następujący:

A – 34,19 E – 20,95 H – 17,42 L – 27,91

Moje badania 42 czaszek męskich i 31 żeńskich dają wyniki:

A – 8,8	E – 13,4	H – 16,0	L – 46,7	P – 15,1	mężczyźni
11,1	10,9	23,4	43,4	11,3	kobiety

Świadczą te wyniki o największym udziale wśród napastników typu alpejskiego HL. Według Czekanowskiego młodzież z okolic Lwowa z 1925 r. ma bardzo zbliżoną strukturę antropologiczną do materiałów „mogiły kozackiej”, co świadczy o nieznacznych zmianach czasowych struktury antropologicznej ludności okolic Lwowa. Czekanowski sporo miejsca poświęcił problemom typologii antropologicznej, opisowi elementów i typów na str. 381 – 417, ale współczesna antropologia stroni od wszelkiej typologii i typologizacji zmienności biologicznej człowieka.

Te moje refleksje polecam tym wszystkim, którzy podejmują retrospektywne studia stanu biologicznego populacji Polski nowożytnej w oparciu o nowe, czy stare materiały źródłowe.

Piśmiennictwo:

W. Bukszyński, A. Malinowski, Zróżnicowanie społeczne wysokości i masy ciała dorosłej ludności Poznania, *Folia Anthropologica*, Łódź, t. 4, 45-100.

J. Czekanowski, *Zarys antropologii Polski*, Lwów 1930, Lwowska Bibl. Sławistyczna.

Z. Kuchowicz, *Z badań nad stanem biologicznym społeczeństwa polskiego od schyłku XVII. do końca XVIII wieku*, ŁTN, Łódź 1972,

J. Matiegka, *Tělesné vlastnosti Českého lidu*, Praha 1915.

TABELA XX

Wzrost popisowych Żydów powiatu miechowskiego

Okresy	Średnie	Ilość
1874 – 1878	162,48	70
1879 – 1883	161,82	64
1884 – 1888	161,51	91
1889 – 1893	161,93	130
1894 – 1898	161,46	200
1899 – 1903	161,53	223
1874 – 1903	161,68	778
Dorost od 21 do 22 roku	0,482	-
Dorost od 22 do 23 roku	0,321	-
Przeciętna zniżka roczna	-0,032	-

TABELA XXI

Średnie wzrostu popisowych powiatu kaliskiego

Lata	Katolicy				Ewangelicy		Żydzi		Ogółem	
	Włościanie		Mieszczanie		Średnie	Ilość	Średnie	Ilość	Średnie	Ilość
	Średnie	Ilość	Średnie	Ilość						
1894	165.24	593	165.09	75	167.51	61	163.91	125	165.24	862
1895	165.27	662	166.00	90	166.14	89	163.91	112	165.27	962
1903	165.85	678	165.72	87	164.81	78	162.31	96	165.42	947
1904	165.70	667	166.42	66	165.98	75	163.14	114	165.46	923
Przeciętna wzrost roczna	+0.058	-	+0.058	-	-0.054	-	-0.132	-	+0.021	-

TABELA XXII

Średnie wzrostu popisowych powiatu lubartowskiego, według W. Tołwińskiego (1902)

Lata	Katolicy, włościanie i mieszcianie		Ewangelicy		Żydzi	
	Średnie	Ilość	Średnie	Ilość	Średnie	Ilość
1886	163.9	244	164.1	30	159.8	75
1887	164.2	279	164.5	29	160.8	43
1888	164.6	523	166.8	47	160.8	89
1889	164.9	562	166.3	43	161.1	76
1890	164.2	550	165.7	48	161.7	109
1891	164.8	555	166.7	41	161.4	86
1892	164.3	545	167.0	53	162.1	79
1893	164.8	354	166.5	31	161.9	56
1894	164.9	515	167.0	45	160.6	90
1895	165.6	614	167.5	46	163.0	87
1896	164.7	538	166.6	50	163.0	99
1897	164.9	607	165.9	41	161.7	103
Dorost między 21 i 22 r.	+1.07	783	+0.80	41	+0.33	296
Dorost między 22 i 23 r.	+0.72	413	+0.25	24	+0.36	140

TABELA LXXV

Średnie wzrostu popisowych poboru w 1884 r.

Obwód Komendy Uzupełnień	Wzrost	Obwód Komendy Uzupełnień	Wzrost
1. Brzeżany	163.04	11. Sanok	164.16
2. Jarosław	163.05	12. Stanisławów	164.22
3. Gródek Jagielloński	163.06	13. Stryj	164.26
4. Sambor	163.08	14. Złoczów	164.31
5. Rzeszów	163.29	15. Wadowice	164.47
6. Tarnów	163.34	16. Czortków	164.65
7. Przemyśl	163.63	17. Nowy Sącz	164.69
8. Tarnopol	163.81	18. Kołomyja	165.04
9. Lwów	163.88	19. Cieszyn	165.28
10. Kraków	163.99		

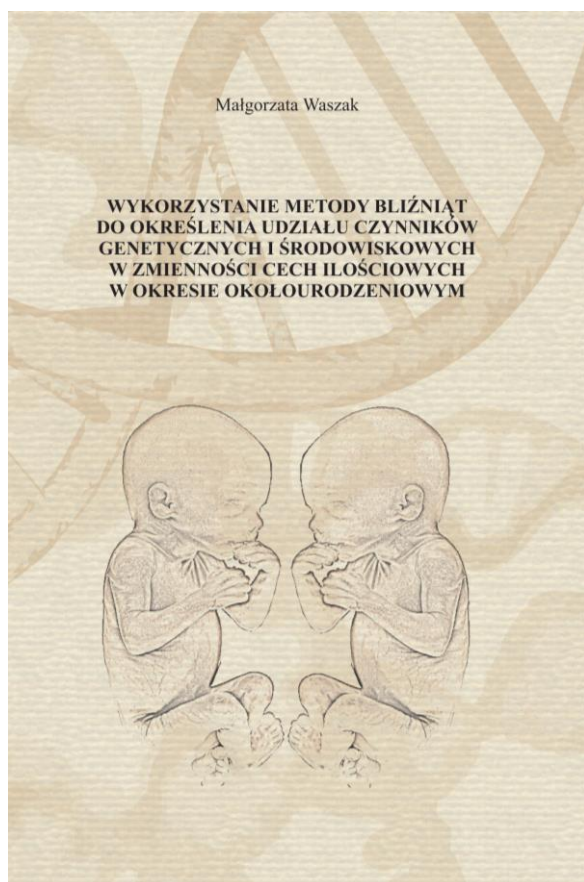
TABELA XXVII

Wzrost różnych klas wieku ludności Warszawy według W. Miklaszewskiego

Klasy wieku	Polacy		Żydzi	
	Męż- czyźni	Kobie- ty	Męż- czyźni	Kobie- ty
0	51.99	51.39	51.18	50.74
8	(117.5)	114.2	(116.5)	113.7
9	(121.2)	120.6	(121.1)	119.5
10	(127.0)	124.7	(126.9)	122.3
11	(131.3)	129.3	(130.5)	126.7
12	(135.2)	136.0	(136.7)	130.8
12-15	137.4	148.4	?	147.0
16-20	160.9	153.3	157.6	147.7
21-24	162.5	154.1	161.2	152.6
25-30	163.5	155.1	160.0	153.7
31-40	164.5	152.5	160.3	151.8
41-50	164.7	150.6	161.4	151.7
51-60	160.7	151.6	158.0	153.3
61-70	160.8	147.7	154.2	144.7
71-80	160.3	147.5		

Uwaga: Liczby dla chłopców według danych W. Kosmowskiego ujęte w nawiasy (W. Miklaszewski 1912, s.26).

RECENZJE

Wykorzystanie metody bliźniąt do określenia udziału czynników genetycznych i środowiskowych w zmienności cech ilościowych w okresie okołourodzeniowym

Małgorzata Waszak

**Wydawnictwo Naukowe AWF
Poznań 2013**

**Z recenzji wydawniczej pracy monograficznej Pani dr Małgorzaty Waszak
pt. „Wykorzystanie metody bliźniąt do określenia udziału czynników genetycznych i
środowiskowych w zmienności cech ilościowych w okresie okołourodzeniowym”**

Trwający przez dziesiątki lat spór: geny czy środowisko wydaje się dziś zakończony. Uczeń nie ma wątpliwości, że genetyczny „przepis na człowieka”, dziedziczony po przodkach, jest zawsze modyfikowany przez środowisko. Bowiem aktywność genów, ich wpływ na nasze życie, zmienia się w zależności od naszego zachowania. Geny i środowisko to dwa współdziałające, uzależnione od siebie czynniki, które stanowią jednocześnie przyczynę i skutek naszego działania. W chwili obecnej chodzi tylko o oszacowanie wkładu jednego i drugiego czynnika w fenotyp człowieka. Geny i środowisko łączy nierozzerwalna więź i obopólna zależność. Tylko środowisko umożliwia ekspresję predyspozycji genetycznych i tylko dzięki interakcji z genotypem środowisko ma szansę wpływać na nasze cechy.

Autorka w sposób wnikliwy wyjaśnia zjawisko udziału genów i środowiska w kształtowaniu cech ilościowych w procesie ontogenezy prenatalnej za pomocą tzw. „metody bliźniąt”, która zakłada, że bliźnięta jednozygotyczne są genetycznie identyczne, zaś bliźnięta dwuzzygotyczne są spokrewnione w takim stopniu jak zwykle rodzeństwo. Badając bliźnięta w okresie pre i perinatalnym można uchwycić efekty działania genów i środowiska. Rozwój prenatalny jest jedynym etapem ontogenezy, w którym jasno i jednoznacznie określone jest wspólne środowisko rozwoju. Fakt, że zarodek i płód rozwija się w obrębie organizmu matki, powoduje, że środowiskiem zewnętrznym dziecka jest organizm matki.

Auksologiczny punkt widzenia, oceny kształtowania zjawisk biologicznych w ontogenezie prenatalnej, tj. w układzie matka, płód, środowisko jest ze względów badawczych zdecydowanie trudniejszy niż w okresie ontogenezy postnatalnej. Mimo to, autorka podjęła próbę wyjaśnienia fenomenalnego zjawiska niezwykle ważnego i trudnego, bo zmiennego w czasie ze względu na zmieniające się proporcje udziału czynnika genetycznego i środowiskowego w kształtowaniu cech ilościowych (zmiennych biologicznych) w życiu osobniczym człowieka. Autorka za pomocą bardzo dobrego wyboru metod statystyki matematycznej oraz współczesnych osiągnięć genetyki ilościowej, biologii molekularnej, a właściwie genetyki molekularnej i medycyny prenatalnej przedstawiła doskonałe studium oceny i weryfikacji badanego procesu w sposób wieloaspektowy.

Monografia ta z całą pewnością wzbogaca wiedzę w dziedzinie szeroko pojętej interpretacji zjawisk biologicznych, kształtowanych w ontogenezie prenatalnej człowieka i w okresie okołourodzeniowym jako efektu różnorodnego i zmiennego udziału w tym procesie składnika genetycznego (genów) i składnika środowiskowego (elementów środowiska).

prof. zw. dr hab. Joachim Cieślik

**Recenzja półrocznika „Zdrowie i Społeczeństwo” tom 4 nr 1 2014r. Tytuł wydawany
jest przez Europejską Uczelnię Społeczno-techniczną w Radomiu oraz
Międzynarodowe Stowarzyszenie Waleologiczne**

Inspiratorem kształcenia akademickiego z zakresu zdrowia publicznego, w tym gastronomii i dietetyki, odnowy biologicznej, zarządzania w ochronie zdrowia oraz pomocy stomatologicznych (higienistek) jest Ełła Bulicz oraz Igor Murawow. Ten ostatni był przez wiele lat kierownikiem katedry Wychowania Fizycznego i Zdrowotnego Politechniki Radomskiej. Autorzy: E. Bulicz i I. Murawow wydali w 2002 r. książkę pt. „Waleologia, zdrowie człowieka i jego diagnostyka, Efekty zdrowotne aktywności ruchowej”, Radom oraz „czy profilaktyka medyczna prowadzi do zdrowia?”, Radom 2006. Półrocznik publikuje prace w języku polskim i angielskim, podejmując problemy teoretycznych podstaw zdrowia, filozofii, psychologii i socjologii zdrowia, problemy biomedyczne zdrowia, diagnostyki zdrowia, metod oceny zdrowia, strategii zdrowia. W półroczniku można publikować prace z zakresu medycyny niekonwencjonalnej. W numerze 1 czwartego tomu ogłoszono 9 prac: E. Bulicz, I. Murawow: Elementy treści patogenetycznej wydarzeń epidemiologicznych. Dane epidemiologiczne. Zrozumienie ogólnych zasad i prawidłowości patologii są warunkiem niezbędnym dla wyświetlenia problemów przyczynowo-skutkowych w rozwoju choroby. Patrzenie przyczynowo-skutkowe pozwala zgłębić istotę chorobowości. Wykorzystanie wskaźników epidemiologicznych pozwala na ocenę pojawiania się choroby w pewnych okresach życia.

Drugi artykuł A. Malinowskiego „Antropologia a waleologia i promocja zdrowi” omawia podstawy związków antropologii widzianej jako kliniki zdrowego człowieka z waleologią i promocją zdrowia. Zdaniem autora, antropologia jest odstawowym przedmiotem mówiącym o biologii człowieka, o zdrowiu i normie biologicznej.

Kolejny artykuł I. Zaniewskiego i L. Zaniewskiej „Skala dla oceny modelowania matematycznego”, cz. 4 Błędy skal. Zastosowanie metody modelowania matematycznego”. Metody przy pomocy których badacze próbują zmierzyć zdrowie somatyczne oraz fizyczne możliwości człowieka zasługują na baczna uwagę. Analizy BMI, wskaźnika siły odnowy tętna powysiłkowego mogą myć przydatne dla oceny zdrowia fizycznego.

Czwarty artykuł A. Babianina i N. Bohdanova „Sanatoryjno-kurortowy biznes, rekreacja i turystyka podstawową innowacją społecznego i gospodarczego rozwoju regionu” ukazuje problem jako fundamentalny dla Krymu. Kolejny artykuł również autora z uniwersytetu w Symferopolu V. Yezhova „Problemy ze zdrowym stylem życia i profilaktyką fizyczną” opisuje działania medycyny naturalnej w profilaktyce i leczeniu. Szósty artykuł Sergeya

Shybanova pt. „Wpływ sytuacji ekologicznej na zdrowie ludności Krymu” ukazuje wpływ zanieczyszczenia środowiska tego półwyspu na zdrowie ludności, ukazując szczególne zagrożenie w Symferopolu, Jałcie, Kerczu i innych. Postuluje się w pracy opracowanie programu ochrony przyrody.

Kolejny artykuł W. Starosty pt. „Znaczenie ruchu dla rozwoju i zdrowia człowieka (perspektywa historyczna)”. Ludzie zapominają, że styl życia, w tym ruch, są ważnym czynnikiem zdrowia. Brak ruchu wywołuje wiele chorób. Wśród propagatorów ruchu wymieniono W. Degę i A. Sengera, znakomitych ortopedów poznańskich. Filozof A. Schopenhauer mówił o związku między ruchem a życiem, że „życie polega na ruchu i ruch jest jego istotą”. Lekarz polskich królów W. Oczko podkreślał, że ruch jest w stanie zastąpić prawie każdy lek, ale wszystkie leki (razem użyte) nie zastąpią ruchu. Dolegliwości kręgosłupa nasilające się z wiekiem wymagają ćwiczeń gorsetu mięśniowego. W. Starosta stwierdza, że nie przestajemy ćwiczyć dlatego, że się starzejemy, ale że starzejemy się dlatego, że przestajemy ćwiczyć. Niedobory ruchu pogłębiają symptomy starzenia. Goethe wyznał, że „Przyroda, w swoim ruchu nie zna przerw i wszelką bezczynność karze śmiercią.” Według Starosty poprzez ruch można wzbogacić kulturę europejską i polepszyć zdrowie. W stuleciu 1864 – 1964 aktywność ruchowa człowieka obniżyła się o 93%.

Ósmy artykuł E. Prystupy, Y. Brishina, M. Pityn ze Lwowa „Edukacja olimpijska a społeczeństwo informacyjne. Problemy i badania.” porusza problemy koniecznego prowadzenia w społeczeństwie edukacji olimpijskiej wśród młodzieży.

Ostatni, dziewiąty artykuł V. Vasilyevej i wsp. z Krymu pt. „Rehabilitacja pacjentów z wadami wzroku oraz dbanie o ich zdrowie” poświęcony jest ćwiczeniom pacjentów z krótkowzrocznością, którym zaleca się ćwiczenia ogólnorozwojowe oraz pływanie.

Sądzę, że należy popularyzować ten półrocznik, w którego Radzie Redakcyjnej zasiadają m.in. prof. Maciej Demel i Napoleon Wolański.

prof. zw. dr hab. Andrzej Malinowski

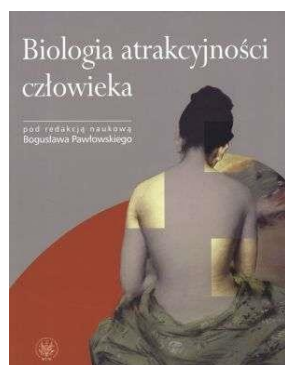
PRZYPOMNIENIE - NA NASZEJ PÓŁCE....

Dziecko łódzkie 2004
Normy rozwoju biologicznego

Elżbieta Żądzińska (red.)

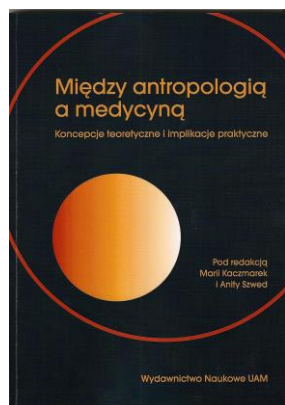
Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego
2009

Biologia atrakcyjności człowieka

Bogusław Pawłowski (red.)

Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego (WUW)
2009

Między antropologią a medycyną
Koncepcje teoretyczne i implikacje praktyczne

Maria Kaczmarek i Anita Szwed (red.)

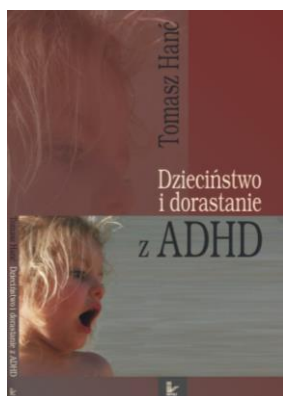
Wydawnictwo Naukowe UAM
2009

**Ocena wpływu czynników psychospołecznych na
stopień i kierunek odchylenia reakcji fenotypowych
u dzieci z nadpobudliwością psychoruchową**

Tomasz Hanć

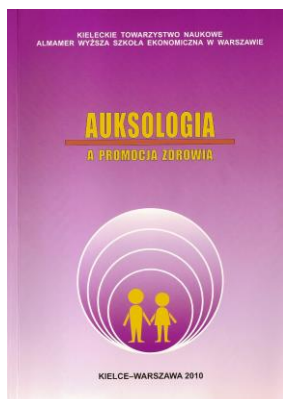
Monografie Instytutu Antropologii UAM nr 14
2009

Dzieciństwo i dorastanie z ADHD. Rozwój dzieci nadpobudliwych psychoruchowo: zagrożenia i możliwości wsparcia

Tomasz Hanć

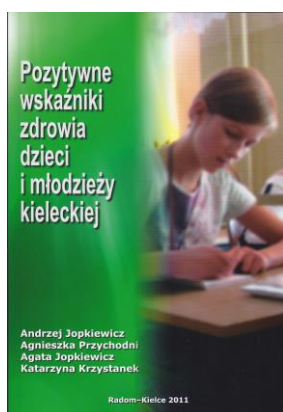
**Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.
2009**

Auksologia a promocja zdrowia

Andrzej Jopkiewicz (red.)

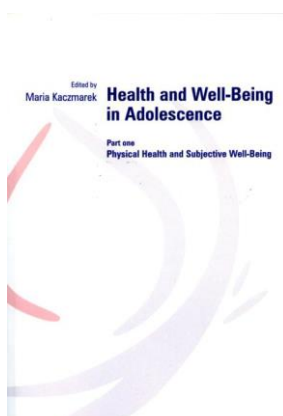
**Kieleckie Towarzystwo Naukowe
ALMAMER Wyższa Szkoła Ekonomiczna
w Warszawie Kielce-Warszawa
2010**

Pozytywne wskaźniki zdrowia dzieci i młodzieży kieleckiej

**Andrzej Jopkiewicz, Agnieszka Przychodni, Agata
Jopkiewicz, Katarzyna Krzystanek**

**Radom- Kielce
2011**

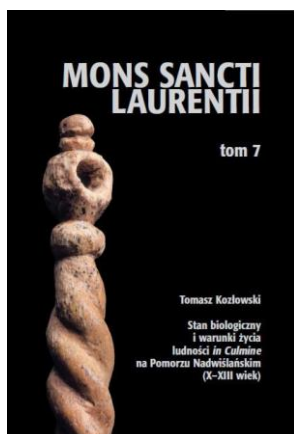
Health and Well-Being in Adolescence

Part one

Physical health and Subjective Well-Being

Maria Kaczmarek (red.)

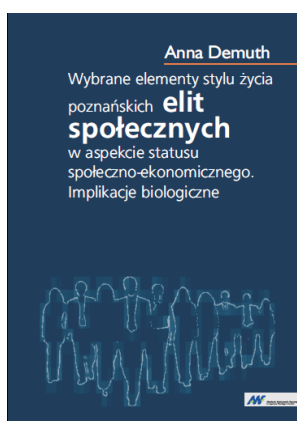
**Poznań: Bogucki Wydawnictwo Naukowe
ISBN 978-83-62662-67-8
2011**

Stan biologiczny i warunki życia ludności in Culmine na Pomorzu Nadwiślańskim (X-XIII wiek)

Tomasz Kozłowski

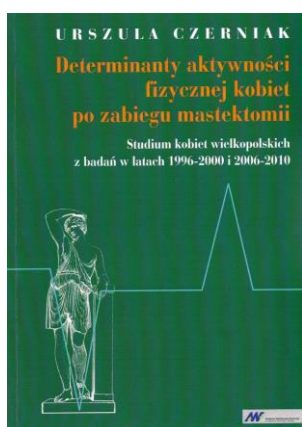
Studium antropologiczne. Mons Sancti Laurentii, t. 7, 2012,
Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika
w Toruniu, ISBN 978-83-231-2778-9

Wybrane elementy stylu życia poznańskiej elity społecznej w aspekcie statusu społeczno- ekonomicznego. Implikacje biologiczne

Anna Demuth

Wydawnictwo Naukowe AWF
Poznań 2013

Determinanty aktywności fizycznej kobiet po zabiegu mastektomii.

Studium kobiet wielkopolskich z badań w latach
1996-2000 i 2006-2010”

Urszula Czerniak

Wydawnictwo Naukowe AWF
Poznań 2013

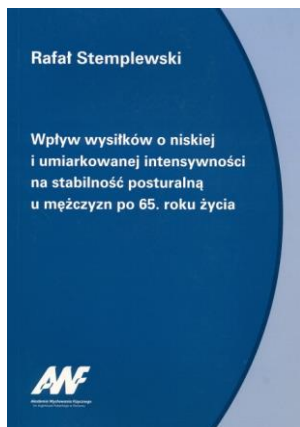

Gerokinezjologia.

Nauka i praktyka aktywności fizycznej w wieku starszym

Wiesław Osiński

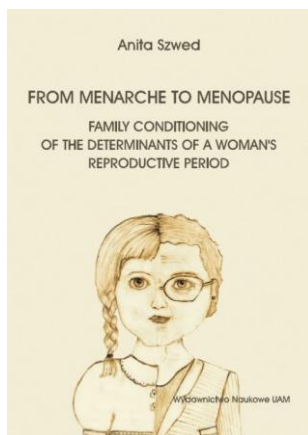
Wydawnictwo Lekarskie PZWL
Warszawa 2013

Wpływ wysiłków o niskiej i umiarkowanej intensywności na stabilność posturalną u mężczyzn po 65. roku życia

Rafał Stemplewski

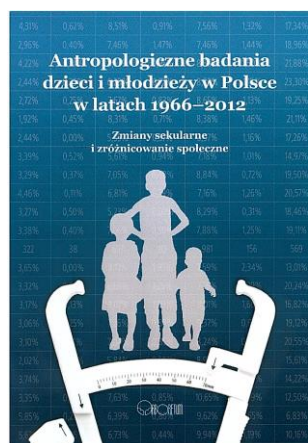
Wydawnictwo Naukowe AWF
Poznań 2013

From menarche to menopause – family conditioning of the determinants of a woman's reproductive period

Anita Szwed

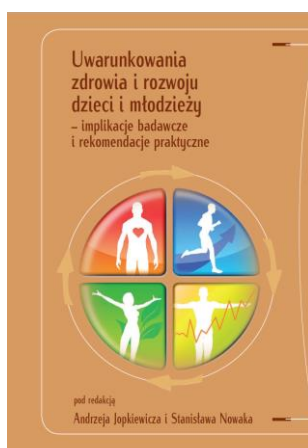
Wydawnictwo Naukowe UAM
Poznań 2015

Antropologiczne badania dzieci i młodzieży w Polsce w latach 1966 – 2012 Zmiany sekularne i zróżnicowanie społeczne

Redakcja: Sławomir Kozieł, Natalia Nowak-Szczepańska, Aleksandra Gomuła

ISBN 978-83-62563-42-5
Wrocław 2014

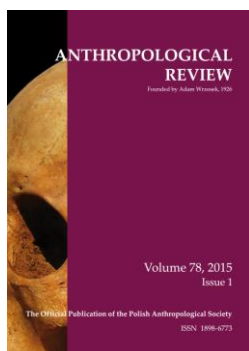

Uwarunkowania zdrowia i rozwoju dzieci i młodzieży – implikacje badawcze i rekomendacje praktyczne

Redakcja: Andrzej Jopkiewicz, Stanisław Nowak

Instytut Technologii Eksploatacji - PIB
Radom 2014

**Zapraszamy do publikowania w *Anthropological Review*,
najstarszym i najlepszym polskim czasopiśmie antropologicznym!**

Abstracted/Indexed by: Abstracts in Anthropology; CABI - Global Health; EBSCO Discovery Service; ERIH PLUS; Elsevier - SCOPUS; Index Copernicus (Medical Science Int.); ProQuest - Biological Sciences Journals; ProQuest - Health and Medical Complete; Thomson Reuters - Zoological Record; Ulrich's Periodicals Directory/ulrichsweb; WorldCat (OCLC)

zeszyt 1

Dietary proclivities of *Paranthropus robustus* from Swartkrans, South Africa
Frank L'Engle Williams

Can ancestry be consistently determined from the skeleton?
Ingrid Sierp, Maciej Henneberg

Specificity of structure of complete mortality of individuals buried in the cemetery at the hospital and the church of Holy Spirit as compared to other cemeteries in Lublin from the 15th to 18th century
Wanda Kozak-Zychman, Anna Szarlip

Adult tribal malnutrition in India: an anthropometric and socio-demographic review
Subal Das, Kaushik Bose

Anthropometric indicators as predictors of the risk of metabolic syndrome in adult working men
Janusz Brudecki, Maria Chrzanowska

Congenital syphilis in the skeleton of a child from Poland (Radom, 18th–19th century AD)
Jacek Tomczyk, Hanna Mańkowska-Pliszka, Piotr Palczewski, Dorota Olczak-Kowalczyk

Percentile distribution of blood pressure readings in relation to body mass index: a population-based cross-sectional study ADOPOLNOR
Alicja Krzyżaniak, Barbara Stawińska-Witoszyńska, Maria Kaczmarek, Małgorzata Krzywińska-Wiewiorowska, Aldona Siwińska

Book Review: A Companion to Biological Anthropology
Elżbieta Żądzińska

zeszyt 2

Abstracted/Indexed by: Abstracts in Anthropology; CABI - Global Health; EBSCO Discovery Service; ERIH PLUS; Elsevier - SCOPUS; Index Copernicus (Medical Science Int.); ProQuest - Biological Sciences Journals; ProQuest - Health and Medical Complete; Thomson Reuters - Zoological Record; Ulrich's Periodicals Directory/ulrichsweb; WorldCat (OCLC)

The life history of *Ardipithecus ramidus*: a heterochronic model of sexual and social maturation

Gary Clark, Maciej Henneberg

Strontium isotopes as an indicator of human migration – easy questions, difficult answers

Krzysztof Szostek, Katarzyna Mądrzyk, Beata Cienkosz-Stepańczyk

Height loss with advancing age in a hospitalized population of Polish men and women: magnitude, pattern and associations with mortality

Piotr Chmielewski, Krzysztof Boryślawski, Krzysztof Chmielowiec, Jolanta Chmielowiec

Grow first, gain fat in the meantime. Longitudinal study of anthropometric changes around menarche

Anna Ziomkiewicz, Sławomir Kozieł

Twenty four year time trends in fats and cholesterol intake by adolescents. Warsaw Adolescents Study

Jadwiga Charzewska, Zofia Chwojnowska, Bożena Wajszczyk, Elżbieta Chabros

Nutritional status among boys and girls of a central Indian Town (Sagar)

Rachna Thakur, Rajesh K. Gautam

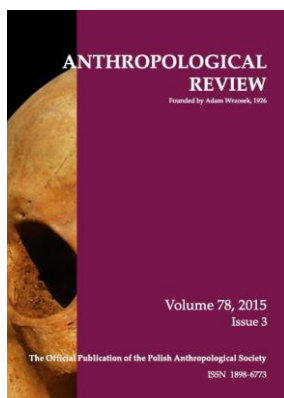
Palaeopathology of human remains of the 1st century BC–3rd century AD from Armenia

(Beniamin, Shirakavan I)

Anahit Yu. Khudaverdyan

Book Review: Tracing childhood. Bioarchaeological Investigations of Early Lives in Antiquity

Elżbieta Żądzińska

zeszyt 3

Abstracted/Indexed by: Abstracts in Anthropology; CABI - Global Health; EBSCO Discovery Service; ERIH PLUS; Elsevier - SCOPUS; Index Copernicus (Medical Science Int.); ProQuest - Biological Sciences Journals; ProQuest - Health and Medical Complete; Thomson Reuters - Zoological Record; Ulrich's Periodicals Directory/ulrichsweb; WorldCat (OCLC)

Informacja z 8 grudnia 2015

Ewaluacja ICI Journals Master List 2014

Anthropological Review ICV 8.86 pkt

Review articles

Relation between medical sociology and sociology of ageing or later life. A new challenges, social expectations and dilemmas

Beata Tobiasz-Adamczyk

Unconventional therapists and their patients in Polish traditional folk medicine

Włodzimierz Piątkowski and Anita Majchrowska

Promotion of sexual health among seniors in the self-help media realm of popular culture

Mariola Bieńko

Religiousness, well-being and ageing – selected explanations of positive relationships

Barbara Woźniak

On the doorstep to senility: physical changes, health status and well-being in midlife

Maria Kaczmarek

Original articles

Older people's beliefs on prevention and etiology of cancer in Poland. Implications for health promotion

Małgorzata Synowiec-Piłat

Health literacy and health among the elderly: status and challenges in the context of the Polish population aging process

Zofia A. Słońska, Agnieszka A. Borowiec, Anita E. Aranowska

Comorbidities in patients over 60 years of age treated at the rehabilitation clinic

Magdalena Pietrzyńska, Barbara Stawińska-Witoszyńska, Alicja Krzyżaniak, Magdalena Łączak-Trzaskowska, Kamila Nowak

Longitudinal and cross-sectional changes with age in selected anthropometric and physiological traits in hospitalized adults: an insight from the Polish Longitudinal Study of Aging (PLSA)

Piotr Chmielewski, Krzysztof Boryśławski, Krzysztof Chmielowiec, Jolanta Chmielowiec

The risk for falls in older people in the context of objective functional studies

Zofia Ignasiak, Anna Skrzek, Sławomir Koziół, Teresa Sławińska, Paweł Posłuszny, Krystyna Rożek

PRZYPOMNIENIE

Na życzenie przypominamy:

SKŁADKI CZŁONKOWSKIE

Składa członkowska wynosi **50,00 zł (studenci i emeryci 25 zł) rocznie**.

Członkowie mogą wpłacać pieniądze skarbnikowi oddziału lub bezpośrednio na konto:

Polskie Towarzystwo Antropologiczne
ul. Umultowska 89, 61-614 Poznań
46 1090 2734 0000 0001 0863 3733

W ramach składki członkowskiej przysługuje prawo do korzystania z ulg podczas konferencji naukowych, nabywania po cenie ustalonej przez Zarząd Główny wydawnictw Towarzystwa i papierowy egzemplarz Anthropological Review. Studenci wszystkich stopni płacą połowę pełnej składki z prawem do korzystania z ulg podczas konferencji naukowych, nabywania po cenie ustalonej przez Zarząd Główny wydawnictw Towarzystwa i dostępem do elektronicznej wersji Anthropological Review.

INFORMACJE O KONFERENCJACH NAUKOWYCH

2016

Inter-kongres IUAES 4-6 maj 2016 Dubrovnik, Chorwacja

Z przyjemnością informujemy, że dwa panele tematyczne zgłoszone przez prof. Annę Siniarską-Wolańską i prof. Kozieła (Commission of Human Ecology) oraz drugi zgłoszony przez prof. Marię Kaczmarek (Commission of the Anthropology of Women) zostały przyjęte.

Zapraszamy do udziału w naszych panelach w tej ważnej i interesującej konferencji.

Panel I.

1. A panel title:

Menarche and menopause in biological and social perspective

2. Convenor/co-convenor

Anna Siniarska / Sławomir Kozieł / Maria Kaczmarek / Napoleon Wolański / Tutkuvienė

3. Short abstract:

Ages at menarche and menopause are the topics of this panel. These phenomena can be considered in time (secular trend), in association with geographic location, economic conditions, and adverse health outcomes in later life. Birth weight, growth during childhood and psychosocial conditions may be also included.

4. Long abstract:

Menarche, the first menstrual period in girls, and menopause, end of menstruation, determine a woman's reproductive cycle. Menarche starts the secretion of reproductive hormones when menopause slows down this process. Ages at menarche and at menopause are about 50% influenced by genetics and 50% determined by non-genetic factors. However, there is evidence that menarche is strongly genetically determined than menopause. It is well known that existence of various ages at menarche and menopause is associated with geographic location (altitude and latitude), but is also related to economic conditions: place of residence, socio-economic status, family size. There is also observed secular trend in both ages as well as in reproductive life span. The ages of menarche and menopause are also associated with adverse health outcomes in later life. Earlier menarche with endometrial cancer, earlier menarche and later menopause with breast cancer, and age at menopause is associated with risk of heart disease and osteoporosis. Bulimic-

type eating pathology is associated with early menarche, whereas anorexia delays the occurrence of menarche. Anorexia surrounding menopause causes osteoporosis and bone fractures, whereas menopause, in some women, may trigger binge eating and bulimia. It is also important to study what factors across life, and even generations may have an important impact on these phenomena. How early life characteristics (birth weight, length, chest circumference, APGAR scores), growth during childhood and adolescence, and psychosocial conditions may influence ages at menarche and menopause. All presented above problems and others close to them can be the topics of proposed panel.

5. Key words: reproductive cycle, altitude and latitude, secular trend, economic and psychosocial conditions, health outcomes

Panel II

1. A panel title:

Worldwide variation in age at primiparity, its covariates and life history consequences

2.

Convenor/co-convenor

Maria Kaczmarek/Sylvia Kirchengast /Janina Tutkuvienė/ Anna Siniarska-Wolańska/Wu Ga

3. Short abstract:

This panel aims to address current trends in the maternal first birth age variation, its covariates, and life history consequences for women bearing the first child at a given age. A multifactorial approach in cross-cultural research using different explanatory models should bring the framework for the final conclusion and recommendations.

4. Long abstract:

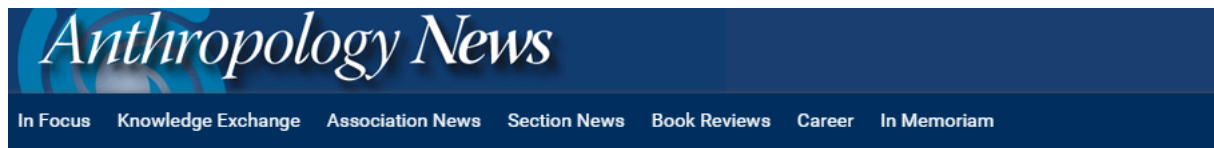
Recent studies have demonstrated new trends in family structure and dynamics worldwide. The birth rate has largely been declining due to rapid decline in fertility rates and changes in fertility patterns, both primarily associated with three aspects of reproductive behaviour: giving first birth at more advanced ages, substantial limitation of offspring, and increasingly often choice to remain childless. The age when a woman bears her first child is an important predictor of the size, composition and future growth of population because it influences the number of children a woman will bear throughout her reproductive period and a wide range of birth outcomes such as birth weight, multiple births, and birth defects. It is also an important indicator for maternal and infant health. Early childbearing is associated with bad prenatal health care, lower birth weights, earlier weaning, and higher mortality, especially during the second year of life. Delaying first birth is associated with a reduction in female total fertility and the rise in labour force participation. The objective of this panel is to discuss the issue of first-birth age variation with a special focus on modifiable socio-economic and cultural covariates and its life-history consequences using a multifactorial approach in cross-cultural research and different explanatory models. It is expected that discussion will bring the framework for the final conclusion and recommendations addressed to women, social welfare officers and health policymakers.

Key words: motherhood, urbanization, education, employment, income, lifestyle behaviour, health status, well-being

Szczegółowe informacje: <http://iuaes2016.com/>

2016

20th Congress of the European Anthropological Association

20th Congress of the European Anthropological Association

WHEN: August 24, 2015 – August 28, 2015 [all-day](#)

WHERE: Hotel Westin
Zagreb
Croatia

[CONFERENCE OR MEETING](#)

[Congress](#)
[European Anthropological Association](#)

[Back to Calendar](#)

[Add to Calendar](#)

24th – 28th August 2016, Croatia, Zagreb

MAIN TOPIC: European Anthropology in a Changing World: From Culture to Global Biology

UŚMIECHNIJ SIĘ!

Redakcja:
prof. dr hab. Maria Kaczmarek
Instytut Antropologii UAM Poznań
makac@amu.edu.pl

Skład i łamanie:
dr hab. Urszula Czerniak
Katedra Antropologii i Biometrii
AWF Poznań
czerniak@awf.poznan.pl

Jest to ostatni Biuletyn redagowany przez nas. Po ośmiu latach przekazujemy pałeczkę koleżeństwu. Mamy nadzieję, że wykonałyśmy „kawał” dobrej roboty na rzecz integracji naszego środowiska.

Bardzo dziękujemy za wszystkie nadesłane materiały, które mogłyśmy publikować w biuletynach od numeru pierwszego po ostatni, 17. Prosimy je zachować, najlepiej w wersji papierowej, ta bowiem się nie starzeje, choć pewnie z czasem pożółknie. Miło będzie w przyszłości wracać do naszej historii zapisanej na łamach Biuletynu PTA. Dziękujemy!

Maria Kaczmarek i Urszula Czerniak